

საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული
ახალგაზრდობის ხულიერი და ინტელექტუალური
განვითარების ცენტრი

ახალგაზრდობა

№1 ნოემბერი, 2008

მთავარი რედაქტორი:

ეპისკოპოსი სტეფანე (კალაიჯიშვილი)

სარედაქციო ჯგუფი:

დარეჯან (დალი) ხაჩიძე	(რედაქტორი)
გიორგი ლიპარიშვილი	(აღმასრულებელი რედაქტორი)
მაია ჭინჭარაული	(პასუხისმგებელი მდივანი)
თორნიკე კვინიკაძე	
ნათია გოგუაძე	
დავით გორგილაძე	
ნინო ჭინჭარაული	
სოფიო ჭავჭავანიძე	
ლაშა კიკვილაშვილი	
თამარ არზიანი	
ოქროპირ ჯიქური	
მიხეილ ბარნოვი	
მარიამ კუბლაშვილი	
მარიამ გელაშვილი	
ნინო დაუშვილი	
ზვიად როსტიაშვილი	(ფოტოგრაფი)
სოფიო ჭავჭავანიძე	(კორექტორი)
ლელა ბოჭორიშვილი	(კომპიუტერული უზრუნველყოფა)

	სსამეგრე შურნალ-გაზეთების სარედაქციო სამსახური	მიმდინარე რეგისტრაციის № <u>1</u>
	ბირთვითი რეგისტრაციის № <u>2</u>	<u>10. XI. 20</u> თარიღი
დასახელება: <u>„ეკლესია“</u> „საეკლესიო“		
რეცენზენტი: <u>დეკანოზი თეოდოსე ქაჩიაძე</u>		

სარჩევი

ომი თვითმხილველთა თვალთ

დევნილები -----	5
გორი - ქარვების ქალაქი... -----	8
მეომრები -----	10
მღვდელმთავარი -----	13
მოძღვარი -----	16
ემიგრანტები - ცოცხალი ჯაჭვი საქართველოსთვის -----	18
ეკოლოგიური უბედურების ზონა -----	21
რა სასჯელს ითვალისწინებს ეკოციდი და ვინ აგებს პასუხს ქართული ტყეების გადანვისთვის -----	27

ღვთისმეტყველება

რა არის ღვთის ხატი ადამიანში? -----	30
წმიდა სამების საიდუმლოების გააზრებისათვის -----	31

ოჯახი და საზოგადოება

ძველი აღთქმის ოჯახი -----	37
---------------------------	----

მონათვლეთა კონფერენცია

რწმენა ჩვენს ცხოვრებაში -----	39
-------------------------------	----

მედია-მონიტორი

რა ხდება მედიასივრცეში -----	41
მაუწყებელთა ქცევის კოდექსის პროექტი ვერ და ვერ გახდა საჯარო განხილვის საგანი -----	42

ახალგაზრდული ცხოვრება

აზარტომანია -----	45
ჩვენ სამადლობელი სიტყვა გამოგვრჩა -----	47

ტრადიციები

საქორწინო წეს-ჩვეულებები საქართველოს უთხეებში -----	49
---	----

ისტორია

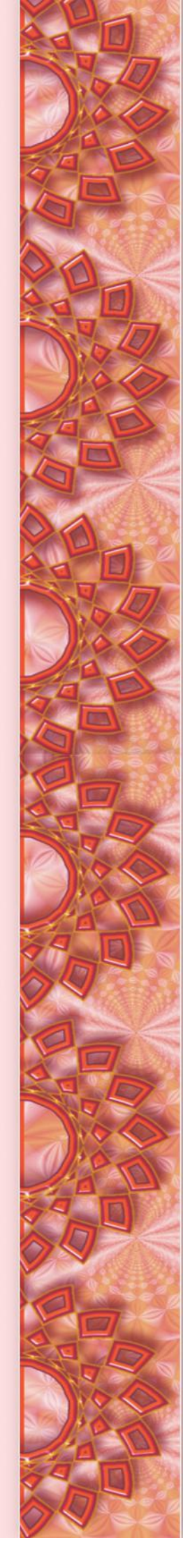
მთიულეთში აღმოჩენილი ისტორიული სიძველე -----	50
--	----

მგზავრის წერილები

მთა ჩემებურად... -----	52
------------------------	----

არდავიწყება

გოდერძი ჩოხელი -----	55
----------------------	----

ჩვენ არ ვგეგმავდით ჟურნალ „ახალგაზრდობის“ პირველი ნომრის დაწყებას ომის თემატიკით, მაგრამ ქვეყანაში განვითარებულმა მოვლენებმა ასეთი რეალობის წინაშე დაგვაყენა.

იმედია, ახლო მომავალში მშვიდობა დაგვიბრუნდება და ჩვენი ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობა აღდგება, ხოლო ჟურნალის ყველაზე აქტუალური თემები ერის განვითარებას მიეძღვნება.

ჟურნალის მეშვეობით გვსურს თქვენი ყურადღება გავამახვილოთ ზნეობრივ და სულიერ ღირებულებებზე, ახალგაზრდობისათვის საინტერესო თემებზე. არც პრობლემებზე საუბარს მოვერიდებით.

ჩვენთვის ძალზედ მნიშვნელოვანია თქვენი აზრი.

გთხოვთ, მოგვანოდოთ შენიშვნები და წინადადებები შემდეგ მისამართზე:

ელიას მთა, სამების საკათედრო ტაძარი, საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული ახალგაზრდობის სულიერი და ინტელექტუალური განვითარების ცენტრი.

ტელ: 898-16-94-30; 898-27-27-43

ელ-ფოსტა: axalgazrdoba@gmail.com

ომი თვითმხილველთა თვალით

**დ
ე
ა
ვ
ნ
ი
დ
ე
ა
ბ
ი**

აგვისტოს პირველ რიცხვებში, რუსეთ-საქართველოს ომი დაიწყო. თუმცა, ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ სამაჩაბლოს მოსახლეობის მტკიცებით, რუსეთის მხრიდან საბრძოლო მზადება და ჯარების შემოყვანა ცხინვალის ტერიტორიაზე, ბევრად ადრე, ჯერ კიდევ 30 ივლისს მოხდა. ამას მოჰყვა ცხინვალის და გორის სოფლების დაბომბვა და მშვიდობიანი მოსახლეობის შევიწროება, ძარცვა და დევნა. იმ დღეებში უამრავი ადამიანი დაიღუპა. ოკუპანტები თითქმის მთელ საქართველოს მოედნენ და ქართულ სახელმწიფოებრიობას საფრთხე შეუქმნეს. უამრავი ადამიანი დარჩა უსახლკაროდ — ღია ცის ქვეშ. ბევრმა მშობელი, შვილი ან ნათესავი დაკარგა.

დღეს ისინი საქართველოს სხვადასხვა სკოლებს, ბალებსა და დაწესებულებებს აფარებენ თავს, სახლში დაბრუნების იმედით.

თბილისში, ვესტუმრე კერძო ბაგა-ბაღ „ჯეჯილს“, სადაც 98 დევნილია ამჟამად შესახლებული, მათ შორის უამრავი ბავშვია. თითოეულ მათგანს თითქმის ერთი ისტორია და ტკივილი აერთიანებს — ომი.

ჩემი რესპოდენტიც — ქალბატონი ცირა მეცხვარიშვილი ამ ბაღში ცხოვრობს დროებით, ორ შვილთან და ქმართან ერთად. იგი გორის რაიონის სოფელ მერეთიდან არის დევნილი.

— **შეინიშნებოდა თუ არა თქვენს სოფელში არეულობა, ომის დაწყებამდე?**

— არეულობა ჩვენს სოფელში არ შეინიშნებოდა, მაგრამ იქითა ხეობის სოფლებიდან ყოველდღე სროლისა და აფეთქების ხმა ისმოდა.

— **როგორ ფიქრობთ ოსური სოფლებიდან ისროდნენ?**

— ვიცოდით, რომ ოსური სოფ-

ლებიდან ისროდნენ. პირველ ღამეს როცა სროლა შეწყდა, გვეგონა რომ ყველაფერი დამთავრდა, მაგრამ მეორე ღამეს სროლა კვლავ განახლდა. ეს ხმა, ჩვენი სოფლის ბოლოდან მოდიოდა. როგორც ჩანს სოფელ კარბის თავზე, ჩვენების პოზიცია იყო. მათ საპასუხო ცეცხლი გახსნეს. ჩვენს ზემოთ არის კიდევ ერთი ქართული სოფელი ქსუისი, რომელიც მთლიანად გადამწვარია.

— როდის დაიწყო ომი?

— ზუსტად არ მახსოვს დაახლოებით ექვს-ში, რადგან შვიდ აგვისტოს წამოვედი სოფლიდან გაუსაძლისი სროლების გამო. ამიტომ ვფიქრობ ომი 6 აგვისტოს დაიწყო. ბავშვებს ეშინოდათ, ორი შვილი მყავს: ათი წლის ანა და თორმეტი წლის ეკა. მახსოვს როცა სროლა დაიწყო, ღამე იყო, ვინეჯით. ძალიან შეგვეშინდა, განსაკუთრებით ჩემს უმცროს გოგონას. ცუდად გამიხდა, სულ კანკალებდა და სასწრაფოდ დამამშვიდებელი მივეცი. გავიყვანე უკანა ოთახში, სადაც ყრუ კედლები მაქვს. მაგრამ დიდხანს იქაც ვერ გავჩერდით. შემდეგ სარდაფს შევაფარეთ თავი, რაღაც დროის მანძილზე იქ ვიყავით. ამ დროს უფროს გოგონას ეძინა, არაფერი გაუგია.

— საკვები მაინც თუ ჰქონდა ხალხს?

— ჩვენ სოფელში შეძლებულ ოჯახებს ჰქონდათ საკვების მარაგი. რაც შეეხება გაჭირვებულ მოსახლეობას, მათ მართლაც გაუჭირდათ, რადგან დღიური გამოიმუშავებით ირჩენდნენ თავს. ძირითადად სოფელში ყველას ჰყავს ღორი, ძროხა, ქათამი. ასე რომ ერთკვირიანი მარაგი ყველა ოჯახს ჰქონდა.

— ომის დროს ყველა გაქცევას ცდილობდა, თავშესაფარს ეძებდა?

— ყველა ცდილობდა თავის გადარჩენას. ჩემი მეუღლის მანქანით, შვილებთან ერთად სოფლიდან რომ წამოვედი, რამდენიმე ადამიანიც წამოვიყვანეთ.

— თქვენ თბილისში წამოხვედით ოჯახთან ერთად ?

— მეუღლემ თბილისში შემომთავაზა წამოყვანა, მაგრამ მე არ დავთანხმდი და ბავშვებთან ერთად 7 აგვისტოს გორში ჩავედი. ჩვენი სოფელი ძირითადად ქალებმა და ბავშვებმა დატოვეს. საფრთხე იყო რუსის ჯარის შემოსვლის. კაცები კი სოფელში დარჩნენ. ჩემი დედამთილი და მამამთილი დღემდე მერეთში არიან და სახლს უვლიან. დაბომბვის შედეგად გადამწვარია მოსახლვრე ქართული სოფლები: დივტერი, კოშკები.

— რუსები თქვენ სოფლებსაც ბომბავდნენ?

— გადმოცემით ვიცი, რომ რუსის თვითმფრინავები დაფრინავდნენ და ჯარიც

აპირებდა სოფლის დაკავებას. ამ დროს ჩემი მეუღლე იქ იყო. მეორე დღეს გორიც დაიბომბა, სადაც მე და ჩემი შვილები ვიყავით.

— გორის დაბომბვის დღეს შვილებთან ერთად, სად აფარებდით თავს?

— ჩემი მულიც დევნილია, ცხინვალიდან, და საერთო საცხოვრებელში ცხოვრობს. სწორედ მასთან ვაფარებდი თავს ბავშვებთან ერთად. ეს ძველი ქარხნის შენობა იყო, სადაც უამრავი დევნილი ცხოვრობდა. ამ დროს მეუღლეს ვერ ვუკავშირდებოდი და ძალიან ვწერვიულობდი.

— მერე როდის ნახეთ მეუღლე?

— 8 აგვისტოს ჩამოვიდა და გვნახა.

— მაინც რას ყვებოდა თქვენი მეუღლე რუსის ჯარზე?

— რუსის ჯარი მეუღლეს არ უნახავს, რადგან ისინი სოფელ მერეთში არ იდგნენ. მე მყავს ნათესავი გორის რაიონში, დედაჩემის ბიძა, რომელიც რუსის ჯარის შემოსვლის დროს დაიღუპა. მისი მეუღლე მიყვებოდა: „საშინელ ფორმებსა და ნიღბებში გადაცმული ჯარისკაცები მოდიოდნენ და გვეკითხებოდნენო — სად არიან ბავშვები და ქალები“. არ ვიცი რა მიზანი ამოძრავებდათ, მაგრამ ძირითადად ქალები აინტერესებდათ.

— რამეს არ ითხოვდნენ?

— მიტოვებულ სახლებს რომ ხედავდნენ, შედიოდნენ და ყველაფერი გაჰქონდათ. თუ კი ვინმე მოსახლეს ნახავდნენ, საჭმლის გაკეთებას და დასალევს თხოვდნენ. ძირითადად მოხუცები არ ტოვებდნენ თავიათ სახლკარს, ამიტომ მათ უხდებოდათ რუსების ბრძა-

ნებების დაკმაყოფილება. ბოლოს იძულებული გახდნენ, დაეტოვებინათ თავიანთი სახლი და დევნილობაში წამოსულიყვნენ.

— გეხმარებოდათ ვინმე?

— უწმინდესისა და უნეტარესის ილია მეორის ლოცვა-კურთხევით, საპატრიარქოდან იგზავნებოდა ხალხისთვის პროდუქტი. ასევე მათი დახმარებით ხდებოდა მოხუცების და მიცვალებულების გადაყვანა გორის ტერიტორიიდან. ჩვენთან ბაღში ცხოვრობს ოთხმოცდასამი წლის მარიამ ჯუბაშვილი. რომელიც ცხინვალის რაიონის სოფელ ხეთიდან არის. გაუსაძლისი პირობების გამო, მოხუცი იძულებული გახდა ფეხით გადმოსულიყო და თავი გადაერჩინა. ოთხი დღე ტყე-ტყე იარა, დიცამდე რომ მოაღწია, იქ საპატრიარქოს მანქანას შეუმჩნევია და თბილისში ჩამოუყვანია. ვიცი რომ დეიდაჩემი და მისი დედამთილი ახლაც თავს აფარებენ ნიქოზის ეკლესიას. ისინი მეუფე ისაიამ შეიფარა.

— იყავით თუ არა ომის შემდეგ, თქვენს სოფელში?

— 7 სექტემბერს ვიყავი წასული მეუღლესთან ერთად. ამ დღეს დიდი დღესასწაულია, წმინდა გიორგის ხსენების დღე, რომელსაც მთელი სოფელი აღნიშნავს. წესად გვაქვს ჯერ სალოცავში ასვლა, ხოლო შემდეგ სახ-

ლში სუფრის გაშლა. რუსებმა თავისუფლად გაგვატარეს კარაღეთში, სადაც ბლოკპოსტი ჰქონდათ მავთულხლართებით შემოსაზღვრული. ჯარი არ იდგა, უბრალოდ რამდენიმე სამხედროს ეკავა ეს ბლოკპოსტი. სანამ ჩემ სოფელს მივუახლოვდებოდი, გზაში ვხედავდი გადამწვარ სოფლებს; კარაღეთს, ყირწვისს, ტყვიავს. საშინელი სანახავი იყო დანგრეული სახლები, დაბომბვის შედეგად გაჩენილი ორმოები.

— თუ დაინყო დევნილების დაბრუნება?

— დაბრუნდა ის ადამიანები რომლებიც გორის ზემო სოფლებიდან იყვნენ, რადგან იქ რუსის ჯარი არ იდგა. ჩვენ სოფლებში კი ძირითადად მოხალისეები შედიან, რომელთაც გარანტია არ აქვთ ცოცხლები თუ გადარჩებიან.

— აქ როდის ჩამოხვედით და სად შეაფარეთ თავი?

— ბავშვებთან ერთად თბილისში 9 აგვისტოს ჩამოვედი. თავიდან მე და ჩემი მეუღლე ბაზალეთის კოტეჯში ვცხოვრობდით. შემდეგ, რადგან ბავშვები და დედა ამ კერძო ბაღში იყვნენ, საცხოვრებლად აქ გადმოვედით.

— თითქოს ამბობენ, რომ დევნილებს ბაღის და სკოლის ხელმძღვანელები გასვლას თხოვენ, მართალია?

— ბაღი „ჯეჯილი“ საქმშენებლის კუთვნილებაა, აქ ნახევარი სკოლაა ნახევარი ბაღი. რადგან სწავლა იწყება, იძულებული გავხდით მეორე სართული დაგვეთმო და რამდენიმე ოჯახს ერთ ოთახში გვეცხოვრა. დიდ მადლობას ვუხდით დახმარებისთვის: მოსახლეობას, საქმშენებლის დირექტორს ბატონ გურამ მამალაძეს, რომელმაც შემოგვწირა თანხა, ქალბატონ ნანას — ბაღის გამგეს და სხვა კერძო ორგანიზაციებს; ასევე საქართველოს საპატრიარქოს, რომელიც დღემდე ზრუნავს დევნილებზე; გამგეობას, რომელსაც მოაქვს პური, მაკარონი. ერთადერთი სანოლების პრობლემა გვაქვს.

— დაბოლოს რას ისურვებდით ყველაზე მეტად?

— სინყნარე მინდა და მშვიდობა. ჩემი შვილები მინდა ცხოვრობდნენ ისეთ ქვეყანაში, სადაც არაფრის შიში არ ექნებათ.

გორი. ქარვების ქადაქი...

მძიმეა წერო ადამიანებზე, რომელთაც ომმა ძლიერი და წარუშლელი კვალი დაატყო.

ძნელია დაივიწყო, მესხიერებიდან ამოშალო, თუ როგორ გდევნიან და გიბომბავენ საკუთარ ქვეყანას, სოფელს, სახლს და გეუბნებიან რომ შენი არ არის ეს ქვეყანა, რომ შენ არაფერი გეკუთნის; უნდა წახვიდე გადაიხვეწო და საერთოდ გაქრე ამ ქვეყნიდან. არ გაძლევენ ამოსუნთქვის საშუალებას, გამუდმებით გძარცვავენ, შეურაცხყოფენ და სულს გინგრევენ.

„ტი კტო, ეტა ნაშა როდინა“ უნდათ დაგაჩოქონ, გაგთელონ და წაგართვან ყველაზე მთავარი ქართული ენა, ღვთივკურთხეული ენა; აგვიკრძალონ ქართულად ლაპარაკი და გიბრძანონ რომ რუსულად ამეტყველდე; გაგითელონ სარწმუნოება, წაგართვან შვილი, ცოლი, ძმა, ნათესავი და ბოლოს შენი ქვეყანა, წინაპრების სისხლით მოტანილი, საკუთარ სამშობლოდ გამოაცხადონ.

რთულია იღვიძებდე ღია ცისქვეშ და აცნობიერებდე, რომ სახლი აღარ გაქვს, წაგართვეს. დევნილი გაგვხადეს საკუთარ ქვეყანაში, საკუთარ მიწაზე.

აგვისტოში დაწყებულმა ომმა, ძალზედ მძიმე შედეგი მოუტანა საქართველოს. უამრავი ადამიანი უსახლ-კაროდ დარჩა. განსაკუთრებით გორის სოფლებიდან დევნილი მოსახლეობა. დღეს ისინი „კარვების ქადაქში“ ცხოვრობენ — სტალინის პარკში. ესეც ხომ სიმბოლურია — დიდი ბელადის ძეგლი თავზე დაგყურებს და ყოველ დილით გაღვიძებისას მას შესცქერის. ეს კიდევ ერთხელ გახსენებს, იმ დაუნგრეველ საბჭოთა რეჟიმს, რითაც დღესაც მოქმედებს რუსეთის ხელისუფლება. მათთან ხომ დიდი ხანია დრო გაჩერდა. მაგრამ ქართველი, რის ქართველია თუ ომს, კარავს, შიმშილს, სიცივეს ვერ გაუძლო. საუკუნეების მანძილზე გამომუშავებულმა იმუნიტეტმა დღემდე მოაღწია.

თუ ვინმე ამ პარკში მოხვდება, აუცილებლად დაინახავს მათ სახეებზე ომის კვალს, დიდ ტკივილს და მაინც — მომავლის იმედს.

მე ერთი დღე გავატარე „კარვების ქალაქში“, სადაც დღეს ათას ხუთასამდე ადამიანი ცხოვრობს. პარკში შესვლისთანავე ჩემი ყურადღება მიიპყრო ბავშვებმა. ისინი „ომობანას“ თამაშობდნენ. ერთმანეთს ქვებს ესროდნენ, უცებ ერთმა ბავშვმა, მეორეს უთხრა, რომ ის ქართველი იყო და არა რუსი, რომ ისინი ერთნი არიან და არა მტრები.

პარკში მიმავალი ვხედავდი ლურჯ და თეთრ კარვებს, მათში მოფუსფუსე ადამიანებს. თითქოს აქ ყველაფერი კარგად არის, არაფერი უჭირთ, მშვიდად ცხოვრობენ. ვხედავდი ბევრ ფსიქოლოგს, აქა-იქ გადაადგილდებოდნენ „წითელი ჯვრის“ თანამშრომლები.

მაგრამ სამწუხაროდ რეალობა სხვაგვარია. უამრავმა ადამიანმა მომიყვა იმ მძიმე პირობების შესახებ, რაც მათ აქ მოსვლის დღიდან დახვდათ. მათი მდგომარეობა შედარებით გამოსწორდა, როცა გაეროდან დახმარების სახით ლეიბები და საწოლები მიიღეს. თუმცა ყველას არ შეხვდა ეს დახმარება. მაგალითად ერთ კარავში მცხოვრებ ორ ოჯახს, ერთი ტაშტი და ერთი ვედრო გამოუყვეს. ჭურჭელსაც არ აძლევდნენ, ამიტომ იძულებულნი არიან, არეულობის დროს რისი ნამოლებაც მოასწრეს ერთმანეთს ათხოვონ.

„წითელი ჯვარის“ უცხოელი მომსახურე პერსონალი, ამზადებს საჭმელს და ყოველდღიურად დღეში ორჯერ მცირე რაოდენობით აწვდის აქ მცხოვრებ ხალხს. თუმცა ხშირად მშობლები ვერ იკვებებიან და თავიანთ წილს შვილს უთმობენ.

ასევე დევნილები ყვებიან ლეიბებზეც, რომლებიც სავესე იყო ნახერხით და ძველი შურუფებით. რაც შეეხება ჩასაცემელს, ბევრს დღესაც ის ტანისამოსი აცვია, რითაც წამოვიდა არეულობის დროს. არ აქვთ დაბანის შესაძლებლობა, ამიტომ ხშირად კარავში ამჯობინებენ თავის მონესრიგებას. ამ ყველაფერს ემატება საშინელი მტვერი, კარავში დღისით სიცხე, ღამე — სიცივე.

ყოველდღიურად, დღეში ორჯერ ისრაელიდან ჩამოსული ფსიქოლოგები ატარებენ, ფსიქოლოგიურ „ტრენინგს“. მათ სთხოვენ დახატონ, რაც ყველაზე მეტად აწუხებთ. უმრავლესობა ხატავს: ტანკს, რუსის ჯარისკაცს, არყის ბოთლს და, რა თქმა უნდა, ყველაზე სანატრელ სახლს.

ასევე, მინდა აღვნიშნო რომ აქ მცხოვრები ბავშვები, სწავლის დაწყების მიუხედავად, ვერ მიდიან სკოლებში. რადგან მათი სოფლები კვლავ რუსებს უკავიათ.

ამ მდგომარეობაში მყოფნი, ცდილობენ, იმედი ჰქონდეთ ხვალინდელი დღის. სწორედ ეს აძლიერებთ. არ კარგავენ შემართებას და ბრძოლის უნარს. ერთი სული აქვთ როდის გათენდება ის დღე, როცა დაბრუნდებიან თავიანთ სოფლებში, შეუდგებიან ფუსფუსს, რომელიც ძალიან მოაკლდათ.

6 ოქტომბერი 2008 წ.

P.S. კარვების ქალაქი საბედნიეროდ დაიშალა. ეგრეთწოდებული ბუფერული ზონა რუსის ჯარმა დატოვა. დევნილთა ნაწილს მიეცა სახლებში დაბრუნების საშუალება. იმედია, ახლო მომავალში, ყველა დევნილი საკუთარ სახლებს დაუბრუნდება.

გაგონებები

აგვისტოს ბრძოლებში, საქართველოს შეიარაღებულმა ძალებმა დიდი წინააღმდეგობა გაუწია რუსეთის არმიას. ამ ბრძოლაში განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ვაზიანის მეოთხე ბრიგადის როლი. მათ ყველაფერი გააკეთეს იმისათვის, რომ შეენარჩუნებინათ კონფლიქტის ზონაში თავიანთი პოზიციები, დახმარებოდნენ მშვიდობიან მოსახლეობას, თანამებრძოლთა და თან წინააღმდეგობა გაეწიათ აგრესორებისთვის. მასალის მომზადებაში დახმარება გაგვინია თავდაცვის სამინისტრომ, რისთვისაც მადლობას ვუხდით.

თინაბიძე ლეოსაძე
(კაპრალი)

7 აგვისტოს განგაში გამოცხადდა. ამ დროს შვებულებში ვიყავი წასული და მომიწია უკან დაბრუნება. ზუსტად არ ვიცოდი, რატომ გამოცხადდა განგაში. ჩამოვედი, ჩვენი შეკრების ადგილი ქვემო ტკოცა იყო, სადაც უნდა შეკრებილიყო ჩვენი ბატალიონი და შემდეგ განაწილებულიყო სხვადასხვა მიმართულებით. სოფლები დაქირავებულ კაზაკებს ეკავათ.

შემდეგ, უკვე რუსის ჯარი შემოვიდა და დაიკავა ცხინვალის ტერიტორია. ისინი ხალხს ფიზიკურად უსწორდებოდნენ, ძარცვავდნენ და არბევდნენ. როდესაც ცხინვალის ტერიტორია დავიკავეთ, აქ ჩვენი ბატალიონი ათეულებად იყო განაწილებული. ყველას თავისი ხელმძღვანელი ჰყავდა. ხდებოდა საჰაერო დაბომბვა რუსების მხრიდან და საპასუხო ცეცხლსაც ლებულობდნენ ქართული ჯარიდან. მასსოვს, გვიანი საღამო იყო, როცა გორი და მიმდე-

ბარე სოფლები დაიბომბა. დაბომბვის დროს, ჩვენი სამხედრო მანქანები და ჯავშან-ტექნიკა აფეთქდა. მე ახლოს ვიყავი, დაახლოებით ორასი-სამასი მეტრის მოშორებით. როდესაც დაბომბვა ხდებოდა, ერთ-ერთ მომენტში ჩვენი მე-4 ბრიგადის 43-ე ბატალიონის ალფა ასეული ალყაში მოექცა. დასახმარებლად ჩვენი ასეული შევიდა. ალყაში რუსის ჯარს ჰყავდა მოქცეული და თან ტერიტორია იბომბებოდა. მაგრამ ალყა გავარღვიეთ, ყველაფერი მშვიდობით დასრულდა. დიდი წინააღმდეგობა გავუწიეთ და ალფა ასეული გავათავისუფლეთ. ასეულიდან არავინ დაშავებულა. ჩემმა ოჯახმა არ იცოდა, რომ თავიდანვე ცხინვალის ტერიტორიაზე ვიყავი. მათ მანამდე ვატყუებდი, სანამ ჩვენი ჯარი უკან გამოვიდა და ბაზაზე დავბრუნდი. მაშინ გაიგეს სინამდვილე.

თორნიკე
ლაზაძე
(კაპრალი)

ჩვენ ვიყავით ორთვიან შვებულებში წასულები. 7 აგ-

ვისტოს გამოგვიძახეს დაახლოებით დღის 3 საათზე. მე პირადად გორში ვიყავი წასული. სხვა ბიჭებიც დასასვენებლად იყვნენ წასულები. განგაშზე ყველა წამოვიდა, ვისაც როგორ შეეძლო. ცდილობდნენ დანიშნულ დროზე ჩამოსულიყვნენ. ჩამოსვლიდან 2 საათში მთლიანი ბრიგადა გავიდა ცხინვალის მიმართულებით. ჩვენ არ გველოდნენ, მაგრამ დანიშნულ დროზე ჩამოვედით. თავიდან ქვემო ტკოცაში ვიყავით გაჩერებული, შემდეგ სხვაგან გადავედით, პოზიციები შევიცვალეთ. ამ დროს ქართული სოფლები ცეცხლის ალში იყო გახვეული. მძიმე ტექნიკიდან რუსებს ცეცხლი ჰქონდათ გახსნილი. რომ გაიგეს ჩვენი ქვეითი ჯარის შემოსვლა, ცეცხლი გაგვისსნეს. მერე საპასუხო ცეცხლი ჩვენც გავუხსენით. ვგრძნობდით უპირატესობას.

მთლიანად არა, მაგრამ რალაც ნაწილი ცხინვალის ტერიტორიისა, ცოტა ხანს გვექონდა დაკავებული. მაგრამ როცა შემოვიდა რუსების დამატებითი ჯარი, უკან დავიხიეთ, რადგან ძალა აღარ გვყოფნიდა და ნიქოზში გავმაგრდით. ჩვენ საბრძოლო განწყობით ვიყავით შესულები. როცა ქართველი ხარ, ქართულ მიწაზე დგახარ, როცა საკუთარ ტერიტორიას გართმევენ, ამას ნამდვილად მშვიდად ვერ შეხედავ. ჯარისკაცები ვამხნევებდით ერთმანეთს შეძახილით „წინ“. მაინც და მაინც წინ, რადგან უკან დახევის შანსი არ იყო. თუნდაც თითოეული ჩვენგანი დავცემულიყავით ბრძოლის ველზე. რუსების ჯარების შემოსვლას მოჰყვა საჰაერო დაბომბვა. სწორედ ამ დროს დაგვიბომბეს ჩვენი მანქანები. რთულია ასეთ მძიმე დროს ყურადღება მიაქციო დაჭრილს, მიცვალებულს და თან შენ თავსაც მიხედო, მაგრამ ჩვენ ამ ყველაფერს ვახერხებდით. ლოცვით ყველა გულში ლოცულობდა, მეც მათ შორის „უფალო იესო ქრისტე, შეგვინყალებ ჩვენ ცოდვილნი“. მე თვითონ გორში ვცხოვრობ, სოფელ მეჯვრისხევში. ჩემი ოჯახი თავიდანვე გავაფრთხილე, რომ სოფელი დაეტოვებინათ. თუმცა, თვითონ არ იცოდნენ, რომ ცხინვალში ვიყავი. შემდეგ ისინი დეიდასთან იყვნენ რუსთავეში. ჩემი სოფელი დაიბომბა, მაგრამ ისე არ დაზარალდა, როგორც სხვა სოფლები. ამ დროს იქ ბებია იყო, რომელზეც გამუდმებით ვფიქრობდი. რუსებმა რომ გორი დაიკავეს, ჩვენ ბაზაზე დავბრუნდით. ძალიან განვიცდი, რომ დაიბომბა ცხინვალი, გორი, მძიმე დღეში ჩავარდა ჩვენი ხალხი, დაინვა ქართული სოფლები.

ზოტა ანკარშენაშვილი
 (კაპრალი)

ბატალიონის მორიგემ გამოგვიძახა, ლამის პირველ საათზე. ავდექით, ავიღეთ

ტყვია-წამალი, მანქანები დავტვირთეთ და წავედით. ჩავედით დიცში. ხოლო შემდეგ იქიდან ოსური სოფლების გავლით მივუახლოვდით ცხინვალს. 8 აგვისტოს ანდარში შევედით. ჯერ რუსების დამატებითი ჯარი არ იყო შემოსული, მხოლოდ ოსები გადაადგილდებოდნენ და შორიდან გვესროდნენ. საპასუხოდ ჩვენც ვესროდით.

ქალაქში გადაადგილების დროს ერთ სახლში შევედი, სადაც ქალი და ბავშვი დამხვდა. მან მკითხა, დაგვბომბავენო? მე დახმარება შევთავაზე, მინდოდა მშვიდ ადგილზე გადამეყვანა, მაგრამ მას სხვა მხარეს მივყავდი. უნდოდა მოვეტყუებინე და მიქვალი გავმხდარიყავი.

გვეგონა გამარჯვება ჩვენს მხარეს იყო, რადგან ცხინვალი და მიმდებარე სოფლები ჩვენ გვეკავა. მაგრამ შემდეგ, რუსული ტანკები და „ბეტეერები“ შემოვიდნენ. ამას მოჰყვა საჰაერო დაბომბვა და ჯარების შემოყვანა, ამიტომ იძულებულები ვიყავით ნიქოზში გავმაგრებულიყავით და უკან დაგვეხია.

მინდა გავიხსენო, სოფელი ფხონისი. სადაც მეგობარი დამელუბა. ძნელია, როცა ერთად იბრძვი, ბრძოლის ველზე და უცებ შენ თვალწინ დაიღუპება. ძალიან მძიმეა და ძალიან მიჭირს ამის გახსენება. ასეთი ფაქტიც იყო, ტანკთან ვიყავი ახლოს, ჩემგან მოშორებით ექვსი ჭურვი აფეთქდა. ამ დროს კანტუზია მივიღე და გავითიშე. ჯარისკაცებს გადმოუყვანივარ სამედიცინო პუნქტში. ცოტა ხანში გონს მოვედი, წამლები დავლიე და კვლავ ჩემი პოზიციის დასაკავებლად დავბრუნდი.

მე გორის რაიონიდან ვარ. ოჯახი ომის დროს თბილისს აფარებდა თავს, მათ არ იცოდნენ, რომ საომრად ვიყავი წასული. ჩვენს ბაზაზე 11 აგვისტოს დავბრუნდით, მიმდებარე სოფლები რუსებს ეკავათ და იქ ჩვენ გაჩერებას აზრი არ ჰქონდა.

მღვდელმთავარი

ომის მძიმე დღეებში, როცა ციდან რუსული ჭურვები ცვიოდა, მრავალი სასულიერო პირი იყო ჩასული გორსა და ცხინვალში. ისინი მედგრად ედგნენ გვერდით, როგორც ქართულ საჯარისო ნაწილებს, ასევე იქ მცხოვრებ მშვიდობიან მოსახლეობას. მათთან ერთად იზიარებდნენ იმ დიდ ტკივილს, რაც ჩვენს ქვეყანას დაატყდა თავს და ამხნევებდნენ ხალხს. ომის პერიოდში საქართველოს ყველა ეკლესია-მონასტერში, უწმინდესისა და უნეტარესის სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია მეორის ლოცვა-კურთხევით, გამუდმებით აღევლინებოდა წირვა-ლოცვა და ღვთისმ-

შობლის პარაკლისი. დედა ღვთისმშობელმა დაიფარა ჩვენი ქვეყანა და დიდი უბედურებისგან გვიხსნა.

სამთავისისა და გორის ეპარქიაში შექმნილი მძიმე საომარი ვითარების მიუხედავად, მეუფე ანდრიას არ დაუტოვებია თავისი ეპარქია. იქ მცხოვრებ მოსახლეობას ლოცვითა და მადლიანი სიტყვით იმედს მატებდა.

19 სექტემბერს საშუალება მომეცა ომგადატანილ გორში ჩავსულიყავი. ჩემდა გასაკვირად ქალაქი ცხოვრების ძველ კალაპოტს დაბრუნებოდა. მხოლოდ ალაგ-ალაგ იმზირებოდნენ ომის აჩდილები.

საოცარია ესაუბრო ადამიანს, რომელმაც უმძიმესი დღეები გამოიარა, საკუთარ თავზე გამოსცადა ომის საშინელება. მეუფე ანდრიას მონათხრობში მკითხველი კიდევ ერთხელ დაინახავს იმ უბედურებას, რაც დაინყო ჩვენი ქვეყნის წინააღმდეგ აგვისტოს თვეში და დღემდე გრძელდება.

მთავარეპისკოპოსი ანდრია: უწმიდესის ჩამობრძანება დიდი ნუგეში და გამხნელება იყო ყველა ჩვენგანისათვის

— დაგვლოცეთ მეუფეო! თქვენმა ეპარქიამ რთული დღეები გადაიტანა, როდის დაინყო ეს ყოველივე?

— მოგესალმებით. მივესალმები თქვენს ჟურნალს, თქვენს მკითხველს.

რთული დღეები ჩვენი ეპარქიისათვის, ქალაქისთვის, ომის დაწყებამდე ბევრად უფრო ადრე დაინყო. მოგვდიოდა ხმა, რომ იბომბებოდა ქართული სოფლები, ქართველ სამშვიდობოთა საგუშაგოები, რომ იყვნენ დაჭრილები და დაღუპულები. ეს დაახლოებით ხდებოდა აგვისტოს პირველ დღეებში. 7 აგვისტოს თითქოს ჯერ არ იყო ომი დაწყებული, მაგრამ ჩვენს თვალწინ დაი-

ბომბა ქალაქი. ნელ-ნელა იზრდებოდა დაძაბულობა.

როდესაც დაინყო საბრძოლო მოქმედებები, ჩვენ უშუალოდ გავხდით თანამონაწილენი ამ მოვლენებისა. გვესმოდა აფექტების ხმა, ვხედავდით საცეცხლე წერტილებს და, რაც მთავარია, დაჭრილებს, რომლებიც გამოჰყავდათ წინა ხაზიდან. უკვე 8 აგვისტოდან დაინყო ქალაქის რეგულარული დაბომბვა, რომელიც მიმდინარეობდა ყოველდღიურად, ვიდრე ჩვენმა საპოლიციო და საჯარისო ფორმირებებმა არ დატოვეს ქალაქი, გამოვიდნენ ბრძოლის ხაზიდან და ვიდრე შემოვიდა რუსეთის რეგულარული არმია.

— დიდი წინააღმდეგობის განწევა უხდებოდათ ჩვენს საჯარისო ნაწილებს?

— კი, მანამდე სულ ბრძოლები იყო. საბრძოლო მოქმედებები რამოდენიმე დღის განმავლობაში მიმდინარეობდა. დღეში რამდენჯერმე იბომბებოდა არა მარტო სამხედრო ობიექტები, არამედ მშვიდობიანი მოსახლეობაც, არიან დაჭრილები და გარდაცვლილები, დანგრეულია და დამწვარია სახლები.

— როგორც ვიცი, თავდაპირველად დაიბომბა ნიქოზისა და ცხინვალის ეპარქია. ამ დაბომბვის შედეგად დაზიანდა მეუფე ისაიას რეზიდენცია და ტაძარი...

— რვა რიცხვში, უკვე მეუფე ისაიას ჩავაკითხეთ, გვანტიერესებდა როგორ იყო მეუფე. როცა ჩავედით, ძველი საეპისკოპოსო სასახლე უკვე დაზიანებული დაგვხვდა. მას ჭურვი ჰქონდა მოხვედრილი. შემდეგ, რომელი რიცხვი იყო, ზუსტად არ მახსოვს, დაიბომბა მეუფის რეზიდენცია და მიმდებარე ტერიტორია. ამან გამოიწვია, ხანძარი რის შედეგადაც დაიწვა საეპისკოპოსო სახლი. სასწაულია, რომ ადამიანები გადარჩნენ.

— სად იყვნენ ამ დროს სასულიერო პირები?

— მეუფე ისაია, სასულიერო პირები და მორჩილები რეზიდენციაში იყვნენ.

— როგორია დამბომბვის შედეგად დაზიანებული ტაძრის მდგომარეობა? როგორც ვიცი ძალიან ძველი ტაძარი იყო?

— დიახ, ნიქოზის ტაძარი ძველია და რაც შეეხება ტაძრის მდგომარეობას, გარეგნულად მას რაიმე დაზიანება არ ეტყობა. უფრო მეტს ალბად მეუფე ისაია გეტყვით.

— იმ დროს, როცა ქალაქში არეულობა და ომი იყო გაჩაღებული, ხალხი ტაძარს აფარებდა თავს?

— როგორც გითხარით, ქალაქი გამუდმებით იბომბებოდა, რამაც გამოიწვია მსხვერპლი მშვიდობიანი მოსახლეობას შორის. დაჭრილებთან ყოველდღიურად აღესრულებოდა მსახურება, ეზიარებოდა მრევლი, სასულიერო პირები შვიდგზის ზეთისცხებას ატარებდნენ. ჰოსპიტალში აზიარებდნენ, როგორც ჯარისკაცებს, ისე იქ მიყვანილ დაჭრილ მოქალაქეებს. მინდა ვთქვა, რომ გარკვეული ქაოსი და არეულობა ქალაქში დათესა რეზერვისტების შემოყვანამ, რადგან

რეზერვისტები აღმოჩნდნენ მეთაურების გარეშე. მათ არც ხელმძღვანელი ჰყავდათ, არც საბრძოლო ვითარებაში მოქმედების გამოცდილება ჰქონდათ, არ იცოდნენ რა ეკეთებინათ. მათმა არაორგანიზებულობამ, ზოგ შემთხვევაში შიშმა, რომელიც მათგან წამოვიდა, გარკვეული პანიკა წარმოშვა ქალაქში.

— ტოვებდა თუ არა მოსახლეობა ქალაქს ომის დროს?

— რა თქმა უნდა, ქალაქი უპირველეს ყოვლისა ბავშვებმა, ქალებმა, ხოლო შემდგომ კი ახალგაზრდებმა დატოვეს. თითქმის ერთი კვირის განმავლობაში ქალაქში ფუნქციონირებდა მხოლოდ ეპარქიასთან არსებული საცხობი და უპოვართა სასადილო. კეთდებოდა საჭმელი, ცხვებოდა პური და შემდგომ უფასოდ რიგდებოდა მოსახლეობაში. ვხედავდით, როგორი იყო მოთხოვნილება საკვებზე, პურზე და ამიტაც შეგვეძლო განგვესაზღვრა, თუ რამდენი მოსახლე იყო ქალაქში.

— დაახლოებით რამდენი მოსახლე იყო ქალაქში დარჩენილი?

— დაახლოებით ათი ათასამდე. დარჩენილთა შორის ძირითადად მამაკაცები და მოხუცები იყვნენ. თუ ქუჩაში გამოსვლა სასიფათო იყო, მაშინ უფრო მეტ დროს ისინი თავიანთ სახლებსა და ეზოებში ატარებდნენ.

— თქვენ ბრძანეთ, რომ ძირითადად ეკლესია ეზმარებოდა ხალხს, კიდევ რა სახის დახმარება იყო ეს?

— ეკლესიის მხრიდან მოსახლეობის დახმარება ამ მძიმე დღეების განმავლობაში ინტენსიურად მიმდინარეობდა. ერთ-ერთი პირველი დახმარება მისმა უწმინდესობამ გაგვინია. პატრიარქმა გამოაგზავნა სასულიერო პირები. 9-10 აგვისტოს ჩვენთან იყვნენ მცხეთა-თბილისის, რუის-ურბნისისა და რუხსთავის ეპარქიებიდან. ყველა სასულიერო პირი ცდილობდა, თავის მხრივ რალაც გაეკეთებინა. სულ მცირე წვლილი მაინც შეეტანა, რომ ნაკლები ტკივილი განგვეცადა. ჩვენთან იყვნენ რამდენიმე მონასტრის მამები. ჩატარდა ქალაქის შემოვლა ნაკურთხი წყლის სხურებით. ჩვენი საჯარისო ნაწილების გასვლის შემდეგ, სრულიად დაიცალა ქალაქი, შეწყდა სროლა და ჩამოწვა სიჩუმე, რასაც 11 აგვისტოს, დღის მეორე ნახევარში მოყვა ბანდიტური ჯგუფების შემოსვლა.

— მოთარეშებები ძირითადად რუსები იყვნენ?

— ძნელია მათ ეროვნულ შემადგენლობაზე საუბარი. გამოკვეთილად არ ეტყობოდათ, რომ რუსები იყვნენ. ზოგი მათგანი გატყევილი ქართულით საუბრობდა. მათი თარეში მხოლოდ ერთ დღეს გაგრძელდა. მეორე დღეს რუსული არმიის საჯარისო ნაწილები შემოვიდნენ.

— მისი უწმინდესობის ჩამობრძანება ძალიან მნიშვნელოვანი იყო...

— დიახ, მისი უწმინდესობა 14 აგვისტოს ჩამობრძანდა, რაც ძალიან დიდი ნუგეში და გამხსნევება იყო ყველა ჩვენთაგანისთვის.

— გორის ტერიტორიაზე უწმინდესი და უნეტარესი ილია მეორე ადვილად შემოუშვეს?

— რამდენადაც მე ვიცი, იყო წინასწარი შეთანხმება, რომელშიც რუსეთის საპატრიარქო მონაწილეობდა. ამ შეთანხმების საფუძველზე მოხდა მისი უწმინდესობის ჩამობრძანება ჯერ გორში, შემდეგ ნიქოზში. სწორედ ამის შემდეგ დაიწყო მიცვალებულთა გადმოსვენების, ტყვეთა გაცვლის და მოსახლეობის გადმოყვანის პროცესი. თავად უწმინდესმა გადაასვენა ექვსი მიცვალებული. ეს მოხდა იმ დღეს, როცა პატრიარქი გორში ჩამობრძანდა. შემდგომ ამ პროცესში ჩვენი სასულიერო პირები ჩაერთვნენ.

— ამბობდნენ, თითქოს თქვენ მძევლად აგიყვანეს, რამდენად შეესაბამება ეს ფაქტი სინამდვილეს?

— ტყვედ ნამდვილად არა, რატომღაც ჭორი დაირხა, მაგრამ ფაქტია, რეზიდენციაში გასაძარცვად შემოვიდნენ. ტყვედ რომ ავეყვანეთ ვინმე, ამის ალბათობაც იყო. ამ მოთარეშე ჯგუფმა, წაიყვანა ქვათახევის მამათა, წმინდა სამების ლავრის მამათა მონასტრების და ჩვენი ავტომანქანები. მინდა ვთქვა, ეს იყვნენ ადამიანები, რომელთათვისაც ზნეობრივი კატეგორიები საერთოდ უცნობია.

— ხშირად მოდიოდნენ თუ არა ქართველი ჯარისკაცები ტაძარში?

— ჯარისკაცები ხშირად მოდიოდნენ ტაძარში, ლოცვა-კურთხევას იღებდნენ. მინდა აღვნიშნო შეგნება და საოცარი თავდადება საზოგადოების ყველა ფენის: ექიმების, მედ-

დების, რომელთაც გამოჰყავდათ ჯარისკაცები ბრძოლის ველიდან, მესანძრეების, პოლიციელებისა და მშვიდობიანი მოსახლეობის. ასევე, მინდა ვთქვა ხელისუფლების თაობაზე. ისინი მაქსიმალურად სწრაფად შეეცადნენ სახელისუფლო რგოლების ფუნქციონირების აღდგენას, რათა მოსახლეობა არ დარჩენოლიყო უპატრონოდ, მოცუული შიშითა და პანიკით.

— ხდებოდა თუ არა საერო და სასულიერო პირების შეხვედრები?

— ჩვენთან ყოველდღე მოქმედებდა ასეთი შტაბი, იგი იკრიბებოდა ყველაზე საჭირობოროტო საკითხებზე მსჯელობისათვის დილით და საღამოს. აქ იყვნენ როგორც ცენტრალური, ასევე ადგილობრივი ხელისუფლების წარმომადგენლები და სასულიერო პირები. სასულიერო პირებს შესაძლებლობა ჰქონდათ შესულიყვნენ ისეთ ადგილებში სადაც დღესაც შეზღუდულია თავისუფალი მოძრაობა.

— დღეს რა მდგომარეობაა გორში და მიმდებარე სოფლებში?

— დღეს ღვთის წყალობით სიმშვიდეა ქალაქში. მთლიანად აღსდგა ქალაქის ინფრასტრუქტურა, მაგრამ არის ძალიან ბევრი დევნილი ადამიანი და სოფლებშიც მდგომარეობა რთულია. სოფლებში ვერ შედის ჩვენი პოლიცია და ამიტომაც ტერიტორიები დაუცველია. ყაჩაღური ფაქტები დღესაც არის სამწუხაროდ. რუსი სამხედროები, რომელნიც საგუშაგოზე დგანან საფრთხეს არ წარმოადგენენ მოსახლეობისთვის. მაგრამ საგუშაგოებიდან მოშორებით არიან დაჯგუფებები რომელნიც სერიოზულ საფრთხეს უქმნიან მშვიდობიან ხალხს.

— საქართველოში შემოსული უცხოური სხვადასხვა ორგანიზაციები თუ ეხმარებიან ომით დაზარალებულებს?

— თავიდან, ასეთ ორგანიზაციებს უჭირდათ თავისუფლად გადაადგილება სოფლებში. მაგალითად — „წითელ ჯვარს“. მგონი, ახლა იწყებენ ისინი უფრო ინტენსიურ მუშაობას სოფლებში. ამ დღეებში ძალიან ბევრი ადამიანი იყო ჩამოსული ჩვენს მხარდასაჭერად. იყვნენ საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ელჩები, რამდენჯერმე იყო ვატიკა-

ნის ელჩი, მთავარეპისკოპოსი კლაუდიო გუჯეროტი. ყველამ თავის თვალთ ნახა თუ რა ხდებოდა გორში.

— ეს ოპი ალბათ ერთგვარი განსაცდელი იყო, რომელიც უფალმა მოგვივლინა. როგორ ფიქრობთ, როგორი იქნება მომავალში საქართველო?

— რა თქმა უნდა, ეს განსაცდელი ღვთისაგან იყო მოვლენილი. ჩვენ უნდა მივხვდეთ რომ ჩვენი მფარველი და ჩვენი პატრონი არის ღმერთი. რომ საქართველო ვერ მოიხსნის პასუხისმგებლობას ღვთის წინაშე იმ მემკვიდრეობაზე, რომელიც დაგვიტოვეს ჩვენმა წინაპრებმა. ეს არის ჩვენი მინა-წყლის ყოველი გოჯი, რომელიც მორწყულია წინაპრის სისხლით, ოფლით, ცრემლით, გაჯერებულია მისი ლოცვით. ჩვენ ეს მემკვიდრეობა უნდა ვიტვირთოთ, გაუფრთხილდეთ, მოვუაროთ და ასე დავუტოვოთ ჩვენს შთამომავლებს. დღეს ზოგიერთები ცდილობენ საქართველოს ასწავლონ შემწყნარებლობა. საუკუნეების მანძილზე საქართველოში ქართველებთან ერთად გვერდიგვერდ ცხოვრობდნენ: არა-

ბები, სპარსები, სომხები, აზერბაიჯანელები ებრაელები და კიდევ სხვა ეროვნებისა თუ რჯულის წარმომადგენლები. არასოდეს არ ყოფილა მათ მიმართ დევნა. საქართველოში არავის ახსოვს ბართლომეს ღამე, ებრაელთა დარბევა, გეტოები. ველოსიპედს თავიდან კი არ უნდა ვიგონებდეთ, არამედ გავყვეთ იმას, რაც არის ჩვენში რაც ჩვენს ბუნებაშია, რაც ჩვენს ცნობიერებაშია. რაც კარგია, რა თქმა უნდა, ცუდზე არ არის ლაპარაკი. დღეს სულ სხვანაირია პასუხისმგებლობა ხალხში, ვიდრე ეს იყო სამაჩაბლოს პირველი კონფლიქტის დროს, ვიდრე ეს იყო აფხაზეთის ომის დროს. სხვა არის ეს პასუხისმგებლობა და ჩვენი დიდი იმედია — ჩვენი ახალგაზრდა თაობა.

— დაგლოცეთ მეუფეო, დალოცეთ ჩვენი უურნალი.

— ღმერთმა დაგლოცოთ, ღვთის მადლი და წყალობა შეგენით, თქვენ და სრულიად საქართველოს.

2 ოქტომბერი 2008

ასაფროსი

ადამიანისთვის ყველაზე ლამაზი ხომ ღვთისგან მინიჭებული სიცოცხლეა. მაგრამ, ხშირად, ჩვენს ცხოვრებაში დგება წამი, როცა საკუთარი სიცოცხლე არაფრად გიღირს. ეს მაშინ როცა ძალიან განუხებს, შენი სამშობლოს და ხალხის ბედი. როცა გინდა მკითხველისთვის საინტერესო მასალა მოამზადო. სწორად გადმოცე ის სიტუაცია, რაც ჩვენს თავს ხდება, რაც ხალხისთვის უცნობი და საინტერესოა. სექტემბრის დასაწყისში, ახალგორი და მიმდებარე სოფლები კვლავ რუსებმა დაიკავეს. ამას მოჰყვა საჯარისო ნაწილების და მიმე ტექნიკის შემოყვანა. შექმნეს ბლოკ-პოსტები და

ააფრიალეს რუსული დროშა. ბოლო ინფორმაციით, ცხინვალის რეგიონში სამხედროების რაოდენობა 2000-ით გაიზარდა, 2000-სი ჯარისკაცია, ასევე ჯავის რაიონის ტერიტორიაზე განლაგებული, ხოლო ახალგორის რაიონში 40-ერთეული მძიმე ტექნიკაა ცხინვალიდან შემოყვანილი. სრულ მასალას ახალგორიდან მეორე ნომერში იხილავთ, მანამდე კი მოგიყვებით, თუ როგორ ჩავედი ახალგორში და როგორ გადავურჩი რუსის და ოსის განაჩენს. მასალა ახალგორზე რომ მომემზადებინა, ერთი კვირით ადრე დავიწყე მზადება. აქ თბილისში რამდენჯერმე დავხვდი ახალგორის მიკროავტობუსს გამოვკითხე მძლოლი და მგზავრები. მგზავრებისგან შევიტყვე, რომ რუსები, ახალგორის ტერიტორიაზე შესვლისას, ყველას პირადობის მოწმობას თხოვდნენ, რეგისტრაციის გავლის შემდეგ კი ჩანთებს ამოწმებდნენ. ოკუპირებულ ტერიტორიაზე მხოლოდ ამ პროცედურების გავლის შემდეგ შეიძლებოდა შესვლა.

მართალი გითხრათ, თავიდან მარტო ვაპირებდი წასვლას, რადგან, შენი ახირების გამო, ძნელია საფრთხეში ჩააგდო შეთვის ძვირფასი ადამიანები. მაგრამ როცა კარგი მეგობარი გიდგას გვერდით, მაშინ ყველაზე ძლიერი და ბედნიერი ხარ. მიუხედავად დიდი საფრთხისა, ის მაინც მოდის შენთან ერთად, არ გცილდება გვერდიდან და ცდილობს გაგამხსნევოს. როცა ინტერვიუს იწერ რესპოდენტთან დაძაბულ ადგილზე, მეგობარი ცდილობს სიტუაცია აკონტროლოს, რომ საფრთხე არ შეგექმნას. მე თუ მკითხავ, ეს არის ნამდვილი მეგობრობა. როცა მეგობარი ჭირსა და ლხინში გვერდიდან არ გცილდება. ამ ლამაზ ადამიანს სოფო ჰქვია.

პარასკევს, 31 ოქტომბერს, ახალგორის მიმართულებით გავემგზავრეთ. რაც უფრო ვუახლოვდებოდით ამ ტერიტორიას, მით უფრო ცუდად ვგრძნობდით თავს. ჯერ ქართული პოლიცია შეგვხვდა, მძლოლის შემოწმების შემდეგ,

დავიძარი რუსული ბლოკ-პოსტისკენ. ყველაზე მეტად ის მაშინებდა, რომ შეიძლება შემოწმებისას, ჩემი ფოტო აპარატი და ხმის ჩამწერი ეპოვნად. ამ ფიქრებში, ნანატრი სამი რუსის ჯარისკაცი და რუსული დროშა დავინახე, რამაც ძალიან შემამფოთა. დიდი ბრაზი გამიჩნდა. ეს ტელე-ეკრანიდან ნანახს არ გავდა, ძალიან მტკივნეულია როცა საკუთარი თვალთ ხედავ, რომ საკუთარი ქვეყნის ნაწილს სხვა იკავენ, არაფერს გეკითხება

და მხოლოდ მოჩვენებითი მხიარულებით გესალმება. მერე პირადობის მოწმობას გთხოვს და გატარებს, თუმცა შეიძლება არც გაგატაროს, მოკლედ მათ ხელშია შენი ბედიც და სიცოცხლეც. მე გაგვიმართლა და ახალგორში შეუმოწმებლად მოვხვდით. პირველად ღვთიშობლის მიძინების ტაძარში შევედი, სანთლები დავანთე და უფალს შევეთხოვე სოფო ყველა უბედურებისგან დაეფარა. ტაძარი ცარიელი დამხვდა, მხოლოდ მესანთლე იყო, ლოცვას კითხულობდა. ტაძრიდან რომ გამოვედი უფრო მშვიდი და ძლიერი ვიყავი.

ჩუმიად სურათების გადაღება დავიწყე, ისე, ვინმეს რომ არ შეემჩნია. თუმცა რთულია არ შეგამჩნიონ, როცა ყველა ფეხის ნაბიჯზე ოსური და რუსული მანქანები გადაადგილდება. ამომწებენ ყველას და ყველაფერს. უკვირდათ ვინც დაგვინახავდა, ასე თავისუფლად რომ დავდიოდით ერთი ქუჩიდან მეორეზე. როცა ხალხი თავს არიდებს გარეთ გამოსვლას. საოცარი სიჩუმეა ჩამონოლილი, აქა-იქ უფროსი თაობის წარმომადგენლები საუბრობენ და თან უცნაურად გიმზერენ. ყველა ცდილობს ნამდვილი განწყობა დამალოს, თითქოს ახალგორში არაფერი ხდება, არაფერი უჭირთ, არაფერია მათთვის ეს სიტუაცია. კითხვაზე, ხდება თუ არა რუსების და ოსების მხრიდან თქვენი შევიწროება? დღეს ახალგორში სიმშვიდეა? უმრავლესობა შიშის ტონით პასუხობს რომ სიმშვიდეა, არავინ აწუხებთ და მშვიდად ცხოვრობენ. მაგრამ ეს ხომ სიმართლე არ არის, როცა შენ თვითონ გრძნობ მოსალოდნელ საფრთხეს, როცა თითქმის მოსახლეობის უმრავლესობა თავის სახლს კეტავს და თბილისისკენ მოდის. ეს სიმშვიდეა? და თუ არ მოდის, ან საშუალება არა აქვს, ან სახლს არ ტოვებს. ასე უფრო მოხუცები იქცევიან. რაც შეეხება რესპოდენტის შერჩევას, ასეთ ადგილზე ძალიან რთულია. აქ ხომ ვერავის ენდობი, ერთი შეცდომა და რუსის ან ოსის ხელში ვარდები. კიდევ ერთი, რესპოდენტის ჩანერა არ უნდა მოხდეს ქუჩაში, ბაღში ან სულაც სკოლის ეზოში. თუკი წინ, ბაღის გვერდით, მთავარი რუსული შტაბის შენობაა, და თუ უფროსი მოდის, შენ კი მის თვალწინ რესპოდენტთან ინტერვიუს იწერ. სწორედ ასეთ სიტუაციაში აღმოვჩნდი, რადგან სკოლის ეზოდან მხოლოდ ბაღი ჩანდა, მოთამაშე ბავშვებით. რას ვიფიქრებდი, რომ იქვე რუსული შტაბი იყო. რუსის მანქანის დანახვაზე, შევწყვიტე ინტერვიუ და ხმის ჩამწერი დავმალე. მოკლედ, ასე გადავურჩი

რუსულ-ოსურ განაჩენს.

ძველი სანყოფი, სხვადასხვა ნივთებით სავსე და კვლავ გაბზარულ კედელზე რუსული კვალი სტალინის სურათის სახით. სწორედ ასეთ საოცარ გარემოში ჩავწერე მეორე რესპოდენტთან ინტერვიუ. ერთი უნდა აღვნიშნო ორივე შემთხვევაში გამიმართლა, კარგი ადამიანები შემხვდნენ და თან ისეთები, რომლებიც არ მალავდნენ ნამდვილ განწყობას, თავისუფლად ყვებოდნენ იმ მდგომარეობაზე, რაც ახალგორში სექტემბრის დასაწყისიდან დაიწყო. მართლა, სულ დამაფიქრებელი და შეიძლება ახალგორს სახელი შეუტყვალონ და „საამაყო ბელადის“ — ლენინის სახელი უწოდონ. ამასთან ერთად ოსური მხარე ცდილობს, მოსახლეობაში გავლენა მოიპოვოს. ამ ყველაფერს ცრუ დაპირებებით ახერხებს. ახალგორის სკოლაში პედაგოგს და ბავშვებს გავესაუბრე. თუმცა თავიდანვე მივხვდი, რომ ჩემდამი ცუდად იყვნენ განწყობილი, ამიტომ ჩემი პროფესია დავმალე. საუბრისას გავარკვიე, რომ ბავშვები ახალ უცხოენას სწავლობენ ოსურის სახით. ამასთან მათ გამოუყვეს სპეციალური მიკროავტობუსის, რომელიც ბავშვებს და პედაგოგს ემსახურება გაკვეთილების დამთავრებისას. რა თქმა უნდა, ეს „ხელშეწყობა“, ოსური მხარისგან მოდის, უკან კი დიდი რუსეთი დგას. ნათლად დავინახე დიდი საფრთხე რაც ჩვენს წინაშე დგას, რაც ჩვენს ქვეყანას და ხალხს ემუქრება.

მინდა აუცილებლად მოგიყვებ ნამდვილი რუსი სალდატის შესახებ. მოპოვებული მასალით ხელდამშვენებული მიკროავტობუსში ჩავჯექი და კვლავ რუსებისკენ გავემართე. მიჭირდა ასეთი ლამაზი ადგილის დატოვება, რომელიც შეიძლება ველარასდროს ნახო. ვისაც არ უნახავს ახალგორი, ყველას ვეტყვი, რომ ძალიან ლამაზია, თავისი ბუნებით განსაკუთრებით შემოდგომაზე. ვფიქრობდი, ალბათ, როგორც თავისუფლად შემოვდი, ისე თავისუფლად გავიდოდი. მაგრამ ამ ფიქრში კვლავ ორი რუსი დავინახე, მივხვდი რომ ბლოკ—პოსტს მივუახლოვდი. ერთი ჯარისკაცი მაგიდასთან იჯდა და წერდა, მეორე ჩვენს მიკროავტობუსთან მოვიდა, კარები გააღო და მხიარულად მოგვესალმა. მერე კი ცოტა მკაცრი ტონით გადმოსვლა და რეგისტრაციის გავლა მოგვთხოვა. გაღებული კარებიდან ვუყურებდი, ახალგაზრდა, საშუალო ტანის, გაურკვეველი კანის ფერის მქონე, ცივი ლურჯი თვალებით მომზირალ

საღდატს. რომელიც თავისი გამომეტყველებით არ მალავდა თავის შეხედულებას ქართველების მიმართ. ეს თვალები არასდროს დამაფიქრებდა, მათში ჩანდა შეუბრალებლობა და სისასტიკე. ვიგრძენი რომ მათ გული არ აქვთ და მხოლოდ ინსტიქტებით მოქმედებენ. რომ, მიუხედავად ტკბილი მოსალმებისა, მაინც არ დაგინდობს. რეგისტრაცია მაგიდასთან მჯდარ რუსთან გავიარე, მისი სახე არ მახსოვს. ამ დროს ჩვენთვის კარგად ცნობილი სალდატი, ჩვენს ჩანთებს ამონიშნებდა. ძალიან ვწერვიულობდი, მაგრამ არ ვიმჩნევდი. თვალწინ მედგა ჩემი მეგობარი, რომელსაც შეიძლებოდა ჩემს გამო საფრთხე შექმნოდა. მაგრამ საბედნიეროდ, ღვთის წყალობით, ჩემი ჩანთა არ შეამოწმა და მშვიდობით დავბრუნდი თბილისში.

და ბოლოს, ფიქრობს კი ჩვეულებრივი რიგითი ადამიანი, თუ რა ხდება დღეს ოკუპირებულ ტერიტორიაზე, როგორ უჭირს ხალხს იქ ცხოვრება, რას განიცდიან და ეგუებიან ყოველდღე, თუმცა, ამას მანამ ვერ გაიგებ და გაითავისებ., სანამ საკუთარი თვალთ არ ნახავ. როცა ხედავ, რომ შეიძლება დღეს ან ხვალ აქ აღარ იცხოვრო, ან სულაც მეორედ გახდე დევნილი. მოგინებს დატოვო სახლ-კარი, შენი შრომით მოპოვებული და აქამდე მოტანილი. როცა გარეთ გამოუდებით დადის რუსის და ოსის მანქანები, როცა ქუჩაში გამოსვლისას, ყველა ეჭვით გიყურებს. როცა თავისუფლად ვერ ამბობ, რომ ქართველი ხარ და სიტყვა გეთქმის. როცა გაძალებენ თავიანთ მხარეს გადახვიდე და ადამიანობა დაკარგო.

მაგრამ მე მიხარია, რომ ახალგორში ცხოვრობენ ადამიანები, რომელთაც არაფერი აშინებთ, არც მეორედ დევნილობის და არც ტყვიის. ისინი ცდილობენ არ დატოვონ თავიანთი ტერიტორია, დაიცვან საქართველო, გამოხატონ თავიანთი თავისუფალი აზრი. დაიცვან და შეინარჩუნონ ქართველობა და ტრადიციები.

P.S ბედნიერი მამინ ვიქნები, როცა ჩემს ქვეყანაში მშვიდობა დაისადგურებს. შემიძლება თავისუფლად ჩასვლა აფხაზეთსა და ცხინვალში. მაგრამ ჯერ შორსაა ამაზე ფიქრი, როცა რაც გაბადია იმასაც კარგავ. დროა გამოფხიზლებისა და საქმის კეთების.. რათა საქართველომ ძალა მოიკრიბოს, აღორძინდეს და გაერთიანდეს.

31 სექტემბერი 2008წ
მასალები მოამზადა
ნათია გომბაძე

აზიზრანებაი

ცოცხალი

ზალგიაზი მოღვაწე ქართველი მოძღვარი ბრიუსელში გააფულ ცოცხალ ჯაჭვზე

საქართველოზე რუსეთის სამხედრო აგრესიის წინააღმდეგ 1 სექტემბერს, ბრიუსელში ევროპის ლიდერთა სამიტი გაიმართა.

სამიტის პარალელურად, საქართველოსა და მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში ჩვენი ქვეყნის მხარდამჭერი აქცია „ცოცხალი ჯაჭვი“ მოეწყო. იგი ქართული საზოგადოების ინიციატივითა და საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის უნმინდესისა და უნეტარესის ილია -ის ლოცვა-კურთხევით გაიმართა. მისი მთავარი მოწოდება იყო - „საქართველო ჩვენი!“ როცა მისმა უნმინდესობამ ქართველ ერს გაძლიერებული ლოცვისაკენ მოუწოდა, ბელგიაში მცხოვრებმა ქართველებმაც გააძლიერეს ლოცვა და დიდი თანადგომით გამოეხმაურენ „ცოცხალი ჯაჭვის“ იდეას. აქციაში, ქართველების გარდა სხვა ეროვნების წარმომადგენლებიც ჩაერთვნენ.

ბელგიის დედაქალაქში ევროპის ლიდერთა შეხვედრისას „ცოცხალი ჯაჭვი“ შეიკრა.

ბრიუსელში მოწყობილი აქციის შესახებ, ბელგიის დედაქალაქში საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის, წმ. თამარ მე-

ფის სახელობის ტაძრის წინამძღვარს ილუმენ დოსითეს (ბოგვერაძე) დავუკავშირდით. გთავაზობთ მისი საუბრის ტექსტს:

პირველი სექტემბრისათვის მზადება ცოცხალი ჯაჭვი დაგვიწყევლო. დავუკავშირდით გერმანიის, ჰოლანდიის, საფრანგეთის ქართულ სათვისტომოებს. ბრიუსელში ევროკავშირის შენობასთან, შუმანის მოედანზე, 2 საათისთვის შევიკრიბეთ. არ დაგვივლია, მაგრამ, როგორც თქვეს, აქციაში დაახლოებით 800-1000 ადამიანი მონაწილეობდა. ქართველებს ადგილობრივი მეგობარი ბელგიელები, ჩეჩნები და ინგუშებიც მოუერთდნენ.

„ცოცხალი ჯაჭვის“ განსაკუთრებული მნიშვნელობა ჰქონდა. ეს იყო გზავნილი ევროპისთვის დემოკრატიის მხარდასაჭერად. გვსურდა გვეჩვენებინა, რომ ქართველები სულიერად მტკიცენი ვართ; რომ შინ და გარეთ ერთად ვართ; რომ ბარბაროსული მოქმედებით რუსეთმა საშინელებები დაგვატყუა თავს: მსხვერპლი, უსახლკარობა, ქვრივობა და ცეცხლი. რომ ევროპისთვის საშიშია არა საქართველოს ტერიტორიის ოკუპაცია თავისთავად, არამედ რუსული აგრესიის ხასიათი და თავისებურებანი.

გახშიანდა ისიც, რომ ისტორიულად ქართველებს და ოსებს მტრობა არ ჰქონიათ; რომ რუსებმა სეპარატიზმის სახით, დასაყრდენი შეიქმნა სამაჩაბლოსა და აფხაზეთში საკუთარი შოვინისტური მიზნების განსახორციელებლად; რომ მრავალი ოსი და აფხაზი დევნილობაში ცხოვრობს ქართველებთან ერთად; რომ მიმდინარეობს გარუსების პოლიტიკა და საშიშროების ქვეშ დგება ოსებისა და აფხაზების, როგორც ეთნოსის, არსებობა. რუსები ცდილობენ გააყაღონ ისტორია და წაშალონ ჩვენი კულტურული კვალი. როგორც ცნობილია, დაანგრის რამდენიმე ძეგლი.

ჭაჭვი საქართველოსთვის

კულტურის მიმართ აგრესია, არ არის მართო საქართველოს წინააღმდეგ მიმართული აგრესია.

აქციაზე ისმოდა შეძახილები „საქართველო!“ „თავისუფლება საქართველოს!“ რომ საქართველო ძლიერი ერია და მიუხედავად ყველაფრისა, მას ნათელი მომავალი აქვს. ეს იყო გამომხაურება პატრიარქის მოწოდებაზე: გავერთიანებულიყავით და ლოცვა აღგვევლინა, სულიერი ერთობა გამოგვხატა, ყველაფერთან ერთად. მანიფესტაცია ერთიანობის სულისკვეთებით იყო გამსჭვალული.

აქცია ბრიუსელის ქართული სათვისტომოსა და ჰუმანიტარული არასამთავრობო ორგანიზაცია „სოს ჯორჯიას“ ორგანიზებით მოეწყო. ჩვენ, ჰოლანდიის ქართულ სათვისტომოსთან ერთად, ღია წერილი გადავეციტ ვეროკავშირის წარმომადგენლებს, სადაც გამოსხატული იყო იქ შეკრებილთა ემოცია და თანადგომისკენ მოწოდება. წერილში აისახა მანიფესტაციაზე გახმაურებული მოწოდებები, ხაზი გაესვა რუსეთისაგან საქართველოს ტერიტორიის ოკუპაციას; რომ ოკუპაცია გასცდა კონფლიქტური ტერიტორიების საზღვრებს; რომ რუსეთის აგრესია დიდი ხანია მწიფდებოდა და რომ დასავლეთმა არ შეიძლება ქმედითი ღონისძიებები არ გაატაროს.

მიტინგზე დიდი თანადგომა იყო ინგუშების მხრიდან. მათ საზღვარგარეთის მედიას მისცეს ინტერვიუ ინგუშეთში არსებულ მდგომარეობაზე, რომ ინგუშეთიც იბრძვის და იყო გამოსვლები რუსეთის აგრესიის წინააღმდეგ. რამ-

დენიმე ჩეჩენი მეგობრის მხრიდან გამოიხატა გულისწყვეტა, რომ თავის დროზე შეცდომა იქნა დაშვებული და არ შედგა კავკასიის ერთიანობა რუსეთის აგრესიის წინააღმდეგ.

მანიფესტაცია ფართოდ გაშუქდა, რადგან სამიტზე მრავლად იყო უცხოეთის მედიის წარმომადგენელი. განსაკუთრებული დაინტერესება იყო ბრიტანული, ფრანგული და ადგილობრივი ჟურნალისტების მხრიდან. ისინი გაკვირვებულნი იყვნენ იმით, რომ ქართველები ასეთი მოტივირებულები და ერთსულოვანნი ვიყავით. ბევრმა მათგანმა პირადი თანაგრძობაც გამოხატა.

ალბათ, უნდა აღვნიშნოთ ერთი ფაქტიც, დილით გავიგეთ, რომ, იმავე ადგილზე, რუსეთის წარმომადგენლებმაც მოინდომეს მიტინგის ჩატარება. თუმცა, როგორც თვითმხილველებმა ნახეს, სულ შვიდიოდე კაცი შეიკრიბა, რამდენიმე უხეირო ლოზუნგით. მანიფესტაციამ დაგეგმილზე მეტი ხანი, 5 საათამდე გასტანა. საბოლოოდ იგი თავისუ-

ფლებების ტრიუმფალურ თაღთან დასრულდა დიდი ცოცხალი ჯაჭვით. იმ დღეებში (ორი კვირის მანძილზე) ხვადასხვა ადგილას, სხვადასხვა მასშტაბის სულ 16 აქცია მოეწყო. აქციის შემდეგ გერმანიიდან (გერმანიის სათვისტომოს დიუსელდორფის ანთიმოზ ივერიელის სახელობის ეკლესიის წინამძღვარი მღვდელ-მონაზონი ისე წინამძღვრობდა) და ჰოლანდიიდან ჩამოსულ სტუმრებთან ერთად, ბრიუსელის თამარ მეფის სახელობის ეკლესიაში სამშვიდობო პარაკლისი გადავიხადეთ. გადანყდა, რომ ორგანიზაცია „სოს უორჯია“ და ქართული სათვისტომო ბელგიაში ჰუმანიტარულ დახმარებას შეაგროვებდა ომის დროს დაზარალებულთათვის, რაც გავაკეთეთ კიდევ.

რუსეთის აგრესიის დროს საქართველოში ვიყავი. ბუნებრივია, ჩვენი სამრევლოც ცუდ დღეში აღმოჩნდა. ბევრ მათგანს ახლო ნათესავეები სწორედ კონფლიქტის ზონაში ჰყავდა დატოვებული. ბევრიც შვებულებით საქართველოში იყო ჩამოსული ოჯახთან ერთად და უშუალოდ შეესწრო დაბომბვასა და აგრესიას. იყვნენ ისეთებიც, მხოლოდ შვილები რომ გამოაგზავნეს ბებია-ბაბუასთან და უშუალოდ სამხედრო მოქმედებების მიმდებარე რაიონებში აღმოჩნდნენ. ეს ყოველივე, როგორც ყველასთვის, ჩვენთვისაც დიდი სტრესი იყო. ბელგიაში მრევლს ვთხოვე ყოველ საღამოს შეკრებილიყვნენ ეკლესიაში და ღვთისმშობლის დაუჯდომელი წაეკითხათ. ელოცათ ღვთისმშობელთან ახლობლებისა და ჩვენი ქვეყნის მფარველობისთვის.

დაბომბვების დროს, უწმინდესის კურთხევით, სამღვდლოების ერთმა ნაწილმა დიდი რაოდენობით პური და საკვები პროდუქტები ჩავიტანეთ გორში. შევხვდით მეუფე ანდრეას, შევხვდით იქ დარჩენილ მოსახლეობას, ვიყავით ჰოსპიტალში და

გადავეციტო მისი უწმიდესობის მიერ გაგზავნილი სურსათ-სანოვაგე. იმ დროს დაიბომბა და მიწასთან გაასწორეს ნიქოზის საეპარქიო რეზიდენცია, მონასტერი. ცხინვალისა და ნიქოზის მიტროპოლიტი, ისაიამ ნიქოზიდან გამოაცილა მონასტრის წევრები და თვითონ ნიქოზში დარჩა. სანამ ეკლესია იქნება არ მივატოვებო. შემდეგი ორი კვირა არაფრით იყო უკეთესი, ყოველი დღე რუსეთის არმიის სამარცხვინო ფურცელს ინიშნავდა.

ბელგიაში 21 აგვისტოს დავბრუნდი. განსაცდელმა დაგვანახა, რომ ერთიანობა და სულიერი სიმტკიცე ჩვენი მომავლის ქვაკუთხედი. ქართველებმა მსოფლიოს აჩვენეს, რომ აქვთ ერთობა და სულიერი ძალა ერის მთლიანობისა და თავისუფლებისთვის, რომ ქართველი მზადაა თავი განიროს თავისი სამშობლოსათვის და ამით მონამეობის საზომს მიეახლოს.

საუბრის ბოლოს მამა დოსითემ ერთიანობა, მშვიდობა და ღვთის მფარველობა გვისურვა.

ესაუბრა
გიორგი ლიპარიშვილი

ფოტოები ბრიუსელიდან მოგვანოდა
ილუმენმა დოსითემ (ბოგვერაძე)

ეკოლოგიური უზიდურების ზონა

როცა საქართველოს უმრავლეს რეგიონში ჭურვების ნვიმა შეწყდა, ბორჯომის ხეობაზე მაშინ დაიწყო შეტევა. რუსეთის თვითმფრინავებიდან ჩამოყრილი აალებადი ჭურვების შედეგად 15 აგვისტოს, ბორჯომის ხეობაში ერთდროულად ცეცხლის 6 კერა გაჩნდა.

სამცხე-ჯავახეთის ადგილობრივი ხელისუფლება ორი დღის განმავლობაში ხანძრის ლოკალიზებას საკუთარი ძალებით ცდილობდა, თუმცა მიუვალი ადგილებისა და ჰაერის მაღალი ტემპერატურის გამო, ვითარება ყოველდღე უფრო რთულდებოდა. სოფელ ნალვერის მცხოვრების დარეჯან ბარბაქაძის თქმით, ცეცხლის გაჩენიდან პირველივე დღეს მოსახლეობის ევაკუაცია დაიწყო. „ხალხი გამგეობიდან ამოვიდა და გაგვაფრთხილა, ცეცხლი შეიძლება საცხოვრებელ სახლებს მალე მოუახლოვდეს და ბინები დატოვეთო. ომიანობის პერიოდში ვის მოსთხოვ დახმარებას, ყველას უჭირს. დავტოვეთ ბინები და გამოვდით. ბინებს იმდენად არ ვჩივი, რამდენადაც იმას, რომ ცეცხლმა ჩემი საყვარელი ბუნება შეინირა“.

გართულებული მდგომარეობის გამო,

ადგილობრივმა ხელისუფლებამ სამცხე-ჯავახეთის მასშტაბით ცოცხალი ძალის მობილიზება მესამე დღიდან დაიწყო. საქართველოს სხვადასხვა კუთხიდან ჩამოსული სახანძრო ბრიგადები და გარემოს დამცველები, 500-მდე მოხალისესთან ერთად 24 სთიან რეჟიმში ებრძოდნენ სტიქიას. ამ დღესვე მოძიებული იქნა წყლის რეზერვუარები.

18 აგვისტოს ცეცხლი სოფლების — დაბისა და ნალვერის მოსახლეობის საცხოვრებელ სახლებს მიუახლოვდა. სოფელ დაბის მცხოვრები მარინა თედიაშვილი იმ დროს ასე იხსენებს: „გადმოსულმა ცეცხლმა მთელი ლობეები დაწვა, როცა დამწვარი ლობეების შეკეთებას ვცდილობდით, სოფლიდან განწირული ყვირილი მოისმა, ხალხო, გვიშველეთ ცეცხლი გვიკიდაო. ცეცხლი ნალვერიდან ყვიბისში, მერე კი დაბაშიც გადმოვიდა. პანიკაში ვართ, პატარა ბავშვის პატრონები პირველივე დღეს წავიდნენ აქედან, ზოგი ნალკიდან გადავიდა, ზოგიც ხულოდან... ხალხის უმრავლესობა გახიზნულია, აქ მხოლოდ კაცები და მოხუცები დავრჩით. ცეცხლი ბალებთან უკვე მოსულია, მოპირდაპირე

მხარეს კი სახლებსაც მოუახლოვდა“.

ადგილობრივი მოსახლეობა სპეციალისტებთან და მოხალისეებთან ერთად თავის გადარჩენას ყველა ხერხით ცდილობდა. დილით ვითარება შსს საგანგებო სიტუაციების დეპარტამენტის ხანძარსაწინააღმდეგო სამმართველოს უფროსის მოადგილე ზურაბ თალაკვაძემ ასე შეაფასა: „წუხანდელთან შედარებით მდგომარეობა უკეთესია. მართალია დღის 2 საათისთვის ამინდი ნორმალურია, მაგრამ ტემპერატურა ახლა მაღლა იწევს და საღამოს 5 სთ-ის მერე დასავლეთის ქარიც ძლიერდება, რაც საშიშროებას გვიქმნის. მთავარი პრობლემა ჯერ-ჯერობით გადავჭერთ, ცეცხლი საცხოვრებელ სახლებს აღარ უახლოვდება“.

ბორჯომის ხეობაში გართულებული მდგომარეობის გამო, გარემოს დაცვის სამინისტრომ საჰაერო და სახმელეთო დერეფნის გახსნა მოითხოვა. უსაფრთხოების გარანტიების მიღების შემთხვევაში თურქული მხარე საქართველოს ავიაციით დახმარებას დაპირდა. თურქულ მხარესთან ერთად ხანძრის ჩაქრობაში მონაწილეობის სურვილი უკრაინულმა და აზერბაიჯანულმა მხარეებმაც გამოთქვა. რუს ოკუპანტებთან მოლაპარაკება სამი დღის განმავლობაში გაგრძელდა. საქართველოში საჰაერო დერეფნის გახსნის ნებართვა კრემლმა მხოლოდ მეოთხე დღეს და ისიც მარტო ნატოს წევრი ქვეყნისთვის გასცა. ნებართვის მიღების შემდეგ თურქულმა თვითმფრინავმა შემოფრენა დილიდანვე დაიწყო. ადიგენის სახანძრო სამსახურის

უფროსმა დავით ბუაძემ ტყეში შექმნილ მდგომარეობას უკვე საგანგაშო უწოდა: „გვემარება თურქეთის ორი თვითმფრინავი, მუშაობენ სახანძრო მანქანები, მობილიზებულია მოსახლეობა, ვმუშაობთ ფიზიკურად და ცეცხლის ლიკვიდირებას ვცდილობთ. დიდი ნუგეში იქნება რომ განვიმდეს. თურქე პილოტებს გრაფიკს ვერ ვუდგენთ, ისინი თავად იღებენ მონაცემებს. მთავარი იმედი მაინც ნვიმა და ჩვენი მუშახელია“.

18 აგვისტო კიდევ ერთი სიახლით იყო მნიშვნელოვანი. ბორჯომის ხეობაში ვითარება ყველაზე მეტად მაშინ დაიძაბა, როდესაც რუსები ტანკებითა და სამხედრო მანქანებით ქალაქის შესასვლელს მეორედ მიუახლოვდნენ. მათ გზა საპატრულო პოლიციამ და ადგილობრივმა ხელისუფლებამ გადაუკეტა. სამცხე-ჯავახეთში პრეზიდენტის რწმუნებულმა გოგა ხაჩიძემ მოსახლეობას სიმშვიდისკენ კიდევ ერთხელ მოუწოდა: „არაადექვატურები და მთვრალები არიან, მოსინჯეს შეძლებდნენ თუ არა ბორჯომში შემოსვლას. მინდა ყველას ვთხოვო, რომ იყვნენ მშვიდად, არ წამოეგონ პროვოკაცია. მათი დღეები ამ ქვეყანაში დათვლილია, უნდა გავიდნენ აუცილებლად. პირველად ნუხელ ღამე შეეცადნენ შემოსვლას, ერთი ტანკი ამოვიდა და დაზვერა სიტუაცია. ახლა კი 2 „ბე-ემ-ჰე“, 2 ტანკი, 2 „პიკაპის“ ჯიპი და 2 უაზის ტიპის ავტომანქანა მოადგა ბორჯომის შემოსასვლელს. საკმაოდ აგრესიულიები არიან და ცალსახად პროვოკაციაზე მოდიან“.

ვიდრე ადგილობრივი ხელისუფლება რუს ოკუპანტებს ბორჯომში ესაუბრე-

ბოდა, ცეცხლის 2 ახალი კერა წალვერის მოპირდაპირე მხარეს სოფელ ქვაბისხევთან და ეროვნული პარკის ტერიტორიაზე გაჩნდა, რის შედეგადაც მარტო ბორჯომი-ხარაგაულის ტყეპარკში 20 ჰა ტყის მასივი განადგურდა. ეს კერებიც 15 აგვისტოს ჩამოგდებული ჭურვების შედეგად გაჩნდა, იმ განსხვავებით, რომ აგრესორებმა მათი ამოქმედება 18 აგვისტოს გადამწყვიტეს. ძალოვანების მტკიცებით ჩამოყრილი აალებადი ჭურვების გააქტიურება 154 საათის განმავლობაშია შესაძლებელი. გარემოს დაცვის მინისტრის ირაკლი ღვალაძის განცხადებით კერები იქაც მიუვალ ადგილებზე გაჩნდა: „ორი ახალი კერა გაჩნდა, სამ ჰექტარამდე უკვე ინვის, მიუვალ ადგილზე, მაგრამ ახლა ნაკრძალის თანამშრომლებთან ერთად ვცდილობთ, რომ ადგილამდე მივალნიოთ და თავიდან ავიცილოთ ცეცხლის გავრცელება. დღესვე თურქულმა თვითმფრინავებმა წალვერში შემოფრენა დაიწყეს. 4 შემოფრენა განახორციელეს. ისინი ზუსტ, წერტილოვან დასხმებს ახორციელებენ. უკრაინელები კი ტექნიკურ საკითხებს აგვარებენ .

ფერიცვალების დღესასწაულზე წალვერის ტყეში მხოლოდ ნახევარი საათის განმავლობაში წვიმდა. გარემოს დამცველებმა და მეხანძრეებმა ხანძრის ლოკალიზების შესახებ პირველი განცხადება 22 აგვისტოს გააკეთეს. სატყეო დეპარტამენტის თავმჯდომარე ლაშა ჭკადუა იმედოვნებდა, რომ ორ დღეში სპეციალისტები ბორჯომში დამწვარი ტყის აღრიცხვას დაიწყებდნენ.

„ლოკალიზების შემდეგ ჩვენ

ველოდებით სპეციალისტებს და რამდენიმე დღეში გვეცოდინება ზუსტი პასუხი, რაც ამ ხანძრის შედეგად ეკოსისტემაში მიიღო. ამ ეტაპზე დაახლოებით 300 ჰა-ზე მეტი ტყის მასივია დამწვარი. დაზიანებული ხეების გარკვეული ნაწილი ენდემური ჯიშისაა, დაზიანებულია წითელ წიგნში შეტანილი სახეობებიც“.

23 აგვისტოს დამწვარი ხეობა სამცხე-ჯავახეთის გარემოსდაცვით სფეროში მომუშავე არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლებმა მოინახულეს. „შედრწუნებული ვართ ყოველივე იმით, რაც ვნახეთ. რომელი ენდემური სახეობების დაცვა-კონსერვაციაზეა საუბარი, როცა მთელი ეკოსისტემა უკვე განადგურებულია“, - განაცხადა ორგანიზაცია „ანყურის“ თავმჯდომარე, ასევე ბორჯომ-ხარაგაულისა და პან-პარკების პარტნიორმა ნანა ნათენაძემ.

სამცხე-ჯავახეთის რეგიონის განვითარების სააგენტოს დირექტორმა ნანა ზუბაშვილმა აღნიშნა, რომ: „მსოფლიოსთვის ბორჯომის ხეობა და ეროვნული პარკი უმნიშვნელოვანესი და ბიომრავალფეროვნებით მდიდარია. მდგომარეობა ძალიან ცუდია. ჩვენს მთავრობასთან ერთად შევეცდებით საერთაშორისო ორგანიზაციების ჩართვას.

სიხარული ნაადრევი გამოდგა. 23 და 24 აგვისტოს დასავლეთის მხრიდან ამოვარდნილმა ქარმა ხანძარი ისევ გააძლიერა. სოფელ წალვერის მკვიდრი რომან ლომიძე ვითარებას ასე აღწერდა:

„სახლებიდან 100 მეტრის დაშორებით ცეცხლია გაძლიერებული. სახანძრო თავ-

დაცვით ზოლს ვაკეთებთ, რომ მოსახლეობას არ მიწვდეს. მომენტში ჩაქრება, მომენტში, სად ამოვარდება, არავინ იცის. მეათე დღეა უკვე... დღეს მოვიდა ჩვენამდე, მანამდე კი სოფელ დაბას გადაუარა. დაბასულ თავზე გადამწვარია, თითქმის ნახევარ ბორჯომს მიწვდა“.

ამონალებს სანყოფი, „ემტე-ეს-ის“ დასახლება, წალკერის თავი, არჯევანის ტყე, ნასოფლარის თავი, ტბები, წვერი, მშრალი და რუსოს ღელეები ეს ბორჯომის ხეობის ის ტერიტორიებია, რომლებიც მთელი ამ დროის განმავლობაში ყველაზე რთულ კერებად ითვლებოდა. გარემოს დაცვის მინისტრმა ირაკლი ღვალაძემ ვითარებას მძიმე, მაგრამ კონტროლს დაქვემდებარებული უწოდა. აქვე პირველად აღნიშნა, რომ საქართველოს ეკოლოგიური კატასტროფა ემუქრებოდა.

თურქული ავიაცია ქართულ მხარეს ხუთი დღის განმავლობაში ეხმარებოდა. აღმოდებულ რეგიონს მალე უკრაინული ტექნიკა გადაეცა, რომელშიც 2 სახანძრო

მანქანა, წყლის მილები და მობილური სადგურები შედის. საქართველოდან რუსული ჯარის პირველი ნაკადის გასვლის შემდეგ ქართულმა მხარემ საკუთარი ავიაციის გამოყენებაც შეძლო. ცეცხლს 27 აგვისტოდან უკვე სამი ქართული ვერტიმფრენი აქრობდა. თითო ფრენაზე სამივე ვერტიმფრენი ღია კერებს ყოველ ნახევარ საათში 8 ტონა წყალს ასხამდა.

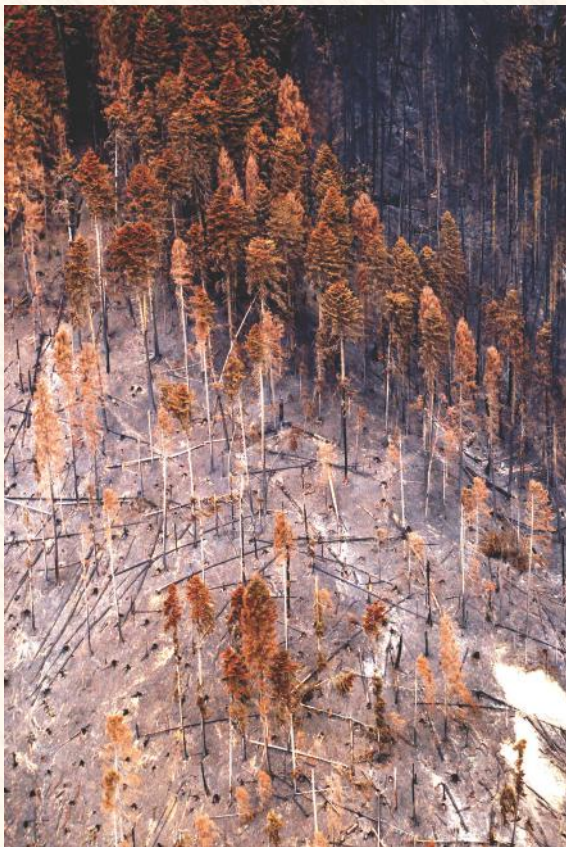
წალკერის ტყეში „ბრიტიშ-პეტროლიუმის“ 2 ტრაქტორის მნიშვნელობაზე ყველა საუბრობდა. ახალქალაქის მუნიციპალიტეტის სახანძრო სამსახურის უფროსი ავთო ათოიანი გამგებლის სატელეფონო ზარის შემდეგ წალკერის ტყისკენ ორი მანქანითა და 12 კაციანი ბრიგადით ჩამოვიდა: „უკვე მე-10 დღეა აქ ვართ, ხანძრის ღია კერები დღეს თითქმის აღარ არის, კვამლი ამოდის რამდენიმე ადგილას. იმედია, საქმეს ორ დღეში მოვრჩებით. ყველაზე მეტად ტრაქტორი დაგვეხმარა. ის მიწას ჭრიდა და მანქანები ადვილად მიდიოდნენ კერებამდე“.

ორი დღის შემდეგ კი არსებულ ტექნიკას „საქართველოს ბანკის“ მიერ ნაჩუქარი 4 კვადროციკლი დაემატა, რომელიც ძირითადად მიუვალი ადგილებისთვის არის განკუთვნილი. ხანძარს გარემოსდამცველებთან და მეხანძრეებთან ერთად მოსამართლეები და სასაზღვრო პოლიციის თანამშრომლებიც აქრობდნენ.

მარიამობის დღესასწაულზე წალკერის ტყეში ხანძრის ლოკალიზების შესახებ განცხადება კიდევ ერთხელ გაკეთდა, თუმცა საბოლოოდ ცეცხლის ლიკვიდაცია 25-ე

დღეს მოხერხდა. ვითარება მთელი ამ დროის განმავლობაში სამჯერ გართულდა. ჰაერის მალალმა ტემპერატურამ, დასავლეთის ძლიერმა ქარმა, მიუვალ ადგილებზე გაჩენილმა კერებმა და ქვეყანაში შექმნილმა საომარმა მდგომარეობამ ბორჯომის ხეობის სოფლებს - წალკერს, ტიმოთესუბანს, ყვიბისსა და დაბას საფრთხე არაერთხელ შეუქმნა. გარემოს დაცვის მინისტრმა ირაკლი ღვალაძემ კიდევ ერთი შეუსრულებელი შეთანხმების შესახებ განაცხადა: „საზღვრებთან მოხდა ცეცხლის შეჩერება და ნაკრძალის ტერიტორიაზე მხოლოდ 20 ჰექტარი ტყის მასივი განადგურდა, თუმცა რაც დაინვა ესეც დიდი ღირებულების იყო. ვაპირებდით, რომ ეს ტერიტორია მომავალში ეროვნული პარკისთვის გადაგვეცა. კრიმინალისტები დაიწყებენ ტერიტორიის დათვალიერებას, რომ მოხდეს ნივთმტკიცებების შეგროვება. ჩვენ უამრავი მონემის ჩვენება გვაქვს, რომ ეს არის რუსული ვერტიმფრენები, რომლებმაც ამ ტერიტორიაზე გადაიფრინეს. განადგურდა მრავალწლოვანი ხეები, მცენარეთა საფარი, ცხოველთა სამყარო“.

გადატვირთული მუშაობის გამო ტექნიკა ხშირად გამოდიოდა მწყობრიდან და მათი შეკეთება მძლოლებს საველე პირობებში უხდებოდათ. ხანძრის გაჩენიდან დაახლოებით ორი კვირის შემდეგ სპეციალისტებმა უკვე ტორფის წვის შესახებ დაიწყეს საუბარი. საგანგებო სიტუაციების დეპარტამენტის თანამშრომელი დავით გელაშვილი აცხადებდა, რომ ხანძრის ჩაქრობა მხოლოდ მიწის ზემოდან ხდებოდა:

„ყველაზე საშიში ტორფის წვაა, ფესვებს ცეცხლი თითქმის ერთ მეტრის სიღრმეზე უკიდია“.

ხანძრის გაჩენიდან მეოცე დღეს ბორჯომის ხეობაში ქარი ისევ გაძლიერდა და 7 ახალი კერაც გაჩნდა. ვითარების გართულებისთანავე ხეობას გარემოს დაცვის მინისტრის მოადგილე გოჩა მამაცაშვილი ეწვია. მას ადგილზე არსებული ტექნიკის 30% მწყობრიდან გამოსული დახვდა. ძლიერი ქარის გამო ვერ მუშაობდა ერთადერთი ვერტმფრენი. დანარჩენი ორი ხანძრის ლოკალიზებას ატენის ხეობაში ცდილობდა.

ხანძარს უკვე სტრატეგიული ობიექტების დაცვის თანამშრომლები, თავდაცვის სამინისტროს ქუთაისის მესამე ბრიგადა და შინაგანი ჯარიც აქრობდა. მთელი ამ დროის განმავლობაში ადგილზე იმყოფებოდა შსს საგანგებო სიტუაციების დეპარტამენტის წარმომადგენლობა მინისტრის მოადგილის შალვა ჯანაშვილის ხელმძღვანელობით.

საქართველოს პროკურატურაში ეკოციდის ფაქტზე აღძრულია სისხლის სამართლის საქმე. წინასწარი მონაცემებით, ზარალი მილიარდ ლარს აღემატება. შსს საგანგებო სიტუაციების დეპარტამენტის ხანძარსაწინააღმდეგო სამმართველოს უფროსის მოადგილე ზურაბ თალაკვაძის თქმით: „სატყეოს თანამშრომლებთან ერთად იქნება ყოველსაათიანი კონტროლი, შემდეგ დაიწყება დაკვირვების ერთკვირიანი პროცესი, რომელსაც ადგილობრივები გააკონტროლებენ“.

სპეციალისტები იმასაც შიშობენ, რომ წინვოვანი

ტყე შეიძლება მალე ფოთლოვანმა შეცვალოს, რადგან იგი უფრო სწრაფად იზრდება. ხანძარმა საფრთხე შეუქმნა ისეთი უნიკალური ჯიშის ხეს, როგორიც უთხოვარია. ძლიერი ცეცხლის გამო ტყიდან ცხოველთა მიგრაცია დაიწყო.

5 სექტემბერს ნახანძრალ ტერიტორიას მინისტრი ირაკლი ღვალაძის ხელმძღვანელობით ექსპერტებით, მეცნიერებითა და არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლებით დაკომპლექტებული სპეციალური კომისია ეწვია. საქართველოს პრეზიდენტის მიხეილ სააკაშვილის გადაწყვეტილებით ეს ტერიტორია ეკოლოგიური უბედურების ზონად გამოცხადდა. ორმოცი კაცისგან შემდგარი სამთავრობო კომისია ერთი თვის ვადაში კომპლექსურად შეისწავლის მიყენებულ ზარალს არა მარტო ბორჯომის ხეობაში, არამედ ფოთში, სვანეთში, ატენის ხეობასა და სკრაში და შესაბამის დასკვნასაც წარადგენს.

„იმის გამო, რომ ტყის მასივი განადგურდა ყველაფერს სერიოზული საფრთხე შეექმნა. ამან შეიძლება გამოიწვიოს ნიადაგის წარეცხვა, ნიადაგის წარეცხვამ მენყერული პროცესები, ეს უკანასკნელი გამოიწვევს წყლების დაბინძურებას, დაბინძურება კი ეკომიგრანტებს და ათას უბედურებას“ — აღნიშნა ირაკლი ღვალაძემ.

წალვერის ტყეში შექმნილ მდგომარეობას სპეციალისტებმა ერთხმად უწოდეს საგანგაშო. თითოეული ცალცალკე კი ცდილობდა იმ საფალალო მდგომარეობის განმარტებას, რაც ქართულ ეკოსისტემას მიადგა. ზოოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი

გიორგი ბახტაძე ამბობს, რომ მთავარი ფლორის გაცოცხლება: „რომელ ცხოველზეა აქ საუბარი, პირველ რიგში უნდა აღდგეს მცენარეული საფარი. რადგან ცხოველები პირველ რიგში ფლორას უკავშირდებიან. რამდენიმე წელიწადში აქ წავა ბუნებრივი აღდგენითი პროცესები, წარმოიქმნება ბუჩქები და რაც მთავარია, ნიადაგში წარმოიქმნება პირველი უხერხემლო ცხოველები, რომლებიც ქმნიან იმის საფუძველს, რომ მომავალში აქ აღსდგეს ეკოსისტემა. ამას დაახლოებით 20 წელი მაინც დასჭირდება, პირვანდელი სახით თუ არა, გარკვეული აღდგენა, რომ მაინც მოხერხდეს. უნიკალური ტყის მასივების გარდა აქ არის უნიკალური ფაუნაც. რომელთა უმეტესობა როგორც საქართველოს, ასევე საერთაშორისო წითელ წუსხშია შეტანილი“.

წყალთა მეურნეობის ინსტიტუტის დირექტორი, პროფესორი გივი გავარდაშვილი ირწმუნება, რომ დამწვარ ტყეში ცოცხალი ორგანიზმები აღარ არსებობს: „საჭიროა ნიადაგის გამოკვლევა და ცოცხალი ორგანიზმების ხელოვნურად შემოტანა, რომელიც საშუალებას მოგვცემს დავსახოთ სხვადასხვა ღონისძიებები. პირველი კი წყლისმიერი ეროზიის სანინალმდეგო საშუალებებია, რის შემდეგაც ჩვენ შეგვეძლება აღვადგინოთ როგორც წყლის, ასევე მცენარეული საფარი“.

კომისიის ერთ-ერთი წევრის ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორის ქრისტო კახნიაშვილის ინფორმაციით დამუშავების პროცესშია რამდენიმე პროექტი, რომელიც განადგურებული ტყის მასივების განახლებას ითვალისწინებს. „ბორჯომის ტყე ერთ-ერთი უნიკალურია მსოფლიოში, რომელიც ბორჯომის წყლების ხარისხსა და მარაგებს აპირობებს. მისი განადგურება დროთა განმავლობაში აუცილებლად უარყოფით გავლენას გამოიწვევს. ეს არის საშინელი ბარბაროსობა, რომელიც ათეული წლები გაყვება საქართველოს. პირველი ამოცანაა ტყის გასუფთავება. ვინც მასალად ან შეშად მოიხმარს, მან განმინდოს გარკვეული საფასურის გადახდის შემდეგ. მერე შეიქმნას სპეციალური ფონდი, რომელიც აღდგენას მოხმარდება, ამაში მსოფლიოც ჩაერთვება“.

ნიადაგმცოდნე თენგიზ ურუშაძე იმ სავალალო შედეგებზე საუბრობს, რაც მომავალში შეიძლება განვითარდეს. „ხანძარი არის სხვადასხვა სახის, მალწნარი,

როცა მიდის ეკოსისტემის წვა და დაბლნარი, როცა უკვე ტორფის განადგურება ხდება. მთის ტყეების ფუნქციაში შედის ისიც, რომ მათ აქვთ წყალმარეგულირებელი ფუნქციაც. ნალექის მოსვლის შემდეგ, თუ ნორმალური ტყეა, ის ხელს უწყობს ნიადაგში ჩაყოფას, რის შემდეგაც დადაბლებულ ადგილებში ვიღებთ წყაროებს, ბორჯომის ხეობაში მინერალურსაც. თუ ნიადაგმა დაკარგა ეს თვისებები, წყალი აღარ ჩაიყოფა, წამოვა ზედაპირზე, ეს არის უკვე ზედაპირული ჩამონადენი. ეს ნიადაგს წალეკავს და სასარგებლო წყალზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტია. წალეკვა შეიძლება ძალიან სწრაფად მოხდეს, ფერდობები გამიშვლდება და ტყესაც გაუჭირდება აღდგენა. სადაც აუცილებლად გასანმენდია, უნდა გაინმინდოს, რომ არ იქცეს გადამწვარი ტყე დაავადებების, მავნებლების კერად“.

ხანძარი 25 დღის განმავლობაში გრძელდებოდა და 1 000 ჰა ზე მეტი ტყის მასივი გაანადგურა. გარემოს დაცვის სამინისტროს მონაცემებით, ხანძრის შედეგად მცენარეულმა საფარმა დაკარგა ეკოლოგიური ფუნქცია და მატერიალური ღირებულება. ფაქტიურად განადგურებულია კავკასიისათვის ენდემური უთხოვრის, ნაძვის, სოჭის, ფიჭვის, წიფლის, მუხის, რცხილისა და სხვა სახეობებისგან წარმოქმნილი ტყის მასივები. მოისპო ნიადაგის ნაყოფიერი ფენა, რომლის აღდგენას საუკუნეები სჭირდება. წარმოიქმნა განსაკუთრებით ხელშემწყობი პირობები ბუნების სტიქიური მოვლენების - ღვარცოფების, წყალმოვარდნების, ზვავების

გააქტიურებისთვის.

მნიშვნელოვანი ზიანი განიცადა ფაუნამაც. ხანძრის გავრცელების ტერიტორიაზე ბინადრობდა ცხოველთა მრავალი სახეობა, მათ შორის საქართველოსა და ბუნების დაცვის მსოფლიო კავშირის წითელ ნუსხაში, გადაშენების საფრთხის ქვეშ მყოფის სტატუსით შეტანილი მურა დათვი, ფოცხვერი, ირემი, თეთრკუდა არწივი, კავკასიური სალამანდრა და სხვა...

გადამწვარი ბორჯომის ხეობა 23 სექტემბერს აშშ-ს ელჩმა საქართველოში ჯონ ტეფტმაც მოინახულა და განაცხადა, რომ შეეცდებოდა ყველა გარემოსდაცვითი საერთაშორისო ორგანიზაციის ყურადღება ბორჯომის ხეობისკენ მიმართოს.

ბორჯომი-ხარაგაულის ეროვნული პარკი საერთაშორისო კრიტერიუმების შესაბამისად შექმნილი პირველი დაცული ტერიტორიაა კავკასიაში, რის გამოც მას საკონსერვაციო ღირებულების გარდა ბუნების დაცვითი სამოდელო მნიშვნელობაც გააჩნია. ამას მისადმი გაცემული პან-პარკების სერთიფიკატი ადასტურებს.

ბორჯომი-ხარაგაულისა და კოლხეთის ეროვნულ პარკებში, ასევე ატენის ხეობაში რუსული აგრესიის ყველა მტკიცებულებას გარემოს დაცვის სამინისტრო ბუქარესტის კონვენციის სამდივნოს გაუგზავნის. უკრაინაში ოქტომბერში დაგეგმილ გარემოს დაცვის მინისტერი-ალზე ქართული მხარე რუსეთის წინააღმდეგ სანქციების შემოღებას მოითხოვს.

მარიამ იველაშვილი

რა სასჯელს ითვალისწინებს ეკოსიემი და ვინ აგებს ზანზანს ქართული სყაიხის მანქანისთვის

რუსული ეკოვანდალიზმის შედეგად განადგურებული ბორჯომ-ხარაგაულის ტყის ნაწილი შესაძლოა რუსული ინტერვენციის მუხეუმად გამოცხადდეს. ყოველ შემთხვევაში, ამ იდეით საქართველოს გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების მინისტრი, ირაკლი ღვალაძე დაინტერესდა... მაინც, რას ერჩოდნენ რუსი ოკუპანტები საქართველოს ბუნებას, რა სასჯელს ითვალისწინებს ეკოციდი და საერთაშორისო ორგანიზაციები დააყენებენ თუ არა მედვედევ-პუტინის, როგორც „ბუნების მტრების“ პასუხისმგებლობის საკითხს? გთავაზობთ გარემოს დაცვის მინისტრის, ირაკლი ღვალაძის ინტერვიუს.

— ბატონო ირაკლი, თქვენი ვარაუდით, რუსმა აგრესორებმა იერიში მაინცდამაინც წაღვერსა და ბორჯომ-ხარაგაულის ტყე-პარკზე რატომ მიიტანეს?

— მათი ლოგიკის გაგება რთულია, თუმცა, როცა გორთან რუსები იდგნენ, დასავლეთ და აღმოსავლეთ საქართველოს ერთადერთი დამაკავშირებელი გზა სწორედ წაღვერზე გადიოდა. ერთი ვერსიით, შესაძლოა, ამ გზის პარალიზება და ხალხში პანიკის დათესვა უნდოდათ. ალბათ, ტყის განადგურებაც უნდოდათ, რადგან ტყის საფარს

მრავალი დანიშნულება აქვს. ისე, იმ ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებების პირობებში, რაც ჩვენ გვაქვს, არსებობდა საშიშროება, რომ მთელი ხეობა დამწვარიყო.

— მაშასადამე, მათ ჰქონდათ ინფორმაცია, რომ ხანძრის ლიკვიდაცია გაგვიჭირდებოდა?

— რუსები ხანძრის ლიკვიდაციაში ხელს ყველანაირად გვიშლიდნენ, ანუ შემთხვევის ადგილას სახანძრო მანქანები შემოვლითი გზით უნდა ჩამოსულიყვნენ და საამისოდ 8-9

საათი იყო საჭირო, ვეტრმფრენების გამოყენების საშუალება მეზობელ ქვეყნებსაც არ მისცეს.

— რას ნიშნავს, „არ მისცეს“? ჩამოგდებით იმუქრებოდნენ?

— დიახ... თავიდან ვცდილობდით, ეს საკითხი რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს დახმარებით დაგვერეგულირებინა, მაგრამ სამხედროებმა პირდაპირ თქვეს, ვეტრმფრენებს ჩამოვაგდებთო. რუსებმა საქართველოს საჰაერო სივრცეში შემოსვლის ნება არც უკრაინულ ვეტმფრენებს დართეს... რაც შეეხება თურქულ ვეტმფრენებს, საქართველოს ტერიტორიაზე დიდხანს რომ არ გაჩერებულიყვნენ, წყალს თურქეთშივე იღებდნენ. სხვათა შორის, თურქულ ვეტმფრენებს, როგორც ამბობენ, სანავიგაციო სისტემები გამორთული ჰქონდათ, რომ რუსებს არ დაეფიქსირებინათ.

— ესე იგი, თურქები რომ არა, წაღვერი და ბორჯომ-ხარაგაულის ტყე-პარკი მთლიანად განადგურდებოდა?

— თურქებმა თავიდან მართლა გვიშველეს, მაგრამ იქ რთული რელიეფია და მათი შესაძლებლობებიც ამოიწურა.

— ბატონო ირაკლი, იყო თუ არა ქართული მხარე მზად ეკოციდისთვის? ანუ ომი რომ დაიწყო, თუ გქონდათ ინფორმაცია, რომ რუსები ხანძრებს გაჩენას გეგმავენენ?

— ასეთი მოლოდინი არ არსებობდა, თუმცა მაგალითად, გორთან 12 ჰექტარზე ნაძვნარ-

ის ხელოვნური განაშენიანება მთლიანად გაანადგურეს და, როგორც თვითმხილველები ამბობენ, რუსები ყანებში პირდაპირ ცეცხლმოკიდებულ ბოთლებს ყრიდნენ.

— იმის ნივთმტკიცებებიც არსებობს, რომ ნალვერსა და ბორჯომ-ხარაგაულის ტყე-პარკში ხანძარი რუსმა ოკუპანტებმა მიზანმიმართულად გააჩინეს?

— დიახ. ყოველ შემთხვევაში, თვითმხილველები ადასტურებენ, რომ რუსული ვეტმფრენების გადაფრენისთანავე რამდენიმე ადგილას ხანძარი გაჩნდა.

— ამ ტერიტორიაზეც ცეცხლმოკიდებული ბოთლები ჩამოყარეს?

— არა. არსებობს ცეცხლგამჩენი ჭურვები, თან იმ დროს გვალვა იყო და წიწვოვან ტყეში ცეცხლი სწრაფად ვრცელდება.

— ისე, ეკოციდის ფაქტები სხვა ქვეყნებში თუ არსებობს?

— საერთოდ, ეკოციდი სისხლის სამართლის კოდექსში შედარებით ახალი მუხლია. როგორც ვიცი, საქართველოში ამ მუხლით საქმე აქამდე აღძრული არ ყოფილა, თუმცა მსოფლიოში ასეთი ფაქტები, რა თქმა უნდა, არსებობს. სხვათა შორის, ეკოციდის გამოძიება რთულია.

— რატომ?

— საჭიროა ნივთმტკიცებები, რითაც ცეცხლის გამომწვევი ზუსტი მიზეზები დადგინდება.

— ქართულ მხარეს ზუსტი ნივთმტკიცებები არ აქვს?

— ამ ეტაპზე მხოლოდ მონემთა ჩვენებები გვაქვს, თუმცა ადგილზე ექსპერტები, კრიმინალისტები მუშაობენ და მასალებს აგროვებენ. გაკეთდება ქიმიური ანალიზი, რითაც დადგინდება, ხანძარი ხელოვნურად გაჩნდა თუ არა.

— ვთქვათ, ნივთმტკიცებების მოგროვება ვერ მოხერხდა, რა მოხდება?

— ნივთმტკიცებები ნაწილობრივ გვაქვს. მაგალითად, სოფელ ხაიშში ცეცხლგამჩენი ჭურვია ჩამოვარდნილი, მაგრამ ადგილობრივმა მოსახლეობამ ივაჟკაცა და ხანძარი ჩააქრო.

— საერთოდ, რუსულ ინტერვენციას რამდენი ჰექტარი ტყე შეენიროს?

— საქართველოს მასშტაბით, 1 100 ჰექტარამდე დაინვა, აქედან ათას ჰექტარამდე ბორჯომის ხეობაში, 60 ჰექტარი — ატენში...

— სხვათა შორის, ხმა დადის, ხელისუფლება დამწვარი ტყეების ფართობს ხელოვნურად ზრდისო. ბატონო მინისტრო, იქნებ, გაგვარკვიოთ, რუსული ეკოვანდალიზმის გავზიადება ქართულ მხარეს რისთვის სჭირდება?

— ვინც ამას ამბობს, ნაყიყვან და დავათვალეერებინებ. ისე, მეშინია, დამწვარი 1100 ჰექტარზე მეტი არ იყოს...

— დამწვარ ტყეებს რა ეშველება?

— სახელმწიფო კომისია იმიტომაც შექმნილი, რომ დაადგინოს, ამ დამწვარ ტერიტორიაზე რა უნდა გავაკეთოთ — ნარგავები დავრგათ თუ ასე დაეტოვოთ და ხეები თავისით ამოვიდეს. ისე, ამბობენ, რომ იმ ტყეს ველარ მივიღებთ, რაც იყო. ყველაზე ცუდი კი მაინც ისაა, რომ ნიადაგის ე.წ. ნაყოფიერი ფენა დამწვარია და მის აღდგენას ძალიან დიდი დრო სჭირდება.

— ტყეების დანვით საქარ-

თველოს ეკოლოგიას რა ზარალი მიადგა?

— ნალვერში მიკროკლიმატი შეიცვლება.

— რას გულისხმობთ?

— საერთოდ, აქ მშრალი ჰავა იყო, მაგრამ ხანძრის გამო მიკროკლიმატი შეიცვლება. გარდა ამისა, ხანძარმა შესაძლოა, ეროზია და მენყერული პროცესები გამოიწვიოს, რის გამოც ამ ადგილებიდან შეიძლება, მოსახლეობის გასახლებაც გახდეს აუცილებელი. ხანძარი გავლენას მდინარეებზეც მოახდენს. ასევე, იმოქმედებს ტურიზმის განვითარებაზეც, თუმცა ბორჯომის პარკის მნიშვნელოვანი ნაწილი გადარჩა...

— ბატონო ირაკლი, რუსული ეკოციდის საქმეს საქართველოს გენპროკურატურა გამოიძიებს?

— ნივთმტკიცებების მოგროვების შემდეგ საქმეში საერთაშორისო ექსპერტები ჩაერთვებიან. არსებობს გარემოს დაცვის საერთაშორისო კონვენცია, რომლის წინაშეც ეს საკითხი იქნება დაყენებული და ამის შემდეგ გადაწყდება, თუ რა ფორმით მოხდება რუსეთთან დავა, ანუ ყველა სასამართლოს თავისი მიმართვის წესი აქვს და ამაზე ჩვენი იურისტები იმუშავებენ. საქმეში იუსტიციის სამინისტროც ჩაერთვება. ისე, ჩვენ ყველა საერთაშორისო გარემოსდაცვით ორგანიზაციას წერილი და ფოტომასალები გაუზგზავნეთ. რამდენიმე ორგანიზაციიდან და-

დასტურება მივიღეთ, რომ ამ საკითხს განიხილავენ.

სხვათა შორის, 27 სექტემბერს საქართველოში გაეროს-ს გარემოს დაცვის მისიის ხელმძღვანელი ჩამოვიდა. ეს ვიზიტი ადრე დაიგეგმა და სოჭის ოლიმპიადისთვის აფხაზეთიდან ხრეშის გატანაზე მონიტორინგს ითვალისწინებდა, თუმცა დამწვარი ტყეებიც დავათვალისწინებინეთ. ბორჯომი და სკრა უკვე დაათვალისწინებდა მსოფლიო ბანკის მისიის წარმომადგენლებმა. მოკლედ, ყველა თავის დასაკვნას დადებს...

— დასკვნებს კი დადებენ, მაგრამ ამით გადამწვარ ქართულ ტყეებს მაინც არაფერი ეშველება...

— მართალია, მაგრამ დაფიქსირდება, რომ ხანძარი რუსეთმა მიზანმიმართულად გააჩინა. ასევე, დადგინდება, თუ რა ზარალი მიადგა ამ ხანძრით ქვეყანას და ამის შემდეგ სასამართლოს მივმართავთ...

— ბატონო ირაკლი, ეკოციდი რა სასჯელს ითვალისწინებს?

— ქართული კანონმდებლობით, ეკოციდი განსაკუთრებით დამამძიმებელ გარემოებაში ჩადენილი დანაშაულია და უვადო პატიმრობას ითვალისწინებს, თუმცა ჯერ სახელმწიფო კომისიამ უნდა დადოს დასკვნა, ის, რაც რუსებმა გააკეთეს, არის თუ არა ეკოლოგიური კატასტრო-

ფა. ისე, ეს ტერიტორია უკვე გამოცხადებულია ეკოლოგიური უბედურების ზონად.

— ეკოციდში დამნაშავედ ქართული მხარე რუსეთის პრეზიდენტსა და პრემიერს, მედვედევსა და პუტინს გამოაცხადებს?

— თუ სრულფასოვანი გამოძიების ჩატარების საშუალება გვექნება, დამნაშავედ, შესაძლოა, ის სამხედრო პირი გამოცხადდეს, ვინც ტყეების დაბომბვის ბრძანება გასცა. საერთოდ, ყველაფერი იმაზე დამოკიდებული, თუ რამდენად ძლიერი მტკიცებულებები გვექნება.

— ბატონო ირაკლი, მომხდარის შესახებ თქვენს რუს კოლეგას ესაუბრეთ?

— ნერილი გაუზგზვანე, მაგრამ არ მიპასუხა...

სხვათა შორის, ესპანეთში გამართულ ბუნების დაცვის მსოფლიო კონგრესზე მნიშვნელოვანი რეზოლუცია იქნა მიღებული, რომელიც რუსული აგრესიის შედეგად საქართველოში ბუნებრივი რესურსების განადგურებას ეხება.

მსოფლიო კონსერვაციის კონგრესი მოუწოდებს ყველა საერთაშორისო დონორ ორგანიზაციას, მხარი დაუჭიროს გაეროს აღდგენას დაზიანებულ დაცულ ტერიტორიაზე.

— კონგრესს რუსული მხარეც ესწრებოდა?

— დიას. რუსულ მხარეს ძალიან გაუკვირდა ჩვენი ჩასვლა, იმიტომ რომ არ იყო ჩემი მონაწილეობა გათვალისწინებული. მაქსიმალურად ცდილობდნენ ხანძრებთან დაკავშირებით აგვისტოში განვითარებული რუსული აგრესია არ ხსენებულიყო, და ამასთან არც რაიმე რეზოლუცია მიეღო კონგრესს. ფინანსური დახმარება რა რაოდენობით იქნება, ეს იმის შემდეგ გაირკვევა რაც ცნობილი გახდება მსოფლიო ბანკის, გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის და ეუთოს მისიის დასკვნები. ჩვენი მთავარი საზრუნავი არის ის, რომ რაც შეიძლება მეტი საერთაშორისო ორგანიზაცია ჩაერთოს განადგურებული ბუნებრივი რესურსების აღდგენაში.

— რუსული ინტერვენციის შემდეგ საქართველოს სამდღიანი სამუშაო ვიზიტით გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის ევროპის რეგიონის დირექტორი კრისტოფ ბუვიე და ეუთოს გარემოსდაცვითი საქმიანობის კოორდინატორი ბერნარდ სნო ეწვივნენ. რაზე ისაუბრეთ?

— მათ სურდათ, გაეგოთ, თუ რა ზიანი მიადგა ხანძრის შედეგად საქართველოს გარემოს, ჩატარდა წინასწარი სამუშაოები გარემოსდაცვითი ზიანის შესაფასებლად. საქართველოს ტყეში გაჩენილი ხანძრების შედეგებს, ასევე ფოტოში კატარღების აფეთქებით ზღვის დაბინძურების ხარისხს კომპეტენტური გარემოსდაცვითი ექსპერტები მოიკვლევდნენ. სტუმრებს ის წინასწარი მონაცემები გავაცანით, რომლებიც ეკოლოგიური კატასტროფის თვალსაზრისით, საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე რუსული ინტერვენციის შედეგად განხორციელდა. უცხოელ კოლეგებს სოჭის 2014 წლის ოლიმპიადისთვის აფხაზეთის სანაპიროდან ინერტული მასალების უკანონო გატანის შესახებაც ვესაუბრეთ.

ვანო პავლიაშვილი
საინფორმაციო სააგენტო
„ფაქტის“ რედაქტორი

რა არის ღვთის ხატი ადამიანში?

ადამიანი, ისევე როგორც ღმერთი — პიროვნული არსებაა და არა ბრმა ბუნება. ამაშია მისი ღვთაებრივი ხატის ხასიათი.

ვ. ლოსკი

ღვთივსულიერი მწერალი ადამიანის შესაქმნის შესახებ მოგვითხრობს: „და თქვა ღმერთმან: ვქმნეთ კაცი ხატისაებრ ჩვენისა და მსგავსებისაებრ ჩვენისა და შექმნა ღმერთმან კაცი სახედ თვისად და ხატად ღმერთისად შექმნა იგი. მამაკაცად და დედაკაცად ქმნა იგინი“ (შესაქ. 1, 26-27).

ზოგიერთი ეკლესიის მამა, ზოგჯერ უწოდებს ადამიანს ღვთის ხატებას, მაგრამ ამასთანავე, აღნიშნავს, რომ ადამიანი — ეს არის „მკრთალი“ ხატება ღვთისა, ხოლო ღვთის უცვლელი და ზუსტი ხატება არის მხოლოდ ძე ღმერთი. მიჰყვება რა ალექსანდრიულ საღვთისმეტყველო ტრადიციას წმ. მამა გრიგოლ პალამა ღვთის ხატებას უპირველეს ყოვლისა ხედავს ადამიანის გონებაში, მისი ბუნების უმაღლეს ნაწილში „ხატება არსებობს არა სხეულში, არამედ გონებაში. ასევე ადამიანისათვის ბოძებულ უძვირფასეს ნიჭს წმ. გრიგოლ პალამა უწოდებს თავისუფალი ნებას, რომელსაც წმ. ბასილი დიდი, გრიგოლ ნოსელი, იოანე დამასკელი და სხვა მამები ღვთის ხატების მნიშვნელოვან ნაწილად თვლიან. შესაქმნის წიგნში მოთხრობილია რა ადამიანის შექმნა, უფალი ამბობს: „შევქმნათ კაცი ჩვენი ხატისებრ და მსგავსისაებრ“ (1, 26). სიტყვა „მსგავსება“ რომელიც გამოიყენება სეპტუაგინტაში, გამოიხატება რაღაც დინამიურით

ჯერ არ განხორციელებულით, ხოლო სიტყვა „ხატება“ აღნიშნავს უკვე რეალიზებულ მდგომარეობას. პირველ საფეხურს „მსგავსებისაკენ“ მიმავალ გზაზე.

ღვთის ხატი მხოლოდ სულში უნდა დავინახოთ და არა სხეულში. ღმერთი თავისი ბუნებით სრულიად უნივთო, ყოველგვარი სხეულისაგან თავისუფალი უსპეტაკესი სულია. ამიტომ განეკუთვნება ღვთის ხატის ცნება მარტოოდენ უნივთო სულს. ამ გაფრთხილების გახსენებას ბევრი ეკლესიის მამები თვლიან საჭიროდ. „ხატისაებრ“ და „მსგავსისაებრ“ აქ გამოყენებულია ორი მონათესავე სიტყვა, თუმცა მათში გამოხატულ აზრს ოდნავ განსხვავებული ელფერი დაჰკრავს. ერთი აღნიშნავს იდეალს, სრულყოფილების ნიმუშს, მეორე კი ამ იდეალის რეალიზაციას. მოცემული ნიმუშის ასლს წმ. გრიგოლ ნოსელი წერს: „პირველი (კატ იეკონა — ხატისაებრ) ჩვენ გვაქვს შექმნის შედეგად, ხოლო მეორეს კი (კატ ომოისინ — მსგავსისაებრ) ჩვენ აღვასრულებთ ნებაყოფლობით“. მაშასადამე, ღვთის ხატება წარმოადგენს ადამიანის ბუნების წარუშლელ და განუყოფელ მახასიათებელს, ხოლო ღმერთთან მსგავსება კი შეიძლება მოხდეს ადამიანის პირადი ძალისხმევით, რომელმაც შეიძლება მიაღწიოს განვითარების საკმაოდ მაღალ ხარისხს (მათ. 5, 48). „იყავით სრულნი როგორც სრულია

მამა თქვენი ზეციერი“. მაგრამ შეიძლება იგი ადამიანს სრულად არ გააჩნდეს „თქვენს გამო იგმოზა ღმერთის სახელი“ (რომ. 2, 24). ღვთის ხატის ტარების დასტურია ადამიანის სულის ისეთი მაღალი თვისებები, როგორცაა უკვდავება — პირველ რიგში, თავისუფალი ნება, გონება, წმინდა უანგარო სიყვარულის ნიჭი.

ა) დაუსაბამო ღმერთმა ადამიანის სულს უკვდავება მიანიჭა, მაგრამ იგი უკვდავია არა ბუნებითად, არამედ საღვთო მადლით.

ბ) ღმერთი თავის ქმედებაში სრულიად თავისუფალია, მან ადამიანსაც მიანიჭა თავისუფალი ნება და მისცა გარკვეული ფარგლებში თავისუფალი მოქმედების უნარი.

გ) ღმერთი ყოვლადბრძენია, ადამიანურ გონებასაც შეუძლია არ შემოიფარგლოს მხოლოდ მიწიერი ცხოველური მოთხოვნილებებით. საგანთა ხილული მხარის გაცნობით და სიღრმისეულად ჩასწვდეს შეიმეცნოს და ახსნას მათი ფარული აზრი. ადამიანურ ბუნებასაც ძალუძს ამაღლდეს ღვთისაკენ. გონება ადამიანურ ნებას გააზრებულსა და ჭეშმარიტად თავისუფალს ხდის. ამრიგად ღვთის ხატი ადამიანში ღვთისკენ სწრაფვასა და მისდამი სიყვარულში ვლინდება. დასასრულს შეიძლება ითქვას, რომ სულის ყოველი კეთილშობილი თვისება და უნარი ღვ-

თის ხატის ასახვას წარმოადგენს.

განსხვავდება თუ არა ერთმანეთისგან „ხატი ღვთისა“ და „მსგავსება“ ღვთისა? ეკლესიის წმიდა მამებისა და მასწავლებლების უმეტესობა პასუხობს, რომ განსხვავდება. ისინი ხატს ღვთისას თავად სულის ბუნებაში პოულობენ, მსგავსებას კი — ზნეობრივ სრულყოფაში. ამრიგად, ღვთის ხატი ჩვენ უფლისგან გვეძლევა შექმნისთანავე, ხოლო მსგავსება ჩვენ თავად უნდა შევიძინოთ. ღმერთი ამის შესაძლებლობას გვაძლევს. გახდეთ „მსგავსი“ დამოკიდებულია შენს ნებაზე და სათანადო მოღვაწეობით შესაძლებელი ხდება ამის მიღწევა. ამიტომაც არის ნათქვამი საღვთო „ბჭობაზე“: „ვექმნეთ კაცი ხატისაებრ ჩვენისა და მსგავსისაებრ“ ხოლო თავად შექმნაზე „ხატად ღმრთისად შექმნა იგი“ (შესაქ. 1, 28-27). გრიგოლ ნოსელის მსჯელობის თანახმად, ჩვენ საღმრთო „ბჭობით“ მოგვეცა შესაძლებლობა, მისი „მსგავსნი“ გავხდეთ.

მიქაელ პომპიანსკის წიგნიდან
 „დოგმატური ღვთისმეტყველება“

მასალა მოამზადეს
 მარიამ გელაშვილმა
 და ოთარ სხილაძე

ეპისკოპოსი სტეფანე

წმიდა სამების საიდუმლოების ბაზოხებისათვის

როდესაც ღმრთის შემეცნების საკითხებს ვეხებით, ძალზედ ფრთხილი უნდა ვიყოთ. ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ ღმრთის უკიდევანობასა და მარადიულობას ჩვენი მიწიერი, შეზღუდული გონება ვერასოდეს მიწვდება. ადამიანი შეზღუდულ სივრცესა და დროში ცხოვრობს, ამიტომ მისი აზროვნება სწორედ ამ შეზღუდულობით ხასიათდება. ჩვენს გარშემო ყოველივე მიწიერი სადღაც იწყება და სადღაც მთავრდება, ყველაფერს აქვს სიგრძე, სიგანე, სიმაღლე, ყველაფერი განლაგებულია სივრცის რაღაც ნაწილებში, ყველაფერი

ფარდობითია. ეს არის ადამიანური განზომილება, რომელსაც ახასიათებს ოთხი ფაქტორი — სიგრძე, სიგანე, სიმაღლე და დრო, ანუ სივრცობრივი კოორდინატთა სისტემა და დროის ფაქტორი.

მაგრამ, ვის შეუძლია გაზომოს უსასრულობა? ან ვის ძალუძს შემოფარგლოს მარადისობა? ვის შეუძლია გააყალბოს ჭეშმარიტება? ვინ მოახერხებს მოიცვას სიყვარული? ვინ ახსნის, რა არის სიხარული? ან — რა არის სინდისი?

ამ ცნებებთან შეხებისას ადამიანის გონება იკარგება, მას არ ძალუძს ამ საკითხების წვ-

დომბა. სწორედ აქ ჩანს ღვთაებრივი მყოფობა. აქ ფარდობითობა არ არსებობს. აქ ყველაფერი აბსოლუტურია — ჭეშმარიტებაც, სიკეთეც, სიყვარულიც, სიღიადეც, სიბრძნეც, მართლმსაჯულებაც და, რაც მთავარია, რეალობაც. დიას, ეს აბსოლუტური რეალობაა.

ღმერთი არსად არაფრით არის შეზღუდული. იგი „ყოველგან არს და ყოველსავე აღავსებს მადლითა თვისითა“. მას არც დასაწყისი აქვს და არც დასასრული. იგი ყოველთვის არის. მისი არსება არ შემოიფარგლება არც დროით, არც სივრცით, არც სხვა რაიმეთი.

როცა გონიერი ადამიანი გააცნობიერებს ყოველივე ამას, იგი ხვდება, რომ ღმრთის შემეცნება შეუძლებელია ადამიანური ლოგიკით, ადამიანური სიბრძნით. ღმრთის შემეცნება მხოლოდ და მხოლოდ ღვთიური მადლით, ღვთიური სიბრძნით არის შესაძლებელი. ღმერთი თვითონ გვიცხადებს თავის თავს, სწორედ იმ კუთხითა და იმ სიღიადით, რისი დატევაც ძალუძს ჩვენს სულს.

ღვთიური საკითხის შემეცნებისათვის უფალმა გვიბოძა წმიდა წერილი და წმიდა გარდამოცემა, რომელთა ჭეშმარიტებასა და სინწინდეს იცავს წმიდა ეკლესია. მას ხომ განაგებს და მართავს თვით უფალი იესო ქრისტე ჭეშმარიტების სულით, ანუ სულიწმიდით, რომელიც მამისაგან გამოვალს. სწორედ ეკლესიის მეშვეობით შეუძლია ადამიანს შეიმეცნოს ჭეშმარიტი ღმერთი, რადგან ეკლესია არის ღვთიური სხეული, რომლის თავიც თვით იესო ქრისტეა, სხეულის ნაწილები კი ვართ ჩვენ, ყოველი წევრი მართალი და ჭეშმარიტი ეკლესიისა.

წმიდა სამების საიდუმლოებაც ღმრთისაგან შეიმეცნა ადამიანმა. ამ საიდუმლოების ახსნა, მის სიღრმეებში წვდომა შეუძლებელია ადამიანური გონებით. ღმერთმა გაგვიხსნა, რომ ჭეშმარიტი ღმერთი არის წმიდა სამება — მამა ღმერთი, ძე ღმერთი და სულიწმიდა ღმერთი. იგი სამპიროვნანია, მაგრამ ერთია, ერთარსია. სამივე პირს თავისი დამახასიათებელი თვისებები აქვს, ისინი ერთმანეთში არ ირევა, მაგრამ ერთი არსებაა, თანაც ისე, რომ არც ნაწილებია ერთი მთლიანი ღმერთისა, არამედ სამივე პირი არის სრული ღმერთი — უკიდევანო, ყოვლისშემძლე, ყოველგანმყოფი.

როგორ გავიგოთ ეს? როგორ მივუახლოვდეთ საიდუმლოებას?

ადამიანურ გონებას მხოლოდ მინიერი

ანალოგიებით შეუძლია მსჯელობა, ამიტომ ჩვენც მივმართოთ ასეთ ანალოგიებს.

უფალი ბრძანებს, რომ შექმნა ადამიანი თავის ხატად და მსგავსად. რაში გამოიხატება ეს ხატება და მსგავსება? რით განსხვავდება ადამიანი სხვა დანარჩენი, ღმრთისაგან შექმნილი სამყაროსგან. რაში გამოიხატება მასში ღმრთის ხატება? რა შეესაბამება მასში ღმრთის ხატებას?

ეს არის გონება, სიტყვა (აზრი), რომელიც გონებაში იბადება და სული.

სწორედ ამაში გამოიხატება ხატება ღმრთისა. დავაკვირდეთ მას და ანალოგიების მეშვეობით შევეცადოთ ოდნავ მაინც წამოვნიოთ საიდუმლოების ფარდა.

პირველი ანალოგია:

ერთის მხრივ, ადამიანური გონება — მეორეს მხრივ, უკიდევანო ღვთიური გონი, სიბრძნის საწყისი — მამა ღმერთი.

მეორე ანალოგია:

ერთის მხრივ, ადამიანური აზრი და სიტყვა, რაც ფაქტობრივად ერთი და იგივეა, რადგან სიტყვა არის გამოთქმული აზრი, რომელიც გონებაში იბადება — მეორეს მხრივ, სიტყვა ღმრთისა, ანუ ძე ღმერთი — იესო ქრისტე, მამისაგან შობილი უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა. „პირველითგან იყო სიტყვა და სიტყვა იგი იყო ღმრთისა თანა და ღმერთი იყო სიტყვა იგი“ (ინ. 1, 1).

მესამე ანალოგია:

ერთის მხრივ, ადამიანში ღმრთისაგან შთაბერილი სიცოცხლის სული — მეორეს მხრივ, სულიწმიდა ღმერთი, ცხოველსმყოფელი, რომელი მამისაგან გამოვალს.

ადამიანის გონებაში იბადება სიტყვა (აზრი), ხოლო ჩანაფიქრი ან ნათქვამი ხორციელდება, მოდის მოქმედებაში სიცოცხლის სულით. ეს ყოველივე ერთიანია, მთლიანია.

შეიძლება, რომ ცოცხალ გონებაში ოდესმე არ დაიბადოს აზრი? ეს, რა თქმა უნდა შეუძლებელია, რადგან გონება, რომელშიც სიტყვა (აზრი) არ იბადება მკვდარია.

შესაძლებელია, რომ უკიდევანო გონში, მამა ღმერთში, ოდესმე არ იბადებოდეს ძე ღმრთისა, ანუ სიტყვა ღმერთი, და რომ მამისაგან ოდესმე არ გამოდიოდეს სულიწმიდა ღმერთი და არ აცოცხლებდეს და არ ამოქმედებდეს ყველაფერს, მთელს სამყაროს?

შეიძლება ცოცხალი იყოს ადამიანი, ცხოველები, მცენარეები, მთელი სამყარო, ღმერთი კი მკვდარი?

გონიერი ადამიანი იოლად გასცემს პასუხს ამ კითხვას, ხოლო „თქვა უგუნურმან გულსა შინა თვისსა — არა არს ღმერთი“ (ფს. 52, 1).

შეიძლება ამ სამიდან ერთის არსებობა განცალკევებით? შეიძლება ადამიანში არსებობდეს გონება სიტყვისა და სულის გარეშე? შეიძლება იყოს სიტყვა გონებისა და სულის გარეშე? შეიძლება იყოს სული გონებისა და სიტყვის გარეშე? — არა, არა და არა.

ეს სამივე ერთიანია, თან არ ირევა ერთმანეთში. თუ ადამიანში შეიძლება სამი ერთი იყოს, რატომ არ შეიძლება, რომ ღმერთი სამპიროვანი იყოს და ამავე დროს ერთარსი?

სწორედ წმიდა სამების ანარეკლი დევს ადამიანში ხატად ღმრთისა. მაგრამ დიდი განსხვავებაა წმიდა სამებასა და ადამიანში ჩადებულ სამებას შორის.

ღმერთი ერთია — ეს ეჭვგარეშეა. მოვუხმით იოანე დამასკელის ღვთისმეტყველებას: „ღმერთი სრულყოფილი და უნაკლოა, როგორც სახიერებით, ასევე სიბრძნითა და ძლიერებით; იგი დაუსაბამოა, უსასრულო, მარადიული, შეუზღუდავი, და — მარტივად რომ ვთქვათ — ყოველმხრივ სრულყოფილია. თუკი დავუშვებთ მრავალი ღმერთის არსებობას, მაშინ აუცილებლად უნდა დავუშვათ მათ შორის განსხვავების არსებობაც. რადგან, თუ მათ შორის არავითარი განსხვავება არ იქნება, მაშინ ეს უკვე ერთი ღმერთი იქნება და არა მრავალი.

ხოლო, თუ ვაღიარებთ მათ შორის განსხვავებას, მაშინ სრულყოფილებას რა ვუყოთ?! თუ სრულყოფილებას მოაკლდება რამ ან სახიერების, ან ძალისა თუ სიბრძნის, ან დროისა თუ ადგილის სახით, ასეთ შემთხვევაში ის ღმერთი არ იქნება. ასე, რომ ყოველმხრივი იგივეობა ყველაფერში, პირველ რიგში მიუთითებს ერთი ღმერთის არსებობაზე და არა — მრავალზე.

გარდა ამისა, მრავალი ღმერთი რომ მართლა არსებობდეს, მაშინ როგორღა იქნებოდა ყოველნი გარემემოუწერელნი? რამეთუ, თუ არსებობს ერთი გარემემოუწერელი ღმერთი, მაშინ სხვა ღმერთისთვის ადგილი აღარ რჩება!

ან, მრავალმა ღმერთმა, როგორ უნდა განაგოს და წარმართოს მთელი სამყარო ისე, რომ იგი არ აირიოს და არ დაირღვეს, რადგან განმგებელთა შორის წინააღმდეგობა და ბრძოლა ხომ გარდუვალია?! განსხვავება ხომ წინააღმდეგობას წარმოშობს. ხოლო თუ ვინმე იტყვის, თითოეული ამ მრავალ ღმერთთაგან თავის კუთვნილ ნაწილს განაგებსო, მას ასე მივუგებთ: ვინ დაამყარა სამყაროში ეს წესრიგი და ვინ დაუნაწილა მათ ყოველივე. აღმოჩნდება, სწორედ ისაა ღმერთი ვისაც ამის ძალა შესწევს. ამრიგად, ღმერთი ერთია, და იგი არის სრულყოფილი, გარემემოუწერელი, ყოვლისა შემოქმედი, მპყრობელი და განმგებელი, ყოველგვარ სრულყოფილებაზე აღმატებული და ყოველთა უწინარეს არსებული“.

„ეს ერთი და ერთადერთი ღმერთი სიტყვის გარეშე როდი არსებობს. ხოლო თუკი მას აქვს სიტყვა, მაშინ ეს სიტყვა უნდა იყოს ჰიპოსტასის მქონე და არა ისეთი, რომელსაც დაუწყია თავისი არსებობა და უნდა დასრულდეს კიდევ. რამეთუ არ ყოფილა ისეთი დრო, როცა ღმერთი თავისი სიტყვის გარეშე არსებობდა, პირიქით, ღმერთს ყოველთვის აქვს თავისი სიტყვა, რომელიც მისგან იშვება და ჩვენი (ადამიანთა) სიტყვის მხგავსი როდია, რომელსაც ჰიპოსტასი არ გააჩნია და ჰაერში იღვრება, ღმრთის სიტყვას აქვს ჰიპოსტასი, ცოცხალი, სრულყოფილი და იგი ღმრთის გარეთ კი არ არის, არამედ მარადის მის წიაღშია. რამეთუ ღმრთის გარეთ სად უნდა იყოს სიტყვა, მისგანვე შობილი? ხოლო რადგანაც ჩვენი ბუნება წარმავალია და ადვილად ირღვევა, ამიტომ ჩვენს სიტყვას არ გააჩნია ჰიპოსტასი. ღმერთს კი, მარადის მყოფსა და სრულყო-

ფილს, სიტყვაც ასევე ჰიპოსტასური და სრულყოფილი აქვს, მარადის არსებული, ცხოველი და ყოველივე იმის მქონე, რაც მშობელს გააჩნია. ჩვენი სიტყვა, წარმოშობილი ჩვენი გონებისაგან, არ არის სრულიად იგივე, რაც გონებაა და არც სრულიად განსხვავებულია გონებისაგან, რამეთუ არის რა გონებისაგან აღმოცენებული ჩვენი სიტყვა — რაღაც სხვა რამაა ჩვენს გონებასთან შედარებით; მაგრამ რადგანაც ეს ჩვენი სიტყვა ჩვენს გონებას წარმოაჩენს, ამიტომ არც სრულიად განსხვავებულია მისგან და თუმცა ბუნების მიხედვით ერთია გონებისა, მაინც განსხვავდება მისგან თავისი მდგომარეობით. ასევე ღმერთის სიტყვაც, რაკი იგი თავისთავადია, ამიტომ განსხვავდება კიდევ იმისგან, ვისგანაც მიუღია ჰიპოსტასი. ხოლო, რადგან ღმერთის სიტყვა თავისთავად იმასვე წარმოაჩენს, რაც ღმერთშია, ამიტომ იგი ბუნებით იგივე ღმერთია, რამეთუ როგორც მამაში იხილვება ყოველმხრივი სრულყოფილება, ასევე მასში შობილ სიტყვაშიც ყოველმხრივი სრულყოფილებაა საჩინო“.²

„ჯერ-არს სიტყვას ღმერთისა სული ჰქონდეს, რამეთუ არც ჩვენი სიტყვაა სუნთქვის გარეშე. მაგრამ ჩვენი სუნთქვა განსხვავებულია ჩვენივე არსებისაგან — ეს მხოლოდ სხეულის შესუნთქვა და ამოსუნთქვაა სხეულის მიერ. სიტყვის წარმოქმნისას სუნთქვა ბგერად იქცევა, ანუ მას უნარი აქვს სიტყვის წარმოქმნისა. ღმერთის ბუნებაში კი, მარტივსა და არაშედეგნილში, კეთილმოშიშად უნდა ვაღიაროთ ღვთაებრივი სულის არსებობა, იმიტომ რომ ღმერთის სიტყვა არ შეიძლება ჩვენს, ადამიანთა სიტყვაზე ნაკლოვანი იყოს. უკეთურება იქნება ვიფიქროთ, რომ ღმერთის სული არის რაღაც უცხო რამ, გარედან შემავალი ღმერთში, როგორც ეს ადამიანშია, შედეგნილ არსებაში, რომელიც გარედან შეისუნთქავს ჰაერს სიტყვის წარმოსათქმელად. და, მოვისმინეთ რა ღმერთის სიტყვის შესახებ, ჩვენ ჩავთვალეთ იგი არა ისეთად, რაც გადმოედინება ჰაერში და შემდეგ ქრება, არამედ თავისთავად არსებულად და თავისუფალი ნების მქონედ, შემოქმედად და ყოვლისშემძლედ, ამგვარადვე უნდა ვიფიქროთ, როცა შევიტყობთ, რომ სული ღმერთისა თან ახლავს მის სიტყვას და ავლენს ღმერთის სიტყვის მოქმედებას, და არ უნდა ვიფიქროთ, რომ ღმერთის სული არის რაღაც სუნთქვის მაგ-

ვარი, რასაც არა აქვს საკუთარი რაობა, რამეთუ ამგვარად თუ ვიფიქრებთ, მამინ არარაობამდე დავაწინებთ საღმრთო ბუნების დიდებულებას და იმ სულზე, რომელიც ღმერთში ჰგებებს, ისეთივე შესხედულება გვექნება, როგორც ჩვენს სუნთქვაზე გვაქვს. არამედ ვაღიარებთ და თაყვანს ვსცემთ ღმერთის სულს, როგორც დამოუკიდებლად არსებულ ძალას, რომელიც თავისთავად იხილვება განსაკუთრებულ ჰიპოსტასად, რომელიც მამისაგან გამოვალს და ივანებს მის სიტყვაში და გამოავლენს მას. ამიტომ ღმერთის სული არ შეიძლება განვაცალკევოთ არც ღმერთისაგან, რომელშიც იგი არსებობს და არც ღმერთის სიტყვისაგან, რომელსაც იგი თან ახლავს. და ეს ძალა ღმერთის სულისა იმგვარად როდი ვლინდება, რომ წარმოიშვას და განქარდეს, არამედ, მსგავსად ღმერთის სიტყვისა, პიროვნულად, ჰიპოსტასურად არსებობს, ცოცხალია, აქვს თავისუფალი ნება, თავისი ნებით მოძრაობს, შემოქმედია, მარად კეთილი სურს, ყოველ მის სურვილს თან ახლავს ძალა, რომელსაც არა აქვს არც დასაბამი და არც დასასრული. რადგან მამას არასოდეს არ აკლდა სიტყვა, და არც სიტყვას — სული“.³

„გვწამს ერთი მამა — დასაბამი და მიზეზი ყოველივე არსებულისა, რომელიც არავისგან შობილია და რომელსაც, ერთადერთს, არა აქვს მიზეზი თავისი არსებობისა და არც ვინმესგან შობილია, შემოქმედი ყველაფრისა, მაგრამ ბუნებით მამა ერთადერთისა — მხოლოდშობილი ძისა თვისისა, უფლისა და ღმერთისა და მაცხოვრისა ჩვენისა იესუ ქრისტესი, და გამომავლინებული ყოვლადწმიდისა სულისა თვისისა.

და გვწამს ერთი ძე ღმერთისა, მხოლოდშობილი უფალი ჩვენი იესუ ქრისტე, მამისაგან შობილი უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა, ნათელი ნათლისაგან, ღმერთი ჭეშმარიტი — ღმერთისაგან ჭეშმარიტისა, შობილი და არა ქმნილი, თანაარსი მამისა, რომლისაგან (და რომლის მიერ) ყოველი შეიქმნა.

როცა ვამბობთ ძეზე — „შობილი მამისაგან უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა“-ო, ამით განვაცხადებთ, რომ მისი შობა უჟამოა, ანუ დროის მიღმაა, დაუსაბამოა. რამეთუ არაარსისაგან როდი მიენიჭა არსებობა (მსგავსად სხვა ყოველი ქმნილებისა) ძეს ღმერთისა, „რომელი-იგი არს ბრწყინვალეობაი დიდებისა და ხატი ძლიერებისა“ მამისა (ებრ. 1, 3), ცხოვ-

ელ სიბრძნესა და ძალას, ჰიპოსტასის მქონე სიტყვას ღმრთისა, არსისმიერს, სრულყოფილსა და ცოცხალ ხატს უხილავი ღმრთისა. ესეიგი არაფრისაგან კი არ მიენიჭა მას არსებობა, არამედ იგი მარადის არსებობდა მამასთან და მამაში, მამისაგან შობილი საუკუნოდ და დაუსაბამოდ. რამეთუ მამას არასოდეს უარსებია ისე, რომ მასთან და მასში არ ყოფილიყო ძე. ასე, რომ მარადის ერთად იყვნენ ერთარსნი მამა და მისგან შობილი ძე. რამეთუ მამა ძის გარეშე არ იწოდებოდა მამად. ოდესმე უძეოდ რომ არსებულებოდა იგი, მაშინ არც მამა იქნებოდა და თუ მხოლოდ შემდგომში შეეძინა ძე, მაშინ მამადაც მხოლოდ შემდგომში შეიქმნებოდა, მანამდე არყოფილი მამად, და ამით გამოდის, რომ ღმერთი ცვალებადობას დაექვემდებარებოდა, ასეთი აზრი კი ყოველგვარ მკრეხელობაზე უარესია, რადგან ღმერთზე ვერ ვიტყვი — შობის ბუნებრივი ძალა არა აქვსო, ხოლო ძალა შობისა არის უნარი საკუთარი თავისაგან შობისა, ანუ საკუთარი არსისაგან ისეთი არსების შობისა, რომელიც არსითა და ბუნებით მშობლის შესაბამისია.

ამგვარად, უკეთურება იქნებოდა იმის თქმა ღმრთის ძეზე, რომ მისი შობა, თითქოს-და დროში აღსრულდა და ამიტომ ძის არსებობაც მამის შემდგომ უნდა დაწყებულიყო, რადგან ჩვენ ვალიარებთ ძის შობას მამისაგან, ანუ მისი არსისა და ბუნებისაგან. და თუ ჩვენ არ დავუშვებთ იმას, რომ ძე დასაბამითგანვე არსებობდა მამისა თანა, რომლისგანაც უჟამოდ იშვა, — მაშინ ჩვენ მოგვიწევს ვალიაროთ მამის ჰიპოსტასის ცვალებადობა, რადგან ასეთი დაშვებით გამოდის, რომ მამა-ღმერთი ოდესღაც არ ყოფილა მამა, ხოლო შემდეგ შვა ძე და მამად იქცა. მართალია, ყოველი ქმნილება შემდგომ წარმოიშვა, მაგრამ თვით ღმრთის არსისაგან კი არ აღმოცენებულა, არამედ ღმრთის ნებითა და ძალით ქმნილებას არაფრისაგან მიენიჭა არსებობა, ამიტომ ღმრთის ბუნებაში ამით არავითარი ცვლილება არ მომხდარა. ხოლო შობა ისაა, როცა მშობლის არსისა და ბუნებისაგან წარმოიშვება შობილი, მსგავსი მშობლისა თავისი არსით. შექმნა და შემოქმედება

რაიმესი კი ისაა, როცა ქმნადი რამ გარედან იქმნება და არა შემოქმედის არსისაგან და ამის გამო ქმნილება თავისი არსით სრულიადაც არ არის შემოქმედის მაგვარი“⁴.

„ამგვარადვე გვნამს ერთი სულიწმიდა, უფალი და ცხოველსყოფელი, მამისაგან გამომავალი და ძეში დაშვიდებული, მამისა თანა და ძისა თანა თაყვანის-ცემული და განდიდებული, მათი თანაარსი და თანადაუსაბამო, სული ღმრთისაგან გამომავალი, სული მართალი, სული ყოვლისა მპყრობელი, წყარო ჭეშმარიტი სიბრძნისა, ცხოვრებისა და სინმიდისა, სული მაკურთხეველი, ჭეშმარიტი ღმერთი, მამისა და ძის თანაარსი და თანანოდებული, არაქმნილი, სისავსე ყოველივესი, შემოქმედი, ყოვლისმპყრობელი, ყოვლისაღმსრულებელი, ყოვლადძლიერი, უკიდევანო მპყრობელი ყოველი ქმნილებისა, ნებისმიერი ბატონობის დაუქვემდებარებელი, სული ღვთივშემოქმედი და არა ღვთივქმნილი, ყოვლის აღმავსებელი, თვით კი სრული სისავსე, ყოვლისმომნიჭებელი, თავად კი არას მიმღები, სული მაკურთხეველი, თავად კი კურთხევის არმსაჭიროებელი, ნუგეშისმცემელი, ყოველთა ლოცვა-ვედრების შემწყნარებელი, ყოველივეთი მსგავსი მამისა და ძისა, გარდა არაშობილობისა და შობილობისა; მამისაგან გამომავალი, ძის მიერ გარდამომავალი ყოველ ქმნილებაზე; სული შემოქმედი თავით თვისით და ყველაფრის უნაკლოდ აღმასრულებელი, სული განმანათლებელი და მფარველი, საკუთარი ჰიპოსტასის მქონე, განუყრელი და განუშორებელი მამისაგან და ძისაგან, ყველაფრის მქონე, რაც კი აქვს მამა-

მას, გარდა არაშობილობისა მამისა და შობილობისა ძისა. რამეთუ მამა ღმერთს არა აქვს მიზეზი თავისი არსებობისა და არც არის ვინმესგან შობილი ან აღმოცენებული, არამედ თვით თავისი თავისგან აქვს არსებობა, და ყოველივე რაც აქვს, სხვისგან მიღებული არა აქვს. პირიქით იგი თვით არის დასაბამი და მიზეზი ყოველივესი, რისი მემკვიდრეობითაც არსებობს ყოველი ქმნილება. ძე კი მამისაგანაა შობილი, ხოლო სულიწმიდაც მამისაგანაა, მაგრამ არა შობილი, არამედ გამომავალი. შობასა და გამომავლობას შორის რომ უეჭველი განსხვავებაა — ეს უკვე ვიცით. მაგრამ როგორია ეს განსხვავება და რაში მდგომარეობს იგი, ამას ჩვენი გონება ვერ მინვდება. დანამდვილებით მხოლოდ ის შეგვიძლია ვიცოდეთ, რომ ძის შობაც მამისაგან და სულიწმიდის გამოსვლაც მამისაგან ერთდროულად აღესრულება⁴⁵.

წმიდა სამება არის სრულიად უცოდველი, მიუწვდომელი, ყოველგანმყოფი, უკიდევგანო, ყოვლისშემოქმედი, ყოვლისშემქმნელი, ყოვლად ძლიერი და ა.შ. ადამიანური სამება კი არის ცოდვებით შებღალული ხატება ღმრთისა, რომელმაც დაკარგა ღმრთის მსგავსება, რომელიც მიანიჭა ღმერთმა ადამიანს შექმნისას, რადგან ადამიანი შეიქმნა მსგავსად ღმრთისა — უცოდველობის მქონედ, და აქედან გამომდინარე ყველა უპირატესობით, რომელთაგან უპირველესი — ბედნიერებაა. ადამიანი ბედნიერი იყო — უცოდველი და მსგავსი ღმრთისა. ღმრთის ხატება წმიდა იყო, მსგავსი ღმრთისა და მისგან მხოლოდ იმით განსხვავდებოდა, რაც განასხვავებს შემოქმედს ქმნილებისაგან, ყოველივე დანარჩენში კი იგი იყო ღმერთივით და ღმერთთან ერთად.

ცოდვით დაცემის შემდეგ კი ადამიანმა მსგავსება ღმრთისა დაკარგა, ხატება ღმრთისა ცოდვით დაისვარა, ადამიანი დაშორდა ღმერთს, დაკარგა ბედნიერება, გაუბედურდა.

მაგრამ მამაზეციერმა არ მიგვატოვა დაღუპულნი და მოგვივლინა მაცხოვარი, ძე თვისი მხოლოდშობილი, მამისაგან შობილი უწინარეს ყოველთა საუკუნეთა, რომელმაც ხორცილი შეისხა სულისაგან წმიდისა და მარიამისაგან ქალწულისა და განკაცდა. მან გვიჩვენა გზა ღმრთის მსგავსების დაბრუნებისა, ღმრთის ხატების განწმენდისა, გაგვიღო სამოთხის კარი, გვასწავლა

— სად ვპოვოთ დაკარგული ბედნიერება და საუკუნო სიცოცხლე და გარდამოგვივლინა სული წმიდა, სული ჭეშმარიტებისა, რომელი მამისაგან გამოვალს.

ცოდვებისაგან შებღალული ადამიანური გონება ბილწ აზრებს ბადებს და ბილწ სულს გამოსცემს, სული წმიდა კი, სული ჭეშმარიტებისა, ჯერ წმიდა ნათლისღებით, შემდეგ კი სხვა წმიდა საიდუმლოებებით, რომლებიც აღესრულება ერთი წმიდა კათოლიკე და სამოციქულო მართლმადიდებელი ქრისტიანული ეკლესიის წიაღში, განწმენდს ჩვენს გონებას, სიტყვებსა და, შესაბამისად, საქმეებს. იმ ერთადერთი ეკლესიის წმიდა საიდუმლოებებით, რომელმაც შეურყენელად შემოგვინახა სწავლება უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, წმიდა მოციქულთა, წმიდა და ღმერთშემოსილ მამათა და დედათა უდიდესი ღვაწლითა და მონამეობრივი ცხოვრებით და, რაღა თქმა უნდა, უფლის ღვთაებრივი შეწვევითა და მადლით, რომელიც თავად არის თავი ეკლესიისა.

სამწუხაროდ, ადამიანი ბილწი აზრებით, სიტყვებითა და ქმედებებით, ხშირად კვლავ ბილწავს თავის გონებას. თუმცა ერთი რამ ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს — ჭეშმარიტების სული ძალით არ შემოგვეჭრება ჩვენს სულში, იგი საკუთარი ნებით უნდა მივიღოთ. მხოლოდ დიდი სურვილის, დიდი თავდადებისა და შრომის შედეგად განწმენდს სულიწმიდა ჩვენს გონებას, სიტყვასა და სულს, განწმენდს ხატებას ღმრთისა და შეამზადებს მას ჭეშმარიტ ღმერთთან, წმიდა სამებასთან ცათა სასუფეველში დასაბრუნებლად.

შევთხოვოთ მამა ღმერთს, გაგვიხსნას გონება ღვთის სიბრძნის შესამეცნებლად, ძეს ღმრთისა, სიტყვა-ღმერთს — იესო ქრისტეს, რათა მოგვანიჭოს სიტყვანი ჭეშმარიტებისანი და სულიწმიდა ღმერთს, სულს ჭეშმარიტებისა, რათა მოგვანიჭოს სიწმინდე და ჭეშმარიტების გზაზე გვატაროს. ამინ!

1 წმ. იოანე დამასკელი, მართლმადიდებელი სარწმუნოების ზუსტი გადმოცემა//სიტყვა მართლისა სარწმუნოებისა, , თბ., 1991, გვ. 166-167.
 2 იქვე, გვ. 167-168.
 3 იქვე, გვ. 168-170.
 4 იქვე, გვ. 172-174.
 5 იქვე, გვ. 180-181.

ოჯახი და საზოგადოება

ბი ყვებოდნენ სხვადასხვა ისტორიებს წმინდა წერილზე.

დიდი რელიგიური დღესასწაულების დროს მამა შვილს ეკითხებოდა: „—რა-ტომ ვასრულებთ ჩვენ ამ მსახურებას?“ — ბავშვიც შეძლებისდაგვარად ყვებოდა ამ დღესასწაულის შესახებ. შემოდგომაზე აღინიშნებოდა განწმენდის დღე. მას მოყვებოდა კარვობის დღესასწაული. ამ დროს ყველანი ხის ტოტებისაგან მოწმულ კარვებში ატარებდნენ დროს წინაპრების მოსაგონებლად. მოგვიანებით ფურიმის დღესასწაულზე ბავშვები ასრულებდნენ როლებს ესთერის თავგადასავლიდან. ასე ეცნობოდნენ ისინი საკუთარ ისტორიას.

მორწმუნე ადამიანმა კარგად იცის, რომ ოჯახი — მცირე ეკლესიაა. მის თავს კაცი წარმოადგენს და ქალსაც თავისი, მეტად მნიშვნელოვანი ფუნქცია გააჩნია. ქრისტიანული ოჯახი, ოჯახის ყველაზე სრულყოფილი მოდელია, რის საფუძველსაც ღვთის კანონებით ცხოვრება განაპირობებს. საუკუნეთა განმავლობაში ოჯახური ცხოვრება იცვლებოდა. ბევრი წესი გაქრა. ქრისტემ მამაკაცი და ქალი ღვთის წინაშე გაათანასწორა და ახალი წესები დაამკვიდრა დედამიწაზე. თუმცა ახალი ალთქმისეული ოჯახის ფუძე ძველი ალთქმიდან მოდის.

ძველი ალთქმის ეპოქაში სკოლები არ არსებობდა. ბავშვები ცოდნას შინ იღებდნენ. დედა ქალიშვილებს ოჯახობას, საქმლის მომზადებას, ხელსაქმეს ასწავლიდა, მამა კი ვაჟებს სხვადასხვა ხელობაში წაფავდა. ყველა ისრაელიანს ჰქონდა მიწის ნაკვეთი, სადაც ბავშვები საგარეო საქმესაც ეცნობოდნენ. სააღდგომოდ ყველაზე ღარიბი ოჯახიც კი 2 ბატკანს მაინც იყიდდა. ერთს კლავდნენ და შეჭამდნენ, მეორეს კი ბავშვე-

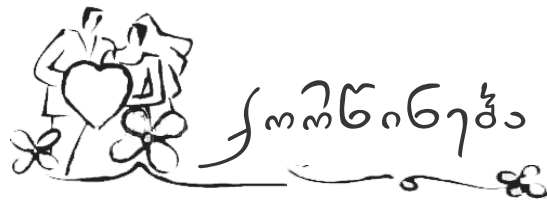
ძველი ალთქმის ოჯახი დღევანდელთან შედარებით მეტად მრავალფეროვანი იყო. მას შეადგენდა როგორც მშობლები და ბავშვები, ისე ბებია-ბაბუები, ბიძა-დეიდები, დეიდაშვილ-მამიდაშვილები და მოსამსახურეები. ამხელა ოჯახის თავი მამა იყო, შემდეგ კი მემკვიდრეობით შვილზე გადადიოდა. ოჯახის წევრებს ერთმანეთთან თბილი დამოკიდებულება უნდა ჰქონოდათ და თუ ამას არ ასრულებდნენ, ამით ღვთის ნებას არღვევდნენ და უფალთან შესარიგებლად მსხვერპლშენიშვნა ხდებოდა საჭირო. რელიგიას დიდი ადგილი ეკავა ბავშვის აღზრდაში. მშობლებს ყველა დღესასწაულზე დაჰყავდათ შვილები ადგილობრივ სალოცავებში, ასწავლიდნენ მათ საღვთო სჯულს. საღამოობით შინაურე-

ბისთვის იტოვებდნენ. ოჯახურ ურთიერთობაში მამა იმხელა ძალაუფლებას ფლობდა, რომ თავისი ასულის მონად გაყიდვაც კი შეეძლო. ურჩი შვილები მას შეეძლო სიკვდილითაც კი დაესაჯა. ცოლთან ყოველ მიზეზს გარეშე გაყრაც შეეძლო და შვილებისთვის მეუღლის შერჩევაც.

ქალი მთლიანად ქმრის ბატონობის ქვეშ იყო. ის ბევრ მძიმე სამუშაოს ასრულებდა და საზოგადოებაშიც დამცირებული მდგომარეობა ეკავა. თუმცა, ბავშვს დედისადმი მონივნებას უნერგავდნენ და ნაწილობრივ კანონიც იცავდა განქორწინებულ ქალს. მხოლოდ იესო ქრისტეს მოსვლამ შეცვალა ქალის დამთრგუნველი მდგომარეობა. „ვინაიდან ყველანი ერთნი ხართ ქრისტე იესოში“.

ჩვეულებრივ მემკვიდრე ოჯახში ვაჟიშვილი იყო, შემდგომ ქალიშვილი, ხოლო თუ საერთოდ არ ჰყავდა ოჯახს შვილები, საკუთრება გადადიოდა უახლოეს ნათესავზე მამრობითი ხაზით. საერთოდ ვაჟის ყოლა აუცილებელი იყო გვარის გასაგრძელებლად. თუ კაცი მოკვდებოდა უძეოდ, ლევირატის წესის მიხედვით მის უახლოეს ნათესავს ქვრივი ცოლად უნდა წაეყვანა. მათი პირმშო გარდაცვლილის სახელს იღებდა და მის მინას ეპატრონებოდა.

შესაქმის ისტორიის მიხედვით, შეუღლებული ქალი და კაცი მთელი ცხოვრება ერთმანეთს ეკუთვნიან, თუმცა მალევე გაირკვა, რომ ადამიანის ზნეობის მერყეობის გამო ცოლ-ქმრული ურთიერთობის მოსაწესრიგებლად სპეციალური წესების შემოღება გახდა საჭირო.

ქორწინება ხდებოდა ვაჟისთვის — 13, ქალისთვის კი 12 წლის ასაკში. სხვა ეროვნების და რელიგიის წარმომადგენელ კაცებთან ქორწინება იკრძალებოდა. ახალგაზრდებს მეტ-ნაკლებად მაინც შეეძლოთ მეუღლის არჩევა და მაინც სიყვარული უმეტესად ქორწინების შემდგომ

მოდიოდა. ქორწინება მოქალაქეობრივი აქტი იყო. ნიშნობაზე 2 მოწმის თანდასწრებით იღებოდა კონტრაქტი. საქმრო-საპატარძლო ბეჭდებს ან სამაჯურებს ცვლიდნენ. საქმრო ვალდებული იყო სასიამაოროსთვის გამოსასყიდი ანუ „მოხარი“ გადაეხადა. საპატარძლოს მამა სამაგიეროდ შვილს მზითევს, მსახურებს და სხვა საკუთრებას ატანდა. საპატარძლოს მშობლების ან ქმრის სიკვდილის შემდგომ „მოხარი“ ქალს უნდა დაბრუნებოდა.

ქორწილის ცერემონია მაშინ შედგებოდა, როცა საქმროს ოჯახში ყველა აუცილებელი სამზადისი დასრულდებოდა. საღამოს საქმრო მეგობრებთან ერთად მიაკითხავდა პატარძალს, რომელსაც მისი ნაჩუქარი საქორწინო სამოსი ეცვა. ზოგჯერ საქმრო საცოლეს მონეტებისაგან გაკეთებულ თავსაბურავს აძლევდა საჩუქრად. რიდეს ცერემონიულად ხსნიდნენ პატარძალს და საქმროს გადასცემდნენ, შემდგომ კი საქმროს ხელისმომკიდებს და ახლო მეგობრებს საქმროს სახლში მიჰყავდათ, სადაც საქორწინო ნადიმი ელოდათ. სტუმრები ახალგაზრდებს გზაში ეგებებოდნენ და სახლამდე ლამპრებით აცილებდნენ. ახალ სახლში ახალშეუღლებულები, ახალ ცხოვრებას იწყებდნენ.

მოსეს სჯულის მიხედვით, გაყრის საკითხში ქალს არ გააჩნდა კაცის თანასწორი უფლება. ცოლი ვერ გაეყრებოდა ქმარს, მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევაში შეეძლო მას ამაზე დაეყოლიებინა მამაკაცი. ქმარს კი შეეძლო მეუღლესთან განშორება, თუ მისთვის შეადგენდა შესაბამის საბუთს, რომლითაც ცოლს სრულ თავისუფლებას მიანიჭებდა.

ასეთი იყო ძველი აღთქმისეული ოჯახი, რომელიც თავისი ერის, ისტორიისა და ტრადიციების ანთებულ კერას წარმოადგენდა. ყველამ იცოდა ოჯახში თავისი როლი და ადგილი, რაც ადამიანებს შორის ურთიერთობას აწესრიგებდა და ამიტომაც ცხოვრობდნენ ასეთი მრავალრიცხოვანი ოჯახები თანხმობით.

ნიკო ჭინჭარაული

საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული ახალგაზრდობის სულიერი და ინტელექტუალური განვითარების ცენტრში 23-24 ივნისს გაიმართა სასწავლო-შემოქმედებითი კონფერენცია სახელწოდებით „რწმენა ჩვენს ცხოვრებაში“. კონფერენციაში მონაწილეობდნენ თბილისისა და რეგიონების სკოლების მოსწავლეები. ამასთან დაკავშირებით, გვესაუბრება ჟიურის ერთ-ერთი წევრი ბატონი ირაკლი თოდუა — საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს რეგიონალური დეპარტამენტის უფროსი

რწმენა ჩვენს სოციალურ

— ბატონო ირაკლი, როგორ შეაფასებთ ჩატარებულ კონფერენციას?

— კონფერენცია იყო ძალიან საინტერესო და ვფიქრობ, რომ ალბათ, ტრადიციად იქცევა. ძალიან მრავალფეროვანი და მნიშვნელოვანი მოხსენებებით გამოვიდნენ მოსწავლეები. ვფიქრობ, მომავალში კონფერენცია კიდევ უფრო მეტ მასშტაბს შეიძენს და მასში უფრო მეტი მოსწავლე ჩაერთვება. რაც შეეხება ჩატარებულს, მართლაც ძალიან საინტერესო იყო. ძალიან კარგად იყო მოფიქრებული ფორმა. ერთის მხრივ, თითოეული მოსწავლე მოძღვრისა და მოსწავლეობის დახმარებით გარკვეულ საკითხს ამუშავებდა, მეორეს მხრივ კი, ამ კონფერენციაზე დასწრება და სხვისი ნამუშევრების და ნაფიქრალის მოსმენა შეეძლო. ამასთან, ისეთი კომპეტენტური ადამიანების აზრი, როგორებიც ჟიურის წევრები იყვნენ (ჩემს თავს არ

ვგულისხმობ), მათთან დისკუსია და მეუფის კომენტარები, განმარტებები ძალიან საინტერესო იყო. შეიძლება ადამიანი ეკლესიურად ცხოვრობდეს, მაგრამ ამ შემთხვევაში უფრო მეცნიერულად მიუდგება ასეთ საკითხებზე ფიქრს და ეს, რა თქმა უნდა, მეტად საგულწიხნოა.

— რამდენად მნიშვნელოვანია ახალგაზრდობისთვის ამგვარ თემებზე ყურადღების გამახვილება?

— ასეთ თემებზე მუშაობა, მეცნიერული კვლევა და შემეცნების უნარის განვითარება, ნებისმიერი ადამიანისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორია. მაგრამ ერთია, როცა მეცნიერებაში მუშაობ და მეორეა, როცა ისეთი მიმართულებით იკვლევ, რომელიც შენს სულიერ განვითარებას წაადგება. ამიტომ მეუფე სტეფანესთან საუბრის დროსაც აღვნიშნე, რომ ეს მხარე ლაიტმოტივად დარჩება მომავალ კონფერენციებში.

ამასთან, მთავარი თემის შიგნით სხვადასხვა ქვე-თემები იქნება გახსნილი და უფრო დაკონკრეტდება ამოცანები მოსწავლეებისათვის.

— თქვენ, როგორც ჟიურის წევრმა, მონაწილეობა მიიღეთ თემების გასწორება-შეფასებაში. როგორი იყო ნაშრომები?

— ნაშრომები სხვადასხვაგვარი იყო, იყო ისეთები, რომლებშიც კარგად ჩანდა მოძღვრისა და პედაგოგის მუშაობა (და ეს მხოლოდ

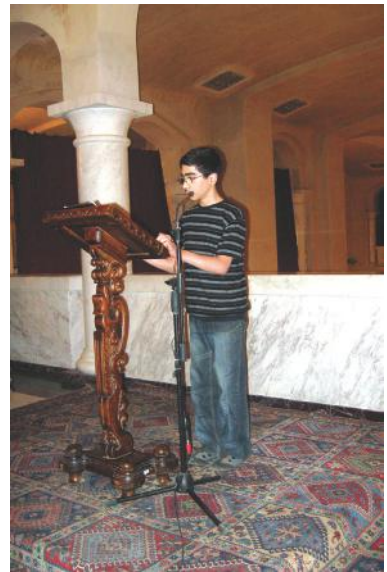
დადებითია, პოზიტიურია). ამ კუთხით გამოვყოფდი გურიის რეგიონს, სადაც ერთ მთლიანობაში ჰქონდათ ბავშვებს სხვადასხვა თემები მოქცეული. მათში კარგად ჩანდა პედაგოგის როლი. სოფლის სახელს შეგნებულად არ ვასახელებ. კარგი თემები იყო ასევე ლენტეხისა და ცაგერის რეგიონიდან, სადაც იგრძნობოდა მოძღვრის მუშაობა. ერთ ყმაწვილს თბილისის ერთ-ერთი სკოლიდან, დამუშავებული ჰქონდა საკმაოდ რთული თემა, რომელმაც დისკუსია გამოიწვია. საერთოდ, შეიძლება თემა ვილაყამ დაგანერინოს, მაგრამ როცა მსჯელობა გამოდის უშუალოდ ამ თემის სიღრმიდან, თუ კარგად არ ხარ ჩახედული ამ საკითხში, ძალიან გაგიჭირდება. მან კი იმდენად დამაჯერებლად გასცა პასუხი სერიოზულ დოგმატურ საკითხებზე, ისე კარგად წარმოაჩინა თავისი ნააზრევი, განცდები, რომ მოწონება დაიმსახურა. ჩვენ აღვნიშნეთ, რომ ეს თემა არ იყო კონკრეტულად ამ კონფერენციისთვის მომზადებული, არამედ წლების განმავლობაში განეული შრომაა, რაც მისასალმებელია.

— როგორ ფიქრობთ, რამდენად მნიშვნელოვანია, სახელმწიფომ ხელი შეუწყოს ასეთი პროექტების განხორციელებას?

— ვფიქრობ, უაღრესად მნიშვნელოვანია. სახელმწიფო პარტნიორის სახით უნდა იღებდეს ამაში მონაწილეობას. მთლიანად მან რომ წაიყვანოს ეს საქმიანობა, არ მიმაჩნია მიზანშეწონილად. აქ იმდენად სათუთი თემებია, რომ მარტო მეცნიერული მიდგომა არ კმარა. მაღალი რანგის სასულიერო პირები უნდა იყვნენ ჩართული, რომ სწორი მიმართულება იყოს და არ დარჩეს პასუხგაუცემელი კითხვები. ჩვენ სამინისტრო ორგანიზებას უკეთებს ოლიმპიადებს საბუნებისმეტყველო მეცნიერებებში და შეიძლება ერთ-ერთი მიმართულება იყოს რწმენა. თუმცა ასანონდასანონი საკითხია მაინც. შეიძლება ცენტრმა გაუკეთოს ორგანიზება და სახელმწიფო იყოს პარტნიორი, აწესებდეს ჯილდოებს. მომავალში ჩვენ შევთანხმდებით მეუფესთან ამის შესახებ.

— როგორ ფიქრობთ, უნდა ექცეოდეს თუ არა მართლმადიდებლობის სწავლებას მეტი ყურადღება სკოლაში?

— თუ მშობლის სურვილია, მისმა შვილმა მართლმადიდებლობა ისწავლოს, სკოლას აქვს ამის სწავლების თავისუფლება, მოთხოვნის საფუძველზე. ამ შემთხვევაში საზრუნავია კარგად შეირჩეს პედაგოგე-

ბი, სათანადოდ განსწავლილი, რადგანაც ეს ისეთი საგანია, რითაც პედაგოგი ყოველდღიურად შეეხება ბავშვის სულს და თუ არასწორად შეეხოს, შეიძლება მისთვის დამანგრეველი შედეგი მოიტანოს.

— თქვენი აზრით, უნდა იყოს მოძღვარი სკოლაში?

— შეიძლება, თუ რა თქმა უნდა, იქნება მოთხოვნა. ეს მათ მხოლოდ წაადგებათ. თუმცა, გასათვალისწინებელია, ამით სხვა სარწმუნოების ბავშვებს არ მიადგეს ზიანი.

— დაბოლოს, ბატონო ირაკლი, რა ადგილი უკავია რწმენას თავად თქვენს ცხოვრებაში?

— მნიშვნელოვანი... უფრო სწორად, მთავარი ადგილი უკავია. რწმენის გარეშე საქმეს ვერ გააკეთებ, შეიძლება ყველაფერს სრულფასოვნად ვერ ვიცავდე, მაგრამ სინანული ხშირად მაქვს. რწმენა ისეთი რამეა, რაც გაძლევს საშუალებას იცხოვრო მორალური პრინციპებით, როგორც შენს წინაპრებს უცხოვრიათ.

ესაუბრა
ნინო ჭინჭარაული

ნა ხდება მედია-სივრცეში

2007 წლის სექტემბერში სოციოლოგიური კვლევის ჯგუფმა „მედია-მონიტორი“ ჩაატარა კვლევა. გამოკითხული იქნა 450 რესპოდენტი. გამოკითხულთა შორის იყვნენ დასაქმებული — 162, დაუსაქმებელი — 106, სტუდენტი — 114, მოსწავლე — 68.

გამოკითხვის მიზანი იყო გაგვერკვია საზოგადოების დამოკიდებულება მედია-სივრცეში არსებული მდგომარეობის მიმართ.

აღმოჩნდა, რომ გამოკითხულთაგან სატელევიზიო გადაცემები მისაღებია 122-სთვის, ნაწილობრივ მისაღებია — 246-სთვის, მიუღებელია — 53-სთვის და პასუხის გაცემა გაუჭირდა — 29-ს (კ.5). პასუხი „ნაწილობრივ მისაღებია — 246“, უფრო იხრება პასუხისკენ „მიუღებელია“, რადგან სხვა კითხვაზე (კ. 23): „მიგაჩნიათ თუ არა საჭიროდ ტელე-რადიო პროგრამებში ცვლილებების შეტანა?“ — უმრავლესობა — 339 რესპოდენტი პასუხობს „დიახ“, „ნაწილობრივ“ — 61 და „არა“ — მხოლოდ 35. აზრის გამოთქმა გაუჭირდა 15 რესპოდენტს.

კითხვაზე: „დღის რომელ პერიოდში უყურებთ უფრო ხშირად ტელევიზორს?“ გამოკითხულთა უმრავლესობა პასუხობს, რომ ტელევიზორს უყურებენ 19 სთ-დან — 20 სთ-მდე — 151, 20 სთ — 24 სთ — 306, 24 სთ-ის შემდეგ — 115.

აქვე უნდა მოვიყვანოთ პასუხები კითხვაზე: „რომელი საათის შემდეგ მიგაჩნიათ საჭიროდ მხოლოდ ზრდასრულთათვის გადაცემების დაწყება?“ (კ. 24). 73 რესპოდენტი მიიჩნევს, რომ 21-სთ-დან, 79 — 22 სთ-დან, 99 — 23 სთ-დან და 155 — 24 სთ-დან, პასუხის გაცემა გაუჭირდა — 44-ს. როგორც ვხედავთ, უმრავლესობა მიიჩნევს, რაც შეიძლება გვიან მოხდეს მსგავსი გადაცემების ჩვენება. რადგან საღამოს ეთერს, ზრდასრულთან ერთად, მოზარდებიც უყურებენ. ამას ადასტურებს მშობელთა პასუხებიც სპეციალურად მათთვის დასმულ შეკითხვაზე (კ. 25), (გამოიკითხა 154 მშობელი). კითხვა იყო შემდეგი: „დღის რომელ მონაკვეთში უყურებენ თქვენი ბავშვები ტელევიზორს?“ აღმოჩნდა, რომ 85 ბავშვი უყურებს — 19-20 სთ-მდე, 69 — 20-დან 24 სთ-მდე.

საინტერესოა გამოკითხულთა დამოკიდებულება ისეთი გადაცემებისადმი, სადაც სჭარბობს ძალადობა და სისხლიანი სცენები, გარყვნილების ამსახველი კადრები, ბილწსიტყვაობა, სექსუალური შინაარსის საუბრები, მათი შეფასებით, უმრავლესობისთვის მიუღებელია მსგავსი რამ. კერძოდ:

ძალადობისა და სისხლიანი სცენების ჩვენება (კ. 11): მისაღებია — 41; ნაწილობრივ მისაღებია — 114; მიუღებელია — 269; უჭირთ პასუხის გაცემა — 26.

გარყვნილების ამსახველი სცენების ჩვენება (კ. 12): მისაღებია — 21; ნაწილობრივ მისაღებია — 61; მიუღებელია — 348; უჭირთ პასუხის გაცემა — 20.

გადაცემებში ბილწსიტყვაობა (კ. 13): მისაღებია — 32; ნაწილობრივ მისაღებია — 61; მიუღებელია — 347; პასუხის გაცემა გაუჭირდა — 10.

სექსუალური შინაარსის საუბრები (კ. 14): მისაღებია — 48; ნაწილობრივ მისაღებია — 106; მიუღებელია — 272; პასუხის გაცემა გაუჭირდა — 24.

აქვე უნდა ითქვას, რომ გამოკითხულთა უმრავლესობისათვის ასევე მიუღებელია რეკლამებსა თუ ანონსებში ასახული ძალადობა და სექსუალური სცენები (კ. 17). კერძოდ: მისაღებია — 26; ნაწილობრივ მისაღებია — 61; მიუღებელია — 322-სთვის. პასუხის გაცემა გაუჭირდა 41.

ეს შედეგები მიუთითებს საზოგადოების მკვეთრად უარყოფით დამოკიდებულებაზე მანე ზეგავლენის მომხდენი პროგრამებისადმი, რომლებიც არა მარტო მოზარდის განვითარებაზე ახდენს უარყოფით ზეგავლენას, არამედ ზრდასრულ ადამიანსაც ალაშფოთებს.

ასევე მკვეთრად უარყოფითი დამოკიდებულება აქვთ ისეთი ანიმაციური ფილების მიმართ, რომლებშიც აისახება აგრესიული მოქმედებები, ურჩხულთა საზარელი სახეები, მაგიური რიტუალები, ვამპირები და ა.შ. (კ. 15). კერძოდ: მისაღებია — 42; ნაწილობრივ მისაღებია — 84 და მიუღებელია — 306-სთვის. არადა, დღეს ძირითადად ასეთ მულტფილებს გვთავაზობენ ტელევიზიები.

ყურადღება გვინდა მივაქციოთ ასევე შემდეგ ფაქტს, კითხვაზე, რომელიც მხოლოდ მშობლებისთვის იყო განკუთვნილი — „რამ-

დენად ახერხებთ დაიცვათ ბავშვები მასმედის მანე ზეგავლენისაგან?“ მშობლები პასუხობენ: ვახერხებ — 41; ნაწილობრივ ვახერხებ — 88 და ვერ ვახერხებ — 23.

დღეს სატელევიზიო პროდუქცია ხელმისაწვდომია ყველასთვის, მას აქვს მოზარდის ფიზიკურ, გონებრივ და სულიერ განვითარებაზე ზეგავლენის დიდი შესაძლებლობა, ამიტომ მაუწყებელი განსაკუთრებულად ფრთხილი უნდა იყოს სატელევიზიო პროგრამების შედგენისას.

დაბოლოს, ყველამ უნდა დაიცვას კანონი „მაუწყებლობის შესახებ“, რომლის მე-V თავის 56-ე მუხლის მე-4 პუნქტის მიხედვით „იკრძალება პორნოგრაფიის, აგრეთვე ადამიანისა და მოქალაქის ღირსებისა თუ ძირითად უფლებათა შემლახავი ისეთი პროგრამის ან რეკლამის განთავსება, რომელიც შეიცავს უხამსობას“.

მაუწყებელთა ქცევის კოდექსის პროექტი ვერა და ვერ გახდა საჯარო განხილვის საგანი

„მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი“ არის ნორმატიული აქტი, რომელმაც ჩვენს ქვეყანაში სხვადასხვა კუთხით უნდა დაარეგულიროს სამაუწყებლო სივრცე. მას ამზადებს კომუნიკაციების მარეგულირებელი ეროვნული კომისია და შემუშავებულ საბოლოო ვარიანტს დასამტკიცებლად გადაგზავნის პარლამენტში.

ორი წელი სრულდება, რაც კომუნიკაციების მარეგულირებელ კომისიას უნდა შემუშავებინა და საჯარო განხილვის შედეგად მიეღო (2006 წლის დეკემბრისთვის) „მაუწყებელთა ქცევის კოდექსი“, თუმცა ნორმალურ პირობებში მისი განხილვა დღემდე ვერ მოხერხდა. აღნიშნული კომისია, რატომღაც, თავიდანვე, „თავისუფლების ინსტიტუტის“ მიერ შემუშავებულ პროექტს დაეყრდნო და მხოლოდ თავებისა და მუხლების ნუმერაცია შეცვალა. კანონით, საზოგადოების ნებისმიერ წარმომადგენელს, ნებისმიერ დაინტერესებულ ჯგუფს აქვს უფლება აქტიურად ჩაერთოს მის განხილვასა და შემუშავებაში. მაგრამ კომისია, მიუხედავად ხელთ არსებული მრავალი საშუალებისა, არც კი შეეცადა ამ პროექტის შესახებ

ეცნობებინა მოსახლეობის ფართო ფენებისათვის და იგი მხოლოდ თავის ვებ-გვერდზე განათავსა.

ახალგაზრდულ ორგანიზაციათა კოალიციამ — მოძრაობა ზნეობრივი საქართველოსთვის (რომელიც აერთიანებს სახელმწიფო და კერძო უნივერსიტეტებისა და სასწავლებლების თვითმმართველობებსა და სტუდენტებს, აგრეთვე ახალგაზრდულ ორგანიზაციებსა და კლუბებს), დაინტერესების შედეგად, გაჭირვებით, მაგრამ მაინც,

მოიპოვა ამ პროექტის სანყისი ვარიანტი. როგორც აღვნიშნეთ იგი მთლიანად, სიტყვა-სიტყვით ეფუძნებოდა „თავისუფლების ინსტიტუტის“ პროექტს.

დღემდე მისი სამი ვარიანტი იქნა განთავსებული ვებ-გვერდზე, რა თქმა უნდა, კვლავ „თავისუფლების ინსტიტუტის“ რედაქტირებით. მას თითქმის არავითარი პრინციპული ცვლილება არ განუცდია, თუ არ ჩავთვლით „თვითრეგულირების პრინციპის“ შემოტანას, რომელმაც კიდევ უფრო გააუარესა მდგომარეობა სამაუწყებლო სივრცეში.

სოციოლოგიური კვლევის ჯგუფმა „მედია-მონიტორი“ ორი კვლევა ჩაატარა. პირველად გამოიკითხა 1000-მდე ადამიანი მთელი საქართველოს მასშტაბით. მეორედ 500-მდე მ.შ: პედაგოგები, პროფესორები, სტუდენტები, და სხვა. მათგან მიღებული პასუხებისა და მოთხოვნების, აგრეთვე იმ ზნეობრივ-სულიერი და ეროვნულ-კულტურული ღირებულებების გათვალისწინებით, რომლებიც ქართულ საზოგადოებაში ოდითგან არსებობდა, მოძრაობამ შეიმუშავა პროექტის შენიშვნები და დამატებები. თუმცა მარეგულირებელი კომისიის მიერ არაფერი იქნა გათვალისწინებული.

გარდა ენობრივი გაუმართაობისა, პროექტში ხშირად გვხვდება ანტისახელმწიფოებრივი და ანტიკონსტიტუციური დებულებები.

ეს პროექტი მთლიანად ორმაგ სტანდარტებზეა აგებული. ერთ-ერთი ყველაზე ოდიოზური პუნქტია: „დაუშვებელია თვითრეგულირების მექანიზმის ფარგლებში მიღებული გადაწყვეტილება გასაჩივრდეს სასამართლოში, კომისიაში, ან სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოში (გ. 12, 4), ანუ მომხმარებელი საერთოდ უფლებო (!) მდგომარეობაში იმყოფება. ყოველივე ეს ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლს, რომლითაც სასამართლოში უფლების დაცვა გარანტირებულია. როგორც ვნახეთ, ტელე-რადიო მაუწყებლობა აწყობილია მხოლოდ თვითრეგულირების პრინციპზე, რომელსაც მაუწყებლები თავად განახორციელებენ. თუმცა მედიის წარმომადგენლებმა კომისიაში განხილვებისას განაცხადეს, რომ მათთვის ბუნდოვანია, როგორ უნდა მოხდეს ყოველივე ეს. მაგალითად, თუ ადამიანი გადაწყვეტს უჩივლოს მაუწყებელს, მან საჩივარი უნდა შეიტანოს მაუწყებელში, რომელიც თავად განიხილავს მას, და ან დაისჯის, ან გაიმართლებს საკუთარ თავს. ერთ-ერთი მაუწყებლის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ ეს მეტად გაუგებარია მათთვის, რადგან თუ იგი თავის თავში შექმნის სპეციალურ საბჭოს თუ კომისიას, მაშინ ხელფასიც მან უნდა გადაუხადოს, და ძნელად წარმოსადგენია, რომ მაუწყებელზე ფინანსურად დამოკიდე-

ბულმა საბჭომ მას რაიმე სახის სანქცია დააკისროს, ხოლო თუ ხელფასს არ გადაუხდის, მაშინ როგორ მოახერხებს მოხალისეთა შეკრებას, შესაძლო მრავალი საჩივარის განსახილველად. ეს შენიშვნებიც არ იყო გათვალისწინებული და ეს პუნქტიც უცვლელი სახით დარჩა.

ჩვენი კოალიციამ კომისიას შესთავაზა, ეს ყოველივე სამ საფეხურად დარეგულირდეს. პირველი საფეხური: ყველა მაუწყებელმა უნდა შეიქმნას თვითრეგულირების მექანიზმი და თუ თვითრეგულირების მექანიზმით ვერ გადაწყდა სადაო საკითხი, იგი უნდა გასაჩივრდეს მეორე საფეხურზე — საზოგადოებრივ საბჭოში. ეს უკანასკნელი უნდა დააფინანსოს სახელმწიფომ და იგი ანგარიშვალდებული უნდა იყოს პარლამენტის წინაშე. ამ საბჭოს უნდა ჰქონდეს სამაუწყებლო პროდუქციის კლასიფიკაციისა და მონიტორინგის უფლება. ხოლო მეორე საფეხური სასამართლო უნდა იყოს. მას უნდა გადაეცეს ის საქმეები, რომელთა დარეგულირებაც ვერ ხერხდება ვერც თვითრეგულირების ორგანოებისა და ვერც საზოგადოებრივი საბჭოს მეშვეობით. კომისიამ არც ეს წინადადება გაითვალისწინა.

აღნიშნულ პროექტში მრავლადაა სხვა იურიდიული გაუმართაობებიც. წარმოუდგენელია, ამდენი ბუნდოვანება, ორმაგი სტანდარტი და არეული პრინციპი იყოს თავმოყრილი ერთ იურიდიულ დოკუმენტში.

კოალიცია „მოძრაობა ზნეობრივი საქართველოსთვის“ ცდილობს ყოველივე ამაზე საზოგადოების ყურადღების მიქცევას. იმართება პრეს-კონფერენციები, რომლებსაც ხშირ შემთხვევებში იგნორირებას უკეთებენ მაუწყებლები. ჩვენი პოზიცია თითქმის არ შუქდება, იშვიათი, ცალკეული გამონაკლისების გარდა. განსაკუთრებით არ „ინუხებს თავს“ საზოგადოებისათვის ესოდენ მნიშვნელოვანი საკითხის გაშუქებით „საზოგადოებრივი მაუწყებელი“, მიუხედავად იმისა, რომ ეს მისი პირდაპირი მოვალეობაა. ამიტომ საინფორმაციო ბლოკადის გასარღვევად მოგვინია ორი განცხადების დაბეჭდვა და ხალხში გავრცელება (კოდექსის პირველ და მეორე ვარიანტთან დაკავშირებით) სადაც თავმოყრილი იყო ჩვენი შენიშვნები და დასაბუთებები, მესამე განცხადება კი მიმართვის ფორმისაა. მივმართავთ რეაგირებისათვის საქართველოს პრეზიდენტს, პარლამენტს, მარეგულირებელ კომისიას, სახალხო დამცველს, სამაუწყებლო კომპანიებს, პოლიტიკურ პარტიებსა და საზოგადოებრივ ორგანიზაციებს. გარდა ამისა, კოალიციამ მიმართა თხოვნით საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის წმინდა სინოდს. წმ. სინოდმა თავის განჩინებაში (2008 წლის 27 ივნისი) დიდი ადგილი დაუთმო ამ თემას. ციტატა: „წმ. სინოდის სხდომაზე წაკითხულ იქნა ახალგაზრდული ორგანიზაციების კოალიციის — მოძრაობა ზნეობრივი საქართველოსთვის საკოორდინაციო საბჭოს მიმართვა წმ. სინოდისადმი, სადაც ისინი თხოვენ მას მხარი დაუჭიროს იმ მოთხოვნებს, რომლებიც „მაუწყებელთა ქვევის კოდექსის“ სრულყოფას ეხება. წმ. სინოდზე აღინიშნა, რომ ტელევიზიას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ერის სულიერ-კულტურულ და ზნეობრივ ფორმირებაში, რომ ნებისთი თუ უნებლიეთ ამ მაუწყებლობის საშუალებით ხდება ძალადობის, აღვირახსნილობის, უზნეობის პროპაგანდა და აუცილებელია კანონით აღნიშნული პროცესის აღკვეთა. წმიდა სინოდმა დაადგინა: „მიემართოს კომუნიკაციების მარეგულირებელ ეროვნულ კომისიას და უშუალოდ ტელევიზიების ხელმძღვანელებებს, რათა დაიცვან ჩვენი საზოგადოება უხამსობისა და აგრესიისაგან და ხელი შეუწყოს ეროვნული იდეოლოგიის განმტკიცებას!“

საპატრიარქო ოფიციალურად გამოაქვეყნა თავისი დამოკიდებულება აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით და ცალსახად დაუჭირა მხარი მალაღზნეობრივი ნორმების დაცვასა და დაკანონებას სამაუწყებლო სივრცეში. ხოლო უშუალოდ საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქმა ილია საკვირაო ქადაგებაში საჯაროდ დაუჭირა მხარი კოალიციას და რეაგირებისთვის მიმართა კომუნიკაციების კომისიას, ტელევიზიებს და სახელმწიფო შესაბამის სტრუქტურებს (საკვირაო ქადაგება სამეზობაში 2008 წლის 20 ივნისი).

თორნიკე კვინიტაძე

P.S. კოალიციამ აღნიშნულ პროექტთან დაკავშირებით, წერილობითი სახით სამჯერ მიმართა კომუნიკაციების მარეგულირებელ კომისიას, თავისი შენიშვნებითა და დამატებებით, რომელთაც თან ერთვოდა დასაბუთება. თუმცა კომისიას არაფერი გაუთვალისწინებია და არც დაუსაბუთებია, რატომ არ იღებდა ჩვენს შენიშვნებსა და დამატებებს.

ბებს. დროდადრო კომისიაში იხილებოდა კოდექსის პროექტი, მაგრამ სხდომები ხშირად ქრისტიანული დღესასწაულების დღეებში ინიშნებოდა, რათა საზოგადოების ყურადღება სხვა რამეზე ყოფილიყო გადართული. ისეც ხდებოდა, როცა მოსმენა ინიშნებოდა სალამოს 5 საათზე. კოდექსის საკითხი ერთ-ერთი იყო სხვა განსახილველ საკითხებთან ერთად, ხოლო სალამოს 6 საათზე სამუშაო დღე მთავრდებოდა და კომისია წყვეტდა მუშაობას. ერთ-ერთ ასეთ შეხვედრაზე კომისიაში, კომუნიკაციების მარეგულ-

ირებული ეროვნული კომისიის ხელმძღვანელმა საჯაროდ განაცხადა, რომ ის საერთოდ არ იცნობდა აღნიშნული პროექტის შინაარსს. თუმცა თავისი ხელმოწერით ამ იურიდიულ დოკუმენტზე (!) მან უნდა დაადასტუროს მისი ძალაში შესვლა (ამ პროცესის ხელფასი დაახლოებით 14000 ლარს შეადგენს). ფაქტობრივად, ბოლო ორი წლის მანძილზე ვერა და ვერ მოხერხდა არა თუ პროექტის საჯარო განხილვა, არამედ ელემენტარული აზრთა გაცვლა-გამოცვლაც კი, ნორმალურ ვითარებაში.

**ა
ზ
ა
რ
ც
დ
ე
მ
ა
ნ
ი**

S O S !

თუ შენ გყავს ახალგაზრდა ვაჟი, აუცილებლად წააკითხე ეს სტატია შენს შვილს და თუ შენ თვითონვე ხარ ახალგაზრდა, მაშინ ეს სტატია შენთვისაა და კითხვა განაგრძე... დამიჯერე, წაგებულნი არ დარჩები...

აზარტი ფრანგული სიტყვაა და რისკსა და თავდავიწყებით გატაცებას ნიშნავს. ამ „სენით“ დაავადებულნი საქართველოში არც თუ ისე ცოტანი არიან, განსაკუთრებით კი ისინი ჩვენს დედაქალაქ თბილისში ქარბობენ.

კაზინო, სათამაშო აპარატები იგივე „პოკერები“ (როგორც მათ ხშირად უწოდებენ) ტოტალიზატორი, ბანქო და კიდევ უამრავი რამ, სადაც აზარტული ადამიანი ხშირად სტუმრობს და თავის იღბალს სწორედ ზემოთ ჩამოთვლილ დაწესებულებებში ეძებს.

კაზინოს უამრავი მომხმარებელი ჰყავს, მაგრამ მისით გაბედნიერებული და მით უმეტეს, გამდიდრებული არავის უნახავს, ბევრი შემთხვევა არსებობს, როცა ადამიანები შეშლის ზღვარზე მიდიან, ჯერ ფულს აგებენ, ჯიბე ცარიელდება და შემდეგ უკვე მანქანასა და სახლზე გადადიან... შედეგად კი ცოლ-შვილს ქუჩაში მშიერ-მწყურვალს ტოვებენ — მათი ავტომობილიც და საცხოვრებელი სახლიც უკვე სხვას ეკუთვნის.

შიმშილი, სიცივე ან სხვა გასაჭირი შეიძლება შეგემთხვეს და თუ ის ბედნიერი ადამიანი ხარ, რომელიც ჯერაც

არ შესულა ამ ავადსახსენებელ ადგილებში, მაშინ გირჩევ მათი კარი არასდროს გააღო.

ამბობენ, თბილისი სიყვარულის ქალაქიაო... მე კი მგონია, რომ იგი ნამდვილად იქცა „პოკერების დედაქალაქად“. ამას ნათლად ვხედავ. სათამაშო აპარატების რიცხვმა კატასტროფული რაოდენობით იმატა დედაქალაქში.

„VIVA LAS VEGAS“, „MEXICO“, „EUROPA“ ყოველი ფეხის ნაბიჯზე ვხედავთ ფერადად განათებულ „ბილ-ბორდებს“ ამ წარწერებით: ეს ავადსახსენებელი „პოკერებია“...

თითქმის ყველგან ერთი და იგივე სიტუაციაა: დაახლოებით, ოცამდე ახალგაზრდა, სიგარეტის საშინელი კვამლი, მოლარე ქალბატონი (კარგ შემთხვევაში სიმპატიური) და დაცვის სამიოთხი თანამშრომელი... დაცვა ფორმალურია, ვინაიდან უბანში მცხოვრები ყოჩები, ან უფრო გასაგები, რომ იყოს „ძველი ბიჭები“, მათ სიტყვას არაფრად აგდებენ და როგორც უნდათ ისე „ბაირამობენ“. ყველა ასეთი დანესებულების კართან (ან შეიძლება შიგნით) გაკრულია განცხადება: 18 წლამდე არ შეიძლება! მაგრამ ხმამაღლა ვიტყვი: არცერთი „პოკერი“ არ იცავს ზემოთ ნახსენებ წესს და ყველგან შეგიძლია ნახო 14-15 წლის მოთამაშე, რომელიც აზარტულადაა ჩართული თამაშის ციებ-ცხელებაში.

კაზინოსა და პოკერებისგან მკვეთრად განსხვავებული დანესებულებაა ტოტალიზატორი, თუმცა თამაშის პრინციპი ყველგან ერთია, ან წააგებ ან მოიგებ... რომ დაფიქრდე მინახავს თუ არა გამარჯვებული მოთამაშე,

შეიძლება ამ სტატიის დანერგა ვეღარ დავასრულო, ამიტომ ჯობია ჩემს საქმეს მივხედო და წერა განვაგრძო...

შესაძლოა მკითხველს კითხვა გაუჩნდეს: შეიძლება თუ არა ტოტალიზატორში 18 წლამდე თამაში? პასუხი შემდეგია: არა! მაგრამ ეს წესი ისევეა დაცული ტოტალიზატორში, როგორც „პოკერებში“... ფსონების დადება სხვადასხვა სპორტზე შეიძლება — ფეხბურთი, კალათბურთი, ჩოგბურთი, ჰოკეი... ფსონის დადება კი ერთი ლარიდან იწყება... თითქოს მარტივია, არაფერი შავდება, რამდენიმე გუნდზე დებ გარკვეულ თანხას, შეიძლება „ბარსამ“ გაგიცუდოს, წააგო და ამით დამთავრდეს, მაგრამ...

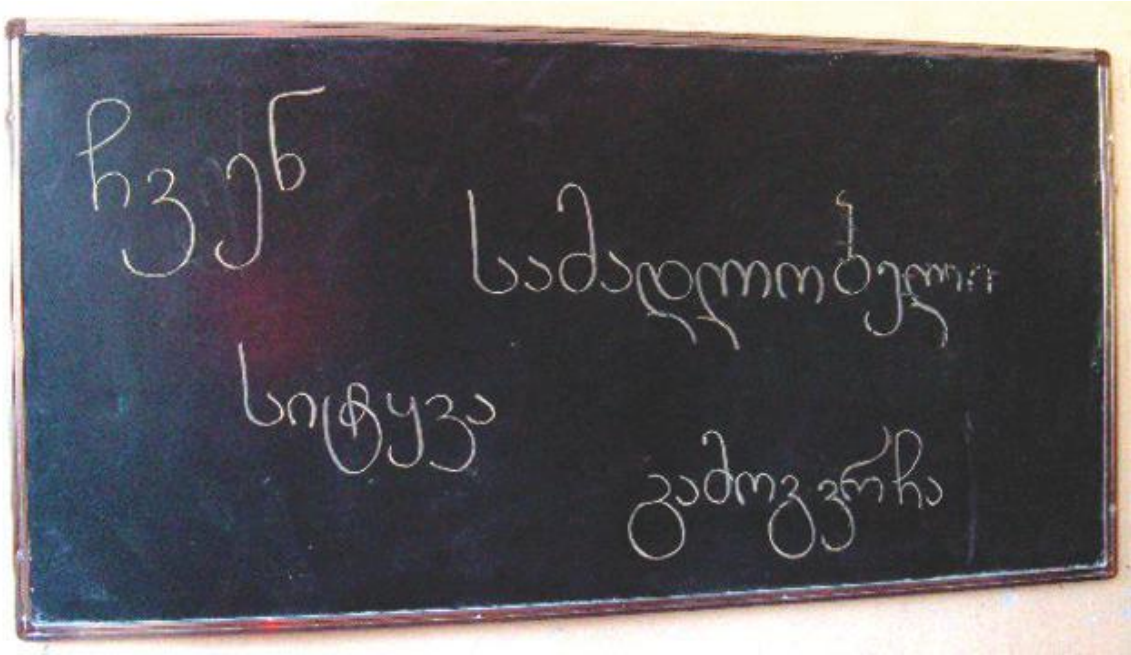
ახლა ტოტალიზატორის სხვა, ძალიან რთულ და ზოგისთვის დამლუპველ მხარეზეც ვთქვათ. არსებობენ ადამიანები, რომელთაც ტოტალიზატორი შემოსავლის წყაროდ აქვთ ქცეული, მათ „მაზავშიკებს“ ეძახიან... თუ შენ ფსონის დადება გინდა ან როგორც ისინი ამბობენ „გამაზვა“ ამისთვის ჯერ უნდა გაეცნო, შემდეგ შენი კოორდინატები ჩაანერინო, უთხრა სასურველი გუნდები... თანხის რაოდენობა და ის რიცხვი, რომელშიც წაგებული ფულს იხდის. მაგ: 20 სექტემბერი. თუ შენ წააგე „გათავნული“ ხარ და თუ არ გადაიხადე და 20 სექტემბრის ღამის თორმეტს გადაცდა, მაშინ შენ „ფუფლო“ ხარ და გაფუჭდი... იმ წრისთვის კი რომელშიც მანამდე ტრიალებდი მიუღებელი ხდები. მოკლედ ამ თამაშს მკაცრი წესები აქვს და გირჩევ არ ითამაშო. ბევრი მინახავს გაცუდებულ-

გაფუჭებული, ბევრიც მშობლის გამძარცველი, ზოგი კი თავჩამოკიდებული და ოჯახის შემარცხვენილი.

ამ „სენით“ ძირითადად გარდატეხის ასაკში ავადდებიან, საკუთარ მეს ეძებენ და საზოგადოებაში ადგილის დამკვიდრებას ცდილობენ. თუმცა ის კი არ იციან, რომ ძლიერ ცდებიან — საზოგადოებას შეიცნობ მაშინ, როცა თამაშს მიატოვენ და იმ საზიზღარ ბუნაგში აღარ შეხვალ, რომელმაც ადრე თუ გვიან შეიძლება ბოლო მოგიღოს... მართალია თბილისში უამრავი „პოკერები“ ფუნქციონირებს, მაგრამ შენ შეგიძლია უკეთესი აირჩიო, ისეთი დანესებულებები, რომლებიც არა მარტო გართობენ, არამედ („პოკერისგან“ განსხვავებით) გამშვიდებენ და შინაარსობრივადც გამდიდრებენ, ასეთებია: თეატრი, კინო, ბიბლიოთეკა, მუზეუმი, გამოფენა, ფილარმონია, ოპერა... დამიჯერე შენ ბედნიერი და „გამარჯვებული“ ივლი, თუ ცხოვრების ამ გზას აირჩევ და დროის უმეტეს ნაწილს უაზროდ კი არ გაფლანგავ, არამედ მეგობრებთან და ოჯახის წევრებთან ერთად ზემოთ ჩამოთვლილი დანესებულებების ხშირი სტუმარი გახდები.

ლაშა კიკვილაშვილი

ერთხელ კოლუმბიელმა მწერალმა გაბრიელ გარსია მარკესმა მეტად საინტერესო და ბრძნული რამ თქვა: „მხოლოდ იმიტომ, რომ ვინმეს ისე არ უყვარხარ, როგორც შენ გინდა, არ ნიშნავს, რომ მას არ უყვარხარ საკუთარ სულზე მეტად“.

ზოგი სიყვარულის გამოხატვის უნარს მოკლებულია, ზოგსაც კომპლექსი აქვს ამისა...

მართალია, ჩვენ თქვენდამი სამადლობელი სიტყვა სათანადოდ ვერ წარმოვთქვით, ძვირფასო მასწავლებლებო, ვერ გამოვხატეთ თქვენდამი დიდი სიყვარული, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ჩვენ სხვაზე ნაკლებად გაფასებთ. ალბათ, თქვენც დამეთანხმებით, რომ ყველაფერი სადღეგრძელოების „განსხვავებული“ სმითა და მაღალფარდოვანი სიტყვების თქმით არ იწურება, მეტიც, სუფრაზე ბახუსნარევემა კაცმა შეიძლება „ცხრათა უცხოც“ კი ადღეგრძელოს და მეორე დღეს მისი არსებობის შესახებაც ვერ გაიხსენოს. ჩვენ გვინდოდა გაგვემიჯნა თქვენგან მთელი სამყარო და ამით გამოგვეხატა წრფელი და სათუთი გრძნობა თქვენდამი. თქვენ განსხვავებულები უნდა ყოფილიყავით იმ დღეს, რადგანაც ასეთებივე ხართ.

ჩემო ძვირფასო მასწავლებლებო! ჩვენგან თქვენ „ვეფხისტყაოსნისოდენა“ სამადლობელი სიტყვების ღირსები იყავით, ჩვენ კი რამდენიმე სიტყვით შემოვიფარგლეთ...

ეს განზრახ გაკეთდა, მაგრამ ეს განზრახვა ყველაზე კეთილი და წმიდა იყო ყოველი ჩვენგანისათვის.

ჩვენ სხვა პრინციპით ვიმოქმედეთ. ნოდარ დუმბაძეს „მე, ბებია, ილიკო და ილარიონში“ აქვს ასეთი ეპიზოდი, როცა ოლლა ბებია კვდება, ის ეუბნება ზურიკელას: „ილიკოს და ილარიონს იმდენი ამაგი აქვთ შენზე, რომ მის საფასურს შენ ვერც გადაუხდი და არც ეცადო, უბრალოდ გიყვარდეს ისე, როგორც მათ უყვარხარ შენო“. დიხაც! ჩვენ არ შევეცადეთ ბევრი სადღეგრძელოთი მოგვებურებინა თქვენთვის თავი, მაგრამ შევცდით.

სიყვარული „რთული“ ცნებაა და ის ჩვეულებრივი საზომით არ განიზომება.

მოდით, ეს მონოლოგი თავის მართლებად ჩავთვალოთ ჩემი მხრიდან, რომელიც ვფიქრობ, ნაკლებად გამოიღებს შედეგს (რაზეც ძალიან მწყდება გული). ერთხელ ერთმა ბრძენმა თქვა: „თუ პრობლემის მოგვარება შესაძლებელია, მაშინ ნერვიულობა არ არის საჭირო, ხოლო თუ შეუძლებელია, მაშინ ნერვიულობა სისულელეა“. საქმე ისაა, რომ ადამიანი ხშირად საკუთარ გრძნობებს ვერ აკონტროლებს და გამოგიტყდებით, მეც ძალიან ვნერვიულობ და გულდანყვეტილი ვარ, არა მხოლოდ იმის გამო, რომ სკოლა დავტოვეთ, არამედ იმის გამოც, რომ ჩვენი წასვლა არც თუ ისე ღირსეული გამოდგა. ვფიქრობ, ეს წერ-

ილი, შუამდგომელი იქნება XI° კლასსა და თქვენს შორის, ვიმედოვნებ, ეს განეწეს „იქ“ სათქმელის მაგივრობას (შეძლებისდაგვარად).

შეგწყვეტ თავის მართლებას და შეცდომას ვაღიარებ. დიას! ჩვენ შევცდით. სამადლობელი სიტყვა „გამოგვჩა“, რომელიც რარიგ დაამშვენებდა იმ საღამოს, რომელიც გაჯერებული იყო უამრავი სადღეგრძელოთი და ანსამბლ „ანანურის“ მიერ შესრულებული უამრავი შესანიშნავი სიმღერით.

ჩვენ სამადლობელი სიტყვა „გამოგვჩა“ ან უნარმოკლებული აღმოვჩნდით მისი გამოთქმის.

მარკესმა თქვა: „შენ არავინ გაგისხენებს ფარული ფიქრების გამო, შესთხოვე უფალს, მოგცეს ძალა და სიბრძნე მათ გამოსახატავად“. სამწუხაროდ, 2007 წლის 30 მაისს ჩვენ საკმარისად ძლიერები და ბრძენები არ აღმოვჩნდით, რათა თქვენდამი უზომო სიყვარული და პატივისცემა გამოგვეხატა. შევთხოვთ უფალს შემდგომში მოგვცეს ამის საშუალება.

ღმერთო! ახლა სასწაული რომ მოახდინო და 30 მაისი უკან დაბრუნდეს, ალბათ, ძალიან ბევრს შევცვლიდი იმ საღამოს. ალბათ, თავიდან უკლებლივ ყველა მასწავლებელს ხელზე კოცნით გადაგიხდით მადლობას მობრძანებისთვის, შემდეგ კი ძალიან შინაურულად და მხურვალედ ჩაგესუტებოდით ყველას ისე, როგორც 11 წლის მანძილზე გულში გვიხუტებდით თქვენ.

ღმერთო! ის საღამო რომ დააბრუნო,

მე ალბათ, წუთითაც არ მოგწყვეტდით თვალს, რათა არ მომეკლო საკუთარი თავისთვის „სინათლის სამოცი წამი“ არცერთ წამს არ დავკარგავდი, რომ თქვენთვის არ მეთქვა: მიყვარხართ, გეთაყვა, გმადლობთ, მაპატიეთ და ყველა ის სასიყვარულო სიტყვა, რაც ვიცი. ის საღამო რომ დაბრუნდებოდეს, ჩვენ დაგანახებდით „გარდარეულ“ სიყვარულს. ბოლოს კი გავიდოდი გარეთ და ცრემლებს დავაკუურებდი ვარდებს, რათა მეგრძნო „ეკლების ტკივილი და სისხლიანი კოცნა ვარდის ფურცლისა“. ეს ტკივილი მე იმაში დამეხმარებოდა, რომ შემეგრძნო — მე

სკოლას და თქვენ გმორდებით.

ვფიქრობ, რომ ეს წერილი დაგვიანებულია, მაგრამ „სჯობს გვიან, ვიდრე არასდროს“.

მასწავლებლებო! ჩათვალეთ, რომ ეს ის სიტყვებია, რომლებიც ჩვენ იქ, იმ საღამოს „გამოგვჩა“. ამ სიტყვებს ფიალის გარეშე, სრულიად ფხიზელი დათო გორგილაძე გუზუნებათ XI° კლასის სახელით (უბრალოდ ამ წერილის დაწერის პატივი მე მერგო).

მასწავლებლებო! ყველა საფიცარს გაფიცებთ, წამით დახუჭეთ თვალები, გაიხსენეთ ყველა ის თბილი სიტყვა, რაც კი ოდესმე გაგიგონიათ, წარმოიდგინეთ, რომ მთელი XI° კლასი თქვენს წინაშე დგას ქედმოხრილი და ამ სიტყვებს გუზუნებათ.

„წუ ვიტირებთ იმის გამო, რომ ის დამთავრდა, გავიცნოთ იმიტომ, რომ ის იყო“.

უმორჩილესად გთხოვთ, გულთან რაც შეიძლება ახლოს მიიტანეთ ეს წერილი. ჩათვალეთ, რომ ეს ჩვენი აღსარებაა თქვენს წინაშე. გთხოვთ გიყვარდეთ — ახლა სწორედ ამის დროა!

გიყვარხართ!

უდიდესი სიყვარულითა და უსაზღვრო პატივისცემით 172-ე სკოლის პედაგოგებს.

დავით გორგილაძე
(XI° კლასი)

ტრადიციები

საქორწინო წეს-ჩვეულებები საქართველოს ყუთხეებში

საქართველოს სხვადასხვა კუთხეებში, წარსულში გავრცელებული იყო გარკვეული საქორწინო წეს-ჩვეულებები, რომელთა ნაწილი დღესაც არის შემორჩენილი. საინტერესოა, გავეცნოთ იმ წეს-ჩვეულებებს, რომლებიც არსებობდა საქართველოს ერთ-ერთ კუთხეში — სამცხე-ჯავახეთში.

ქალ-ვაჟის დაქორწინებისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვან წინაპირობას წარმოადგენდა ასაკი. ქალისთვის ეს ასაკი იყო — 13-14 წელი, ხოლო ვაჟისთვის — 19-20.

წარსულში დასაქორწინებელი ახალგაზრდები, ჯვრისწერამდე თუ არა, ნიშნობამდე მაინც ხშირად ერთმანეთს არ იცნობდნენ და შვილთა დაოჯახებაში მშობლებს (განსაკუთრებით მამას) მეტად დიდი უფლებები ენიჭებოდათ. ვაჟის პატრონი ნათესავ-ახლობელთა დახმარებით არჩევდა სარძლოს. მაგრამ ხდებოდა ისეც, რომ ვაჟი შეიგულებდა ქალს საცოლედ, ახლობლების მეშვეობით მშობლებს შეატყობინებდა და თუ მშობლები ვაჟს დაინუნებდნენ, ვაჟი წინააღმდეგი ვერ წავიდოდა, რადგან შვილთა საქორწინო ურთიერთობის მოგვარებაში მშობელთა გადანყვეტილება უმთავრესი იყო.

ქალის შერჩევა-შეგულების შემდეგ, იწყებდნენ მისი ჯიშ-ჯილაგის გაკითხვასა და პირადი თვისებების შემოწმებას, რაშიც ნათესავ-ახლობელთა ფართო წრე მონაწილეობდა. დაინტერესებული მხარე პირველ რიგში გაიგებდა ქალის მამის ოჯახისა და გვარის ავკარგიანობას, ღირსება-ნაკლოვანებას. მასზე დადებითი მონაცემების მიღების შემდეგ იწყებოდა მისი დედის ოჯახისა და გვარის ძირძირობამდე გამოკვლევას. თუ მასში აღმოჩნდებოდა უარყოფითი ხასიათის რაიმე მემკვიდრეობითი დაავადება (სიკოჭლე, ქლექი, სიქაჩლე, ფსიქიკური დაავადება, უზნეობა და ა.შ.) მაშინ ამ ქალის რძლობაზე უარს ამბობდნენ. მართალია, შერჩეული ქალის მამის გვარსაც იკვლევდნენ, მაგრამ არა ისე დაწვრილებით, როგორც დედის მხარეს. მთხრობელთა მითითებით, ქალს მემკვიდრეობით დაჰყვება დედის მხრიდან მომავალი ნიშან-თვისებები. ახალგაზრდა ქალის დადებით თვისებებზე ითვლებოდა საჭმლის და სასმელის მომზადება, ხალიჩის და წინდების ქსოვა, მატყლის დართვა-ჩეჩვა, სისუფთავე, მეურნეობის მოვლა და ა.შ. ასევე მის ღირსებას დიდად ამაღლებდა პატიოსნება და ზრდილობიანი სიტყვა-პასუხი.

შემდეგ ქალის მშობლები იწყებდნენ ვაჟის ოჯახის გაკეთებას. ამ დროს განსაკუთრებული ყურადღება ექცეოდა ვაჟის მამის „გვარ-ჩამომავლობას“, აგრეთვე ოჯახის ეკონომიკურ შესაძლებლობას, მეურნეობის ხასიათს, ვაჟის ფიზიკურ ჯანრმთელობას და საოჯახო მეურნეობის გაძლოლის უნარს. თუ ვაჟის ოჯახში, ან გვარში აღმოჩნდებოდა მემკვიდრეობითი ხასიათის რაიმე ავადმყოფობა, მაშინ მეორედ მისულ „მოციქულს“ უარს ეუბნებოდნენ. ისეთ შემთხვევაში როცა ოჯახი შთამომავლობით კარგი იყო, მაგრამ ვაჟს პირადი ნაკლი (შეძენილი) გააჩნდა, ეს საქმის მსვლელობას ხელს არ უშლიდა.

ქალის მშობლები, ვაჟის ოჯახის ღირსება-ნაკლოვანებების შემოწმებისას, დიდ ყურადღებას აქცევდნენ, ასევე, მისი სოფლის გეოგრაფიულ მდებარეობას. სამცხიდან ჯავახეთში ქალს იშვიათად ათხოვებდნენ, ჯავახეთიდან სამცხეში კი პირიქით. ოჯახი მუდამ ცდილობდა ქალი სამცხეში „ბარში“ გაეთხოვებინა. მთხრობელები ამის მიზეზად ასახელებენ ჯავახეთის „უხილ-უვენახობას“ და ამ მხრივ სამცხის „ბარაქიანობას“.

ძველი თაობის წარმომადგენლები საჭიროდ მიიჩნევდნენ ოჯახის შვილობის გამოკვლევას. „ქალი ოჯახიდან უნდა გამოიყვანო, რომ ცხოვრებაში გამოგადგესო“ — ამბობდნენ ძველად.

თანამედროვე ახალგაზრდა მეუღლეს თავისი სურვილით ირჩევს და შემდეგ აცნობს მშობლებს. ამ შემთხვევაში უფროსების აზრს, დადებითა თუ უარყოფითი, დიდი მნიშვნელობა არ ენიჭება. თუმცა, ქორწინების საკითხის გადაწყვეტის დროს, მშობლების აზრის გათვალისწინება, მაინც, მნიშვნელოვანია, რადგან ახალგაზრდები, ერთმანეთთან ურთიერთობის დროს, ვერ ამჩნევენ ერთმანეთის უარყოფით მხარეებს, რაც შემდეგ ოჯახში იჩენს თავს. მშობლების დახმარება და მითითება კი ეხმარება ახალგაზრდებს ერთმანეთის უკეთ გაცნობაში. მშობლებისა და შვილების ამგვარი ზომიერი ურთიერთობა ხელს უწყობს მომავალი ოჯახის სიმტკიცეს.

მასალა თ. იველაშვილი წიგნის „საქორწინო წეს-ჩვეულებანი სამცხე-ჯავახეთში“ მიხედვით მოამზადა მარია ბელაშვილმა

ისტორია

პატიულთა კლასიკური ისტორიული სიკვლეა

2007 წელს ისტორიულ სიძველეთა ძიებისას, დუშეთის რაიონის სოფელ ჭართალში, ჩიტაურების საოჯახო ბიბლიოთეკაში აღმოვაჩინეთ 1710 წელს, ვახტანგ V-ის სტამბაში დაბეჭდილი, ერთ-ერთი პირველი საეკლესიო ხასიათის კრებული — „კონდაკი“, რომელიც უწმიდესისა და უნეტარესის ილია მეორის ლოცვა-კურთხევითა და მეპატრონის, ნელი ჩიტაურის კეთილი ნებით, ხელნაწერთა ეროვნულ ცენტრს გადავეცით.

წიგნი ძლიერაა დაზიანებული და რესტავრაციას საჭიროებს. თბილისის სტამბაში დაბეჭდილი წიგნი 1873 წელს პირველად დიმიტრი ბაქრაძემ, გურია-აჭარის შემოვლის მიზნით გამგზავრებულმა, ქუთაისში სვიმონ აბაშიძის ოჯახში აღმოაჩინა. 1710 წლის „კონდაკს“ თავისი გაფორმებით დიდი შთაბეჭდილება მოუხდენია მეცნიერზე. მართლაც, „კონდაკში“ გამოყენებული შრიფტის მრავალ-

ფეროვნება, მისი შემკულობა და გაფორმება ქართული სასტამბო საქმის წარმატებაზე მეტყველებს.

ქართლის გამგებლის ვახტანგის ინიციატივით, იერუსალიმის პატრიარქის ხელშეწყობითა და ვლახეთში (რუმინეთი) მოღვაწე წმ. ანთიმოზ ივერიელის უშუალო მონაწილეობით თბილისში გამოიგზავნა წმ. ანთიმოზ ივერიელის მოწაფე, სასტამბო საქმიანობის მცოდნე, უნგროვლახელი მიხეილ იშტვანოვიჩი. 1708-1709 წლებში მან თბილისში პირველი ქართული სტამბა გამართა. 1709 წელს ნუსხა-ხუცური შრიფტით დაიბეჭდა „სახარება“, „დავითნი“ და „სამოციქულო“. თბილისის სტამბის რიგით მეოთხე გამოცემაა ზემოთ ნახსენები 1710 წლის „კონდაკი“, ალსანიშნავია, რომ ამ წიგნის რამდენიმე ეგზემპლარი მოგვეპოვება, მიუხედავად ამისა, „კონდაკი“ ბიბლიოგრაფიულ

იშვიათობას წარმოადგენს. გამოცემა, თავფურცლიდან მოყოლებული უკანასკნელ გვერდამდე, ბეჭდვითი ხელოვნების იშვიათი ნიმუშია. წიგნის გაფორმების ტექნიკა დახვეწილია და ცალკეული ადგილები ორნამენტებითაა შემკული.

როგორც უკვე აღვნიშნე, და ამას თვით სათაურიც გვაძენობს, კრებული სასულიერო ხასიათისაა, სადაც შესულია სამი დიდი წმიდა მამის იოანე ოქროპირის, ბასილი დიდისა და გრიგოლ დიოლოლოსის ლიტურგია და ასევე სამღვდელმსახურო დანიშნულების სხვა ტექსტები.

„კონდაკის“ თავფურცელის ტექსტი საინტერესო ინფორმაციას გვაწვდის ამ წიგნის რაობის, გამოცემის უშუალო მონაწილეების, ადგილისა და დროის შესახებ. აქ იხსენიება ხელისუფალი მეფე ქაიხოსრო, მომგებელი ვახტანგ ბატონიშვილი, სარედაქციო საქმის მწარმოებელი მღვდელმონაზონი გერმანე და სტამბის მომწყობი უნგროვლახელი მიხეილ იშტვანოვიჩი. ბოლოში აღნიშნულია დაბეჭდვის ადგილი და თარიღი.

თავფურცელის მეორე გვერდზე ვხვდებით ბაგრატიონთა საგვარეულო გერბს, ხოლო მის ქვემოთ მოთავსებულია ე.წ. „ბეჭდის იგავთა“ არასრული ვერსია ანუ გერბზე გამოსახული სიმბოლური ნიშნების ლექსად განმარტება. აღნიშნულ ლექსში გატარებულია იდეა ბაგრატიონთა დინასტიის ღვთაებრივი წარმოშობის შესახებ. ტექსტის მიხედვით, ბაგრატიონები ებრაელთა მეფის, დავით წინასწარმეტყველის ხორციელი შთამომავლები და ღვთისმშობლის ნათესავები არიან.

მომდევნო გვერდზე დართულია ვახტანგ V-ის ანდერძი. აქ ვხვდებით ვახტანგ V-ის, გიორგი X-ის, არჩილის, ლევანის, ვახტანგ ბატონიშვილის დედის — თუთასა და მეთულის — რუსუდანის სახელებს. ანდერძის მიხედვით, სტამბის მომწყობის რეალური მიზანი იყო, როგორც სულის სასარგებლო, ისე საზოგადოების სწავლა-განათლების საქმეში ხელშეწყობა და ნახალისება.

შემდეგ სამ გვერდზე მხედრული შრიფტი-

თაა დაბეჭდილი მიხეილ იშტვანოვიჩი (სტეფანიშვილი) უნგროვლახელის ანდერძი.

ბოლო გვერდზე ვახტანგ V-ის გრაფიკული პორტრეტი დასტამებული. წიგნში წარმოდგენილია სულთმოფენობის და ჯვარცმის ეპიზოდები ბიბლიიდან. ასევე გვხვდება წმ. იოანე ოქროპირის, წმ. ბასილი დიდისა და წმ. გრიგოლ დიოლოლოსის ხატები.

უკანასკნელ გვერდზე მხედრული ასოებით

გადმოცემულია რუმინული ლექსი, ხოლო მის ზემოთ ქართული ვარიანტით წარმოდგენილია მესტამბეთა ლექსი, რომლის ციტირება შემდეგია: „ვითარცა უცხონი იხარებენ ხილვასა ზედა სამკვიდრებელთა და ზღვათა შინა მავალნი ხილვასა ზედა ნავთს-

აყუდელთა, ეგრეცა მესტამბენი იხარებენ განსრულებასა ზედა წიგნთაა“.

წიგნის ისტორიულ ღირებულებასა და მნიშვნელობას თავის მხრივ განსაზღვრავს აშიებზე შესრულებული კოლოფონები. ერთ-ერთ მინაწერში გიორგი X, ვახტანგის მშობლები — ლევანი და თუთა იხსენიებიან. მინაწერები გვაძენობს ამ წიგნის გვიანდელი მეპატრონეებისა და მათი ოჯახის წევრების ვინაობას. ყველა ტექსტი ერთმნიშვნელოვნად საინტერესოა. თითოეული მათგანი განსაკუთრებულ შესწავლას და ყურადღებას საჭიროებს.

„კონდაკი“ თითქმის 300 წლისაა, ეს ფაქტი კი წიგნის განსაკუთრებულობას აპირობებს. „კონდაკი“ ქართული სასტამბო ხელოვნების ერთ-ერთი უნიკალური შედევრია, რომელმაც მეპატრონეების, განსაკუთრებით გვიანდელ მესაკუთრეთა, ჩიტაურების დამსახურებით სამ საუკუნოვან დროთა სვლას გაუძლო და ჩვენამდე მოაღწია. აღსანიშნავია, რომ „კონდაკთან“ ერთად აღმოჩნდა „კურთხევანი“, რომელიც სავარაუდოდ XX საუკუნეში უნდა იყოს დაბეჭდილი. მეპატრონემ წიგნი წილკნის ეპარქიას შესწირა. ვინ იცის კიდევ რამდენ ასეთ ისტორიულ სიძველესა და სინმიდეს ინახავს და მფარველობს ჩვენი კურთხეული მთა!..

ოქროპირ ჯიძური

ათა ჩვენებურია...

„გვზავრის წერილები“

მთაში წასვლის წინა ღამე არასდროს მიძინავს. ორ საათს თუ ჩავთვლემ. ჩემთან საგანგებოდ დარჩენილი მეგობარი წინო, ზუსტად 6 საათზე მალვითებს - „მაკა, ადექი, გვაგვიანდება!“. ამ ფრაზის გამეორება წინოს მინიმუმ ათჯერ მაინც უხდება, მერე ძლივს ვახელ თვალებს, თბილი ლოგინიდან ვძვრები და ყოველთვის ასეთ დროს იმაზე ვფიქრობ, ნეტავ ამ ღამეს სად დავიძინებთ-მეთქი. სად დავიძინებთ კი არა, ხშირ შემთხვევაში, ის არ ვიცით, სად მივდივართ. ეს იმიტომ, რომ მნიშვნელობა არ აქვს — ხევსურეთი იქნება, ყაზბეგი, მთა-თუშეთი თუ გუდამაყარი. მთავარია, რომ მივდივართ. მთაში მივდივართ...

როდესაც სავეზო ზურგჩანთას ვიკიდებ, ინერციით უკან ვიხრები. მერე დედა მლოცავს და მაფრთხილებს, იცოდე მწვერვალზე არ ახვიდე! მეც ინსტინქტურად ვეთანხმები, მაგრამ მალევე „ვინვები“ ჩემს გადანყვეტილებაში, როდესაც დედას დარეკვას ვპირდები იმ შემთხვევაში, თუ მწვერვალზე „მაგთიმ“ დაიჭირა...

მთაში აუცილებლად ძველისძველი ავტობუსებით, „პაზიკებით“ მივდივართ — უსაფრთხოაო, ამბობენ. ზურგჩანთებს ერთმანეთზე ვყრიით. „სამეფო ადგილზე“ კი ის მოხვდება, ვინც მოასწრებს, ზურგჩანთებზე ამბობდებო, „აბზიზაკას“ ჩაიცვამს და „პაზიკის“ ჭერს დაეკიდება. ბაზალე-

თის ქუჩაზე ავუხვევთ თუ არა, უკვე მთაში გვგონია თავი, უკვე აღარავინ ვიცავთ „ჩემი-მენის“ ცნებას, ყველაფერი საერთო ხდება.

გზა უსასრულო ჩანს, ერთფეროვანი და ძალიან ნაცნობი. „ამ ხიდს გადავივლით და მივალთ“, მაგრამ გზა არ მთავრდება, უფროდაუფრო მალლა ავდივართ.

ჩავალთ თუ არა, მაშინვე ვშლით კარავს. მისი გაშლის ბევრი წესი არსებობს, რომელიც აუცილებლად უნდა დავიცვათ. იგი ქარის საწინააღმდეგოდ, პირით დაღმართისკენ უნდა დაიდგას (თორემ შეიძლება დილით კარავში წყლის შხუილმა გაგალვიძოთ, ან, თუნდაც, იმ მთის ძირას აღმოჩნდეთ, რომელზე ასვლასაც წინა დღით 3 საათი დაახარჯეთ). კარავების გაშლის შემდეგ ბიჭები შეშაზე მიდიან. ჩვენ კი „შავი დღის“ ჩანთებს ვხსნით და თავშეკავებულად ვალაგებთ საკვებს.

მთაში შეიძლება ორი რამ დაგაკლდეთ ყველაზე მეტად: მშრალი ტანსაცმელი და სასმელი. ამ უკანასკნელის გარეშე, მთაში წასვლა არც ღირს. აქ მთაა, ბატონო, ძვლები თუ არ გაითბე, მოგერევა სიცვივე... მითუმეტეს თუ ალპურ ზონაში იმყოფები, იქ სამადლოდ ერთ ხეს ვერ იპოვი.

ჩვენი კარავი ორადგილიანია, მაგრამ სამიც მშვენივრად ვეტევით, მე, წინო და თამთა. ადგილიც კი გვრჩება და თუ სიცვივე ძალიან აგვიტანა რომელიმე ჩვენს მეგობარს შემოვიწვევთ ხოლმე.

სასიამოვნო ემოციებით გადატვირთული და, ამავდროულად, დამქანცველი დღის შემდეგ, იწყება საყვარელი პროცესი — დასაძინებლად სამზადისი. ლოცვას წაიკითხავ, ამოიკრავ საძილე ტომარას, ზურგჩანთას და „ბათინკებს“ ფეხქვეშ ამოინწყობ, თბილ სვიტერს — თავქვეშ, ცოტას ილაპარაკებ, და დაღლილს ჩაგვიძინება. ტკბილად არასდროს არ მიძინავს, ღამე რამდენჯერმე ვიღვიძებ, რიგრიგობით ვამოწმებ, ხომ არ დავსველდით, ერთმანეთს დავხედავთ, ხომ არ გავიგუდეთ დაკეტილ კარავში და ვაგრძელებთ ძილს. ხელში აუცილებლად გვიჭირავს ფარანი (ერთხელ, ჩემს მეგობარს ისტერიკაც კი დაემართა, ფარანი რომ ვერ იპოვა).

დილით ძალიან ადრე, 7 საათზე გვეღვიძებ. სუსხის ბრალია, თორემ თბილისში გვიანობამდე თვალს ვერ ვახელთ.

ყველაზე უსიამოვნო პროცესი ადგომაა, მითუმეტეს მისთვის, ვინც პირველი დგება. ამიტომ მორიგეობას ვაწესებთ: პირველ დღეს — მე ვდგები პირველი, მეორე დღეს — ნინო, მესამე დღეს — თამაზ. მაგრამ მანამდე სხვებს უნდა დაუძახო, რომ კარავს ცელოფანი გადახსნან. მერე უნდა ამოძვრე საძილედან, ბათინკები ჩაიცივა და კარვის ელვა გახსნა. გარედან შემოვარდნილი სუსხი ადგილზე გაშეშებს, იმ მომენტში მთას კი არა, რას არ დავთმობ თბილისში ყოფნისთვის. ეს ყველაფერი ხომ კარგია, მაგრამ გაყინულ მდინარეში პირის დაბანა და კბილების გამოხეხვა, უკეთესია... ძირითადად, ამ პროცედურის ჩასატარებლად ერთად მივდივართ. სასონარკვეთილი ხავილი — ეს არ არის ზუსტი ეპითეტი იმისა, რაც ჩვენ მდინარესთან გვემართება. ზამთარ-ზაფხულ მდინარე თითქმის ერთი ტემპერატურისაა.

ცხელი ჩაი მთაში „ცხონება“! გაყინულ სხეულში ცხელი ჩაის ჩასვლა, ჩაბნელებულ ოთახში სინათლის ანთებას ჰგავს. და აი, დაბანილი, გამთბარი, დგახარ კარვის წინ და ცას უყურებ! ყოველთვის იმას ვიძახით, ვიჩქაროთ, თორემ ცუდი ამინდი მოგვისწრებს-თქო. მთაში ამინდი არანაირ ლოგიკას არ ემორჩილება. ამიტომ, შეხედავ ცას, შავ ღრუბელს დაინახავ, ე.ი. იწვიმებს. ნერვებს ვაჟას სიტყვებით ვიმშვიდებთ „ბუნება მბრძანებელია, იგივე მონაა თავისა...“

ჰოდა, იმას ვამბობდი, გვეჩქარება-მეთქი. რაც შეიძლება თხლად ვიცვამთ, კარავს დავშლით და გადავინანილებთ, ავიკრავთ გუდა-ნაბადს, მოვიკიდებთ ზურგჩანთებს და მივდივართ მწვერვალისაკენ. იმ ადგილას, სადაც ჩვენ უნდა დავბანაკდეთ „ზედა ნაჩოკვას“ ვეძახით.

გზა, როგორც ყოველთვის, უსასრულოა. ნელ-ნელა ზაფხულიდან ზამთარში გადავდივართ, ზამთრიდან — კიდევ უფრო სუსხიან ზამთარში. ადამიანი თუ შეგვხვდება ფოტოა-

პარატიტ ვხვდებით. გამარჯობა და მშვიდობის სურვილი — ნესია მთაში და უცნობს, თუ ნაცნობს, ყველას ვესალმებით.

სიარულის დროს არც ლაპარაკი ვარგა, არც ხშირად დასვენება. და მაშინ, როცა გვგონია, რომ ენერჯისგან დაცლისა და აჩქარებული გულისცემისგან დავეცემით, რაღაც „გვეხსნება“, და, თითქოს, ეს ყველაფერი, არც ყოფილაო, ისე ვაგრძელებთ გზას. ამას „მეორე სუნთქვა“ ჰქვია. ლაპარაკი კი ძალ-ღონეს გვაცლის. და რამ უნდა დაგანყებინოს ლაპარაკი ამ „სიკეთის ჟამს“ თუ არა შიმშილმა. და იწყება... ვის რა საჭმელი უყვარს, ვის რა უნდა, რომ სახლში დაბრუნებულს დაახვედრონ. მაგრამ თემას, შეძლებისდაგვარად, მალე ვხურავთ, რადგან თუ „ბუნება თავის მონაა“, ჩვენ ყველანი „კუჭის მონები“ ვართ. პირადად მე სიარულის დროს, ქართულ ფოლკლორს ვუსმენ, თუშური, ხევსურული, მთიულური ჰანგები ძალიან მიმსუბუქებენ 25 კილოგრამიან ზურგჩანთას და გასაველელ 35 კილომეტრს. ბანაკის ადგილამდე, გვგონია, სული აღარ მიგყვება, მაგრამ მისვლისთანავე ძალაც გვიბრუნდება, ხალისიც და კარავს დიდი შემართებით ვშლით. მზე ჩავა თუ არა, ვიძინებთ, მეორე დღეს მწვერვალზე უნდა ავიდეთ, რომელიც თავზე წამოგვყუდება.

დილის 5 საათზე იწყება ყველაზე უსიამოვნო პროცესი — ადგომა. ჯერ კიდევ ბნელა, რომ ვდგებით ხოლმე, ნათებას ზურგჩანთამოკიდებულნი ვუცდით და გავდივართ. მწვერვალამდე მინიმუმ 8 საათი უნდა ვიაროთ. ჯერ ჩვეულებრივი ნიადაგია, შემდეგ ნაშალი, შემდეგ თოვლი, შემდეგ საცოცი კედელიც გვხვდება. ენერჯიას მხოლოდ ლიმონი გვაძლევს. ისეთი ურეაქციოები ვართ, ლიმონის სიმჟავე სახეზე არც გვეტყობა. ასვლას არანაირი სიამოვნება არ მოაქვს. თუ გაგვიმართლა და ნის-

ლი არ დაგვხვდა, ხელის გულივით ჩანს კავკასიონის მათა სისტემა, ჭიუხები... თუ არა და, ერთმანეთს ვერ დაინახავთ, ისეთი ნისლი იქნება. ხელის ცეცებით ერილს ვეძებთ, ჩვენც წერილს ვტოვებთ, პირჯვარს ვინერთ და ვეშვებთ. დაშვება გაცილებით საშიშია, ამიტომ ერთმანეთს მხოლოდ ჩამოსვლის შემდეგ ვულოცავთ „მწვერვალის გაკეთებას“. ენერგია-დაცლილმა შეიძლება, სათანადო ყურადღება ვერ გამოიჩინო და საბედისწერო შეცდომა დაუშვა. დაშვებას ორჯერ ნაკლები დრო სჭირდება. უკვე მშვიდობით ჩამოსული, კარავთან აგდისხარ (ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით) და გასცქერი მიწიდან ამოტყორცნილი მასივის ერთ-ერთ ყველაზე მაღალ მწვერვალს და არ გჯერა, რომ იქ იყავი...

ვიძინებთ, მაგრამ ამ მდგომარეობას ძილი არ ჰქვია, უფრო „თიშია“. მეორე დღეს ადრე ასადგომები არ ვართ. ქვემოთ უნდა დავეშვათ, მაგრამ არსად გვეჩქარება, ამიტომ მზეს კარგად ამოსვლას ვაცლით და იგივე ჰანგები ყურში, იგივე წონის ზურგჩანთა და იგივე მანძილი ქვევით გასავლელი. პირველ ბანაკში რამდენი ხანიც გინდა, იმდენი ხანი დარჩი, მაგრამ ათი დღის შემდეგ ყველას მასობრივი დეპრესია გვეწყება — ყველას სახლში გვინდა. თბილი ლოგინი, ცხელი შხაპი, გემრიელი საჭმელი გვენატრება. და ეს იმიტომ კი არა, რომ მთა გვებზრდება, უბრალოდ, ადამიანები ვართ და ცივილიზაციას ამდენი ხანი რომ ვწყდებით, ესეც გვიბრძობა ჩვენთვის.

თბილისში ჩამოსულებს ხან მერი გვხვდება გადამდგარი, ხან რომელიმე მინისტრი, ან ახალი ტერაქტი...

დავიბანთ, შევჭამთ, დავიძინებთ, ჭრილობებს მოვიშუშებთ. მეორე დღეს ერთმანეთს შევხვდებით და შემდეგ „ნასვლაზე“ შევთანხმდებით...

P.S. ეს მთაში ყოფნის დროს დანერგილი დღიურია. აქ ბევრი ფაქტია და ცოტა განცდა. რადგან, იმ მომენტში „ნე დო ეტოვო“. იქიდან ემოციებით დატვირთული ჩამოდიხარ, თბილისში ამოალაგებ შენს ემოციებს, შთაბეჭდილებებს და მეგობარს იმდენად ძლიერად მოუყვები განცდილს, იმდენად დაარწმუნებ, რომ შენთან იყო, შენთან ერთად დასვამ კოცონის პირას, შენთან ერთად აიყვან და ჩამოიყვან მწვერვალზე, რომ წნევის ცვალებადობას იგრძნობს და თავი ასტკივდება...

თქვენ მკითხავთ, რაც აქ აღწერე, განა ამას მოაქვს სიამოვნება? არა, მთაში სიარული სიამოვნება არაა. ეს უკიდურესი ბედნიერების განცდაა, როდესაც დაძლეე ერთი შეხედვით დაუძლეველს, საკუთარ თავზე გამარჯვების ბედნიერებაა! საკუთარ თავზე გამარჯვება, კი ნებისმიერ მტერზე, ნებისმიერ ომში გამარჯვებაზე ძლიერი განცდაა.

სიამოვნება კი მცირეა, როდესაც ფოტოზე ან ფირზე გადაღებულ შენს თავგადასავალს იხსენებ ან როდესაც, სულ სხვა მხრიდან, სულ სხვა თვლით უყურებ მწვერვალს. (მქონდა ერთი შემთხვევა, როდესაც ჩემ მიერ დაპყრობილ მწვერვალს სხვა მხრიდან, სხვა ხეობიდან შევხედე და გამაყრყოლა ისეთი ბუმბერაზი და მიუკარებელი მეჩვენა). მთაში უამრავ რამეს იძენ და კარგავ, ერთდროულად. იძენ გამოცდილებას, შენს სულიერებას ამდიდრებ, მოვლენებს უფრო ღრმად აღიქვამ, უფრო მიზანსწრაფული, უფრო მზრუნველი ხდები, იწმინდები, ამპარტავნებასაც ივიწყებ, სიამაყესაც, თავის განირვას სწავლობ, მეგობრის მხარში დგომას ეჩვევი, მას უფრო აფასებ. ხდები თავისუფალი! ზოგი სად ეძებს მას, ზოგიც სად. მე ჩემი წილი თავისუფლება მთაში ვიპოვე. როგორც კარმენი ამბობდა „მხოლოდ მთაშია თავისუფლება“. ქალაქის გარეგნულება შორს არის მთისგან, ყოველდღიურ, დამლულ რუტინას, ბრძოლა გადარჩენისთვის ცვლის. იქ ყოფნა იმხელა გამოცდილებას და სიცოცხლისუნარიანობას გძენს, რომ აქაურ ყოფითობას იოლად უძკლავდები. მოკლედ, მთა იმას გავიწყებს, რაც გლუპავს და იმას გძენს, რაც გაკლია. სულიერად გავსებს. ხანდახან, მთიდან ჩამოსულს მგონია, რომ ჩემი სული 12 გრამს კი არა, სხეულის 50 %-ს იწონის... (სული, მეცნიერების მიხედვით ყველაზე მსუბუქია, არადა, ჩემი აზრით, ყველაზე მძიმეა ადამიანში).

მთას ერთი უცნაური თვისება აქვს. ადამიანები ერთნაირ მოვლენებს სხვადასხვაგვარად აღიქვამენ. მაგრამ არ შემხვედრია ადამიანი, რომელიც მთას ჩემგან განსხვავებულად აღიქვამს, თუ მთაში ნამყოფია, რა თქმა უნდა. მთას იმდენად დიდი განცდა ახლავს, რომ ეს განცდა ყველას ეხვევა გარს, ზოგს ნაკლებად, მაგრამ ყველას განაცდევინებს, თავიდან ბოლომდე შეაგრძნობინებს, მთის სიკეთეს.

ჩემს შვილს აუცილებლად ვატარებ მთაში, რადგან სიკეთე და ბოროტება იქ უფრო კარგად ჩანს და განა ცხოვრების დედა-აზრი სიკეთისა და ბოროტების გარჩევა არ არის?! მაგრამ სხვა დედებზე მეტად ვინერვიულებ, რადგან მეცოდინება, რომ ჩემი შვილი დავარდნამდე დაღლილია, ჩემს შვილს გონების დაკარგვამდე ცივა, გულის ნასვლამდე ცხელა, ტკივილამდე შია, გულის გაჩერებამდე სიმშვენიერეს უყურებს, წყაროსთან იჩოქებს და წყურვილს იოკებს, მთებში მიკარგულ ყოველ სალოცავთან პირჯვარს იწერს... მცხუნვარე მზე მოშიშვლებულ მხრებს სწავს, მძიმე ზურგჩანთა ხერხემალს ტკენს, ძალდაქანცული მუხლები უკანკალებს, ტვირთისაგან ჭიანჭველასავით მოხრილი დადის, წონასწორობის დაკარგვამდე ეხვევა თავბრუ, მაგრამ მეცოდინება, რომ ის საკუთარ თავზე იმარჯვებს! თუმცა, საბოლოო გამარჯვება, საკუთარ მანკიერებებთან ბრძოლაში მიიღწევა...

მაკა ჩინჩალაძე

(ინტერვიუ გარდასვალაბის შედეგად)

შემოქმედი ადამიანები სამყაროს სხვა თვალით უყურებენ და თავიანთ გრძნობებს თავისებურად გადმოგვცემენ. ასეთები კი ხშირად არ იბადებიან. მათი ცხოვრება ჩვენსას არ ჰგავს. ის იმდენად საინტერესოა, რომ ხშირად ექცევიან ყურადღების ცენტრში. ერთ-ერთი ასეთი გამორჩეული პიროვნება იყო გოდერძი ჩოხელი. ზოგი მას ვაჟა-ფშაველასაც ადარებდა, ზოგს მისი საგნებისა და მოვლენებისადმი უცნაური ხედვა აკვირვებდა. მისი ლექსები თუ მოთხრობები გულწრფელი ემოციებითაა სავსე, სიყვარულითა და სიკეთით გაჯერებული.

შემოქმედი ადამიანები არ კვდებიან. ისინი სიკვდილის შემდეგაც განაგრძობენ სიცოცხლეს.

ჩვენ, ახალგაზრდები, ვცდილობთ მიწვედეთ რალაც დიდს, ძვირფასს, გამოუთქმელს და საერთოდ, მიუწვდომელს და ხშირად გვაფინყდება, რომ უკეთესია უბრალოდ, თბილად, გრძნობით გადმოვცეთ, ან გავაკეთოთ რამე. ის კი ამას ისეთი გულახდილობით ახერხებდა, თუნდაც ყველაზე დიდ ტკივილს ისე გვიმხელდა, არ გვეშინოდა მისი წაკითხვისა — ეს ხომ გოდერძი ჩოხელია!

როცა მის ნაწარმოებებს ვკითხულობთ, კითხვები თავისთავად გვებადება:

— ბატონი გოდერძი, თქვენი ყველა მოთხრობა გუდამაყარზეა. ეს ამ კუთხის დიდ სიყვარულზე მეტყველებს. როგორ ახერხებთ ასეთი გრძნობით საუბარს?

— არ ვიცი, რას მივანერო. ყველა ადამიანი მოთხრობა მგონია და ყველა მათგანს სათაურს ვუძებნი. თავდაპირველად მარტო გუდამაყარელები მეჩვენებოდნენ მოთხრობებად, ახლა, ვინც უნდა იყოს, და რა ეროვნებისაც უნდა იყოს, მოთხრობა მგონია. თუ აქამდე გუდამაყარის ხეობა იყო უცნაური მოთხრობებით სავსე წიგნი, ახლა მგონია, რომ დადამინა არის მზითა და მთვარით განათებული დიდი წიგნი, სადაც უამრავი ცოცხალი მოთხრობა დადის.

— თქვენი აზრით, ვინ წერს ამ „ცოცხალ მოთხრობებს“?

— ნეტავ მეცოდინა, სად არის ის დალოცვილი მწერალი, რომლის ხელითაც იწერება ეს დიდი წიგნი. ან დასაწყისი სადა აქვს ამ წიგნს, ან დასასრული. ან იქნებ, არც ერთი აქვს და არც მეორე... დედამინა სამყაროს ერთი ფურცელია, გუდამაყარის ხეობა კი, ალბათ, სხვა უამრავი მცირე მოთხრობების ქვესათაურია.

— თქვენი სოფლის გახსენებისას, ყველაზე მეტად რა დაგამახსოვრდა?

— პირველ კურსზე ვსწავლობდი. თავი მომწონდა, რომ თეატრალური ინსტიტუტის სტუდენტი ვიყავი. ბებიას უპოვია ჩემი დახეული წინდები. იცი როგორ დამიკერა? ქუსლები გამოაჭრა — თეთრი მიტკალი გამოაკერა, კოჭები გამოაჭრა — თეთრი მიტკალი გამოაკერა, ცერა თითის ადგილიც გამოაჭრა და მიტკალი გამოაკერა. შინ რომ ავედი, გამომიტანა: „აი, შვილო, დაგიკემსე წინდები, დახეულით გივლია ბარში“-ო. ვიუკადრისე — მაგას როგორ ჩავიცმევ-თქო. გული ძალიან დასწყდა. შვილო, ეგრე კარგად დაგიკემსე და რატომ არ ჩაიცმევო? რა იყო, ბებიას დასანახად ჩამეცვა, მერე წავსულიყავი და გამეხადა... როგორ ვატკინე გული. დღემდე ვერ მიპატიებია ჩემი თავისთვის.

— პაპას რაღაც უცნაური მეტსახელი ერქვა?

— სიზმარივით მახსოვს პაპაჩემი. მეტსახელად ციქვედას ეძახდნენ. ბურსაჭირში ცხოვრობდა. ერთი ქედია, იქ უყვარდა წამონოლა. ამბობდა თურმე — ოჰ, რა კარგი ცივი ქედიაო. სიცხეში წამოგორდებოდა ამ ქედზე. ამიტომაც დაარქვეს ციქვედა. სასმელი უყვარდა პაპას. ბებიას სკივრში დაუშალავს ჟიბიტაური და ჯაჭვით ჩაუკეტია. ისე იყო, რომ ხელის ჩაყოფა შეიძლებოდა, მაგრამ ბოთლს ვერ ამოაძვრენდა. პაპას მოუწყვეტია გრძელი ბალახის მარსლი, რომელსაც გული ფულურო აქვს. გადაუყვია სკივრში, ჟიბიტაურის ბოთლში და კოქტილივით ამოუნრუპია. მოვიდა ბებია და გაიკვირვა, სად იპოვა კაცმა სასმელიო. სკივრი დაკეტილი იყო, და...

— რას განიცდი, როცა თქვენივე მოთხრობებს კითხულობ?

— მე შეიძლება გავგიჟდე, ზოგჯერ ისე ახლოს ვგრძნობ ჩემს მოთხრობებს, მეშინია, მართლა არ გაცოცხლდნენ... ხშირად წამოდგება რომელიმე მათგანი და ისეთი თვალებით მომამტერდება, არ შემიძლია წაუკითხავი გავუშვა. მეშინია არ გავგიჟდე.

— თქვენს ნაწარმოებებში მთლიანად ჩვენი ქვეყნის სიყვარულია დახატული, როგორ წარმოდგინდებოდა ჩვენი ქვეყნის ისტორია, ასე რით განსხვავდება სხვა ხალხთა ისტორიისაგან?

— ზოგი ხალხის ისტორია ნისლივითაა, შიგნით არაფერი არ ჩანს, მხოლოდ აქა-იქ გამოჩნდება ხოლმე მწვერვალები და ისინიც ისე უმნიშვნელონი, იმავე წამს ნისლით იბურებიან. ზოგი ქარს ჰგავს, თითქოს გარ-

დასული წინაპრების სული იყოს აბობოქრებული. ზოგი თოვლს ჰგავს, ანდა ბნელ ღამეში მბრწყინავ ციციანათელას. ჩემი ქვეყნის ისტორია კი დედის თვალებიდან ჩამოგორებულ ობოლ ცრემლს მაგონებს.

— „ჩვენს ქვეყანაში“, როგორც ამბობენ, არის რაღაც ისეთი, რისიც არ გჯერათ?

— რამდენიც არ უნდა ამიხსნა, რამდენიც არ უნდა მიმტკიცო, რამდენიც არ უნდა მელაპარაკო, მაინც ვერ დავიჯერებ, რომ ერთხელაც აღარ იქნება ჩვენი დედამინა. ამის დაუჯერებლობა იმიტომ კი არ მინდა, რომ ვერ ვხედავ, რაც ხდება გარშემო. არა, მომავალზე რომ აღარაფერი ვთქვა, ამ მინის უბეში ხომ იმდენი წინაპარი გყავს ჩასვენებული, როგორ, რა გულით დავიჯერო, რომ ერთხელაც იქნება...

— ასეთ დროს რას ნატრობთ ხოლმე?

— მე რომ ისეთი დიდი ვიყვე... მართლა, რომ ისეთი დიდი ვიყვე... ღმერთმა რომ თავის ძალა მომცეს, რას ვიზამდი იცი? ავიყვანდი და ხელისგულზე დავისვამდი დედამინას.

— რატომ?

— ამდენს რომ ბრუნავს, ერთი წამით დავასვენებდი!

კითხვები ისევ გრძელდება, დაუსრულებლად. გოდერძი ჩოხელი კი კვლავაც აგრძელებს პასუხების გაცემას — ისევ ნაწარმოებებით, როგორც ახლა, სიკვდილის მერე...

„ვინაც იწამა ღმერთი — იპოვა სიხარული და გაიარა ჟამი აღვსილმა სიყვარულით!“

სოფიო ჭავჭავანიძე

საქართველოს საპატრიარქოსთან არსებული ახალგაზრდობის
სულიერი და ინტელექტუალური განვითარების ცენტრის
ახალგაზრდული მოძრაობა

«დავითიანნი»

აცხადებს ფოტო-კონკურსს

საქართველო ლაკაზო

1. ქართული სახე;
2. ქართული ტრადიცია (ხასიათი)
3. სურთომოდგერული ძეგლი;
4. საქართველოს ისტორია;
5. საქართველოს ბუნება

სპეციალური ნომინაცია: „ცხოვრება ნარკოტიკების გარეშე“

(არ უნდა იყოს წარმოდგენილი ნარკოტიკული საშუალებების ფოტოები).
კონკურსის | ეტაპისთვის სურათების მოწოდების ბოლო ვადაა 25 დეკემბერი.
ელექტრონულ მისამართზე: davitianni.foto@gmail.com

უშონილესად გთხოვთ, მითითებულ ელექტრონულ ფოსტაზე არ იქნას გამოგზავნილი
პირატული ფოტოები. გამოგზავნილ სურათს თან მიუთითეთ სახელი, გვარი და
საკონტაქტო რეკვიზიტები (ე-მაილ და ტელეფონი).

